

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Venkovská rodina a domácnost

Jan Vacek

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jan Vacek

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Venkovská rodina a domácnost

Název anglicky

Rural family and household

Cíle práce

Obecným cílem práce je přispět ke zjištění, zda venkovské rodiny stále žijí venkovským způsobem života a zda se tento životní způsob vyskytuje i u nově přistěhovalých obyvatel v satelitních částech obcí. Konkrétním cílem práce je proto porovnání způsobu života těchto dvou typů venkovských rodin v příměstské obci. Práce se zaměří především na analýzu rozdílů mezi obyvateli původní a nové zástavby z hlediska stylu života a životních hodnot.

Metodika

1. Metodou práce bude rozbor teoretických koncepcí vztahujících se k problematice modernizace a jejich dopadů v oblasti venkovských populací. Spolu s tím budou využita statistická data (sčítání lidu) a poznatky z celostátních a lokálních empirických výzkumů. Součástí metodické části pro potřeby posouzení platnosti hypotéz bude doplňující výzkumná sonda ve vybrané obci středočeského, případně jihočeského regionu. Bude použita technika dotazníkového šetření. Data budou zpracovány standardními programy a interpretovány s cílem ověřit stanovené hypotézy a cíle.

2. Harmonogram práce:

Březen 2015 – specifikace metodiky a literatury, stručný obsah teoretické části práce

Srpen 2015 – zpracování teoretické části DP (úvod, popis metodiky, literární rešerše), harmonogram terénního šetření,

Prosinec 2015 – vlastní terénní šetření

Březen 2016– zpracování a odevzdání empirické části v první verzi

Listopad 2016 – odevzdání kompletní DP se zpracovanými připomínkami

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

venkovská rodina, domácnost, výchova, generace, vztahy v rodině

Doporučené zdroje informací

KELLER, Jan. Teorie modernizace. Praha: SLON, 2007 194 s. ISBN 978-80-86429-66-3.

KUBÁTOVÁ, Helena. Sociologie životního způsobu. 1. vydání. Praha: Grada, 2010. 272 s. ISBN 978-80-247-2456-0.

MAJEROVÁ, Věra. Český venkov 2005 : Rozvoj venkovské společnosti 1. vydání. Praha: PEF ČZU, 2005. 165 s. ISBN 80-213-1274-2

MATOUŠEK, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. 3. vydání. Praha: SLON, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9

MOŽNÝ, Ivo. Sociologie rodiny. 1. vydání. Praha: SLON, 1999. 251 s. ISBN 80-85850-75-3.

URBAN, Lukáš. Sociologie trochu jinak. 2. rozšířené vydání. Praha: Grada, 2011. 271 s. ISBN 978-80-247-3562-7.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 ZS – PEF

Vedoucí práce

prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Konzultant

ing. Maříková

Elektronicky schváleno dne 31. 10. 2016

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 1. 11. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 17. 11. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Venkovská rodina a domácnost" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 23. 11. 2016

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval paní prof. PhDr. Ing. Věře Majerové, CSc., vedoucí této diplomové práce, za její celkové posouzení a odborný dohled.

Dále děkuji paní Ing. Pavlíně Maříkové za velmi dobré kvalifikované vedení při psaní práce, za projevenou ochotu, cenné postřehy a trpělivost.

.

Venkovská rodina a domácnost

Souhrn

Předkládaná diplomová práce se zabývá analýzou života venkovských rodin obce Nehvizdy. V teoretické části jsou objasňovány základní pojmy práce, jako jsou rodina, životní styl a venkov, přičemž celá tato část je zpracována na základě prostudování dostupné odborné literatury.

Hlavním cílem práce je objasnit, zda a nakolik venkovské rodiny žijí tradičním způsobem života a jak se tento životní způsob shoduje, či liší s nově přistěhovalými obyvateli satelitní čtvrti zkoumané obce. Pro tyto potřeby byla provedena empirická sonda.

Sběr dat proběhl formou anonymních dotazníků. Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že rozdíl mezi starými a novými obyvateli obce není příliš velký. Původní obyvatelé obce o něco více preferují tradiční venkovský způsob života, většinu času věnují domácímu hospodářství, obdělávají pole nebo větší zahradu a podobně. Některé tyto činnosti se objevují i u nově přistěhovalých obyvatel satelitní čtvrti. Obyvatelé satelitu také o něco častěji preferují veřejný život před rodinným životem. Celkově obyvatelé původní zástavby zastávají tradiční zásady a formy venkovského života silněji než noví obyvatelé satelitů.

Dílčím cílem bylo zjistit, jaký význam zaujímá rodina v hodnotovém žebříčku místních obyvatel. Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že rodina je, bez rozdílu zda jde o původní, či nové obyvatele, velmi důležitá.

Klíčová slova: domácnost, generace, rodina, suburbanizace, venkov, životní cíl, životní hodnoty, životní styl, životní způsob

Rural family and household

Summary

This diploma thesis analyzes the life of rural families of the village Nehvizdy. The theoretical part of the diploma thesis explains the basic concepts of work, such as family, lifestyle and countryside. The theoretical part is based on the study of available scholarly literature.

The main objective of the diploma thesis is to clarify whether and to what extent rural families live a traditional way of life and how this way of life coincides or differs with the new satellite district residents of the investigated village. An empirical probe was used for these purposes.

Data collection was conducted by anonymous questionnaires. The results of the survey show that the difference between new and old residents of the village is not very big. The original inhabitants of the village prefer the traditional rural way of life, devote most of the time to the domestic economy and cultivate a field or a large garden only a little more than new satellite district residents. The new immigrant population of satellite district also practice some of these activities. Residents of the satellite also slightly more prefer public life over family life. Overall, residents of the original buildings prefer traditional principles and forms of rural life more than new residents of satellites.

A secondary objective was to determine what importance the family value system has in the local population. The results of the survey show that the family is very important for both original and new residents.

Keywords: household, generation, family, suburbanization, country, the aim of life, life values, lifestyle, way of life

Obsah

Seznam grafů	9
Seznam obrázků a tabulek	10
1 Úvod	11
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	15
3.1 Rodina	15
3.1.1 Definice rodiny	15
3.1.2 Typy a funkce rodiny	16
3.1.3 Členění rodiny dle historického pohledu	18
3.1.4 Generace a vícegenerační soužití	19
3.1.5 Pohled do historického vývoje evropské rodiny	20
3.2 Venkov	27
3.2.1 Vymezení pojmu venkov	27
3.2.2 Rozdíly mezi městem a venkovem	28
3.2.3 Suburbanizace a specifika „satelitů“	31
3.3 Životní styl a životní hodnoty	36
3.3.1 Životní cíl	38
3.3.2 Hodnota	38
3.3.3 Styl života na venkově	39
3.3.4 Dopady současného životního způsobu na venkov	42
4 Praktická část – výzkum života v „satelitní“ vesnici	46
4.1 Metodika výzkumného šetření	46
4.1.1 Cíl výzkumu	46
4.1.2 Formulace souboru pracovních hypotéz	48
4.1.3 Rozhodnutí o populaci a vzorku	48
4.1.4 Zvolená technika	48
4.1.5 Sběr dat	49
4.2 Vlastní výzkum na venkově	50
4.2.1 Popis zkoumané obce Nehvizdy	50
4.2.2 Popis zkoumaného souboru	56
4.3 Výsledky empirické sondy	60
4.3.1 Spokojenost s bydlením	60
4.3.2 Způsob života respondentů v obci Nehvizdy	65
4.3.3 Rodina nebo veřejný život	68
4.3.4 Životní hodnoty respondentů	70
4.3.5 Hodnocení života v obci	75
4.4 Shrnutí poznatků empirické sondy a posouzení platnosti hypotéz	77
5 Výsledky a diskuse	83
6 Závěr	89
7 Seznam použité literatury	91
8 Přílohy	95

Seznam grafů

Graf č. 1 Trendy plodnosti po roce 1950	26
Graf č. 2 Trendy mimomanželské plodnosti	26
Graf č. 3 Potraty a porody v Česku	27
Graf č. 4 Bytová výstavby v obcích Středočeského kraje v letech 2010 až 2015	34
Graf č. 5 Přírůstek/úbytek počtu obyvatel stěhováním v letech 2010 až 2015	35
Graf č. 6 Pohyb obyvatel ve středočeském kraji 2010 až 2015	35
Graf č. 7 Počet obyvatel a domů v letech 1869 – 2016 v Nehvizdech	53
Graf č. 8 Složení všech respondentů podle pohlaví	54
Graf č. 9 Rodinný stav všech respondentů	55
Graf č. 10 Nejvyšší dosažené vzdělání všech respondentů	55
Graf č. 11 Délka života (bydlení) v obci všech respondentů	56
Graf č. 12 Způsob bydlení všech respondentů	57
Graf č. 13 Spokojenost s bydlením v obci Nehvizdy	58
Graf č. 14 Spokojenost s bydlením podle pohlaví	59
Graf č. 15 Spokojenost s bydlením podle nejvyššího dosaženého vzdělání	59
Graf č. 16 Spokojenost s bydlením v obci podle věku	60
Graf č. 17 Počet generací v domácnosti	61
Graf č. 18 Počet generací v domácnosti podle nejvyššího dosaženého vzdělání	62
Graf č. 19 Počet generací v domácnosti podle pohlaví	62
Graf č. 20 Počet generací v domácnosti podle věku	63
Graf č. 21 Způsob života všech respondentů	63
Graf č. 22 Způsob života podle pohlaví	64
Graf č. 23 Způsob života podle nejvyššího dosaženého vzdělání	64
Graf č. 24 Způsob života podle věku	65
Graf č. 25 Životní styl všech respondentů	66
Graf č. 26 Životní styl podle pohlaví	67
Graf č. 27 Životní styl podle nejvyššího dosaženého vzdělání	67
Graf č. 28 Životní styl podle věku	68
Graf č. 29 Preference životních hodnot respondentů	69
Graf č. 30 Průměrné preference vybraných hodnot – původní a noví občané	70
Graf č. 31 Preference životních hodnot respondentů	70
Graf č. 32 Rodina na žebříčku hodnot podle pohlaví	71
Graf č. 33 Rodina na žebříčku hodnot podle nejvyššího dosaženého vzdělání	72
Graf č. 34 Rodina na žebříčku hodnot podle věku	72
Graf č. 35 Co se obyvatelům obce líbí	75
Graf č. 36 Co se obyvatelům obce nelíbí	76
Graf č. 37 Spokojenost s bydlením obyvatel satelitní čtvrti a původní zástavby	77
Graf č. 38 Počet generací v domácnosti satelitní čtvrti a původní zástavby	78
Graf č. 39 Způsob života obyvatel satelitní čtvrti a původní zástavby	79
Graf č. 40 Vybrané životní hodnoty obyvatel satelitní čtvrti a původní zástavby	80
Graf č. 41 Hodnocení důležitosti rodiny na stupnici 1 až 5 podle typu zástavby	81
Graf č. 42 Životní styl obyvatel satelitní čtvrti a původní zástavby	82
Graf č. 43 Způsob života podle věku Projekt Český venkov 2006	86
Graf č. 44 Způsob života podle věku Nehvizdy (2016)	86
Graf č. 45 Způsob života podle vzdělání Projekt Český venkov 2006	87
Graf č. 46 Způsob života podle vzdělání Nehvizdy (2016)	88

Seznam obrázků a tabulek

Obrázek č. 1 Průchod Hajnalovy linie Evropou	24
Obrázek č. 2 Znak obce Nehvizdy	50
Obrázek č. 3 Výstavba satelitů v Nehvizdech	55
Obrázek č. 4 Mapa obce v 19. století	96
Obrázek č. 5 Letecký pohled na obec v roce 1953	96
Obrázek č. 6 Satelitní pohled na obec 2003	97
Obrázek č. 7 Satelitní pohled na obec v současnosti	97
Obrázek č. 8 a č. 9 Kostel sv.Václava	98
Obrázek č. 10 Pomník parašutistů	99
Obrázek č. 11 Letecký pohled	99
Tabulka č. 1: Základní informace o Nehvizdech	51
Tabulka č. 2: Počet obyvatel a domů v Nehvizdech	53
Tabulka č. 3: Demografický vývoj obyvatel obce Nehvizdy od roku 2010	54
Tabulka č. 4: Životní hodnoty	71

1 Úvod

V současnosti se stále častěji setkáváme s novým fenoménem, kterým je masivní výstavba satelitních městeček na okraji stávajících vesnic, které jsou zvláště kolem velkých měst. Nové lokality mnohokrát nelze nazvat ani suburbanizací, vytvářejí často samostatný urbanizační izolovaný celek. V souvislosti s tím vzniká řada společenských témat a otázek, týkajících se zejména soužití původních obyvatel obcí a nově příchozích. Otázkou je, jak spolu tyto dva celky vycházejí, jaká je jejich spolupráce, sounáležitost, vzájemnost, rozdílnost apod. V práci se pokouším na tyto otázky najít alespoň částečnou odpověď. Vycházím z předpokladu, že toto soužití přináší i mnohé negativní jevy, které se dotýkají společenského postavení rodiny a změn způsobu života.

Předmětem mého zájmu je obec ve středočeském kraji, vyznačující se vedle tradičního způsobu života obyvatel také typickou modernizací přípražských obcí (výstavba satelitního sídliště). Lze předpokládat, že životní způsob obyvatel nové výstavby bude odlišný a že se bude lišit i jejich názor na význam rodiny. Předpokládám, že se v obci setkáme jak s názory vysoce hodnotícími význam rodiny, tak s názory, které nechápou rodinu jako hlavní hodnotu a závaznou formu životního soužití.

Nechci zapomenout na další jev, který je na venkově obvyklý. Jsou to vícegenerační rodiny, které se ve srovnání s venkovem v městské zástavbě vyskytují jen méně často. Na venkově mají tradici způsobenou letitým vývojem, kde vzájemná pomoc mezi generacemi byla v minulosti často podmínkou přežití. V dnešní přetechnizované době došlo k mnohým změnám. Například již není potřebná pomoc při zemědělských pracích (nejen při těch...) a nejen proto se vícegenerační soužití stává méně častým jevem.

Dále mne zajímá pohled původních vesničanů na rozšiřování vesnice. Jde o to, zda jim satelitní přístavba přináší více výhod či nevýhod. Zda se jejich život příchodem nových osídlenců zlepšil, ale ve vesnici díky tomu mizí tradice, či se k nim naopak o to více vracejí. Jaké existují v obci sousedské vztahy a jaké jsou občanské aktivity původních i nových obyvatel. Je zajímavé porovnat tyto názory původních obyvatel s ohledem na jejich věk a vzdělání. Pravděpodobně se ukáže, že pro mladou generaci jsou rozhodující takové změny, jako je například lepší autobusová dostupnost hlavního města při jejich dojíždění do škol a zaměstnání. U starší generace je zase samozřejmé pokračování v dosavadním tradičním žití, jelikož se v tomto místě narodila a má zde několikagenerační kořeny a

nehodlá v tomto směru nic měnit. Tyto původní rodiny zde většinou mají dobré zázemí (pozemky, dům), přátele apod.

Předpokládám, že toto vše je pro ně natolik důležité, že spíše nesouhlasně přihlížejí modernizaci vesnice, která tím ztrácí svůj původní ráz. Obyvatel sledované obce stále přibývá (za posledních deset let se počet obyvatel sledované obce zdvojnásobil) a noví obyvatelé přinášejí prvky městského způsobu života, jako individualismus projevující se například v tom, že nezdraví a nekomunikují se spoluobčany, jak zde bylo odedávna zvykem, protože ve městě se tomu nenaučili a nevymění pár slov na návsi, jak zde bylo odedávna zvykem.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl

Hlavním cílem práce je zjištění, zda, případně nakolik, venkovské rodiny stále žijí tradičním způsobem života a zda se tento životní způsob objevuje i u nově přistěhovalých obyvatel satelitní čtvrti. Venkovský způsob života přitom chápu jako domácí hospodaření, dodržování tradic a sousedských vazeb apod. (viz dále).

Pozornost je věnována také zjišťování, jak se liší způsob života starousedlíků nebo obyvatel původní vesnice od způsobu života nových obyvatel. Jde i o zjištění, zda se noví obyvatelé satelitů vůbec cítí býti venkovany, či stále žijí městským způsobem života. Jmenovitě bude zkoumáno následující:

- celková spokojenost s místem bydlení
- generační soužití obyvatel - kolik generací žije v domácnosti
- jaký je obsah způsobu života
- čím se liší charakteristika životního stylu obou skupin obyvatel

Dílním cílem je zjištění, jaký význam v hodnotovém žebříčku místních obyvatel, ve srovnání s jinými hodnotami, zaujímá rodina.

2.2 Metodika

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy – rodina, životní styl, venkov. Teoretická část je zpracována na základě shromáždění a prostudování základní odborné literatury. Jako podklad byly zvoleny odborné publikace a internetové odkazy s danou tematikou a některé dostupné statistické zdroje.

Navazující praktická část má za úkol prozkoumat jak žijí dnešní venkovské rodiny ve sledované obci. Jde i o zjištění, zda se obyvatelé satelitů vůbec cítí býti venkovany, či zda stále žijí městským způsobem života. V praktické části diplomové práce je k naplnění cílů využito kvantitativního přístupu s použitím sociologického dotazníku.

Předpoklady/hypotézy:

1. Obyvatelé satelitů prokazují větší spokojenost s bydlením na venkově než obyvatelé původní zástavby.
2. Soužití více generací v jedné domácnosti je častější u obyvatel původní zástavby než u obyvatel satelitů.
3. Obyvatelé původní zástavby zastávají tradiční zásady a formy venkovského života více než obyvatelé satelitů.
4. Hodnocení důležitosti vlastního rodinného života (rodiny) bude vyšší u skupiny obyvatel původní zástavby než u obyvatel satelitů.
5. Obyvatelé satelitu budou více preferovat veřejný život před rodinným životem než obyvatelé původní zástavby.

Způsob získání a zpracování dat

Sběr dat je uskutečněn formou dotazníků. Tato technika umožňuje anonymně získat požadované informace od poměrně velkého vzorku respondentů. Dotazníkové šetření je provedeno s respondenty z obce Nehvizdy. Polovinu respondentů tvoří obyvatelé původní zástavby a druhou polovinu obyvatelé nové zástavby (satelitu). Tematické okruhy dotazníku zahrnují otázky týkající se způsobu života, rodinného života a spokojenosti s bydlením v obci. Dotazník obsahuje několik otázek zjišťujících osobní údaje respondentů (pohlaví, věk, vzdělání). Odpovědi na otázky jsou zaneseny do počítače s použitím programu Excel. Data jsou zpracována standardními programy v podobě tabulek a grafů a jsou interpretovány s cílem posoudit stanovené hypotézy a cíle.

3 Teoretická východiska

3.1 Rodina

Rodinu v běžném pojetí evropské kultury tvoří muž a žena (obvykle sezdání) a jejich děti. Součástí rodiny v širším slova smyslu jsou i další příbuzní spojení rodičovstvím (rodiče a prarodiče muže a ženy) a sourozenectvím a švagrovstvím (sourozenci a švagrová a švagr – teta a strýc dětí). Takové pojetí rodiny je formulováno v evropském právu a je zažité i v běžném životě lidí. Pro naše zkoumání je však potřebné brát v úvahu sociologické hledisko a proto se budeme v dalším zabývat vymezením rodiny z různých pohledů a z charakteristiky typů rodiny, jejích funkcí a jejího vývoje.

3.1.1 Definice rodiny

Existuje řada definic, podle kterých je možné rodinu charakterizovat:

Z tradičního pohledu je rodina chápána jako primární, neformální, malá sociální skupina. Také je od nepaměti základní jednotkou lidské společnosti. Je nezastupitelná při předávání hodnot z generace na generaci, stojí na počátku rozvoje osobnosti, má možnost ho v rozhodující fázi ovlivňovat. [Matoušek, 2003]

Rodinu jako skupinu osob, kteří jsou spojeni manželstvím, pokrevním příbuzenstvím či adopcí a jsou spolu ve vzájemné interakci definuje Jandourek. [Jandourek, 2001]

Radvanová ve své knize říká: „*Rodina je svazek muže a ženy a jejich svobodných dětí založená na biologickém základě, která je charakterizována rysem trvalého soužití. Je tedy institucí zajišťující především trvání lidského rodu.*“ [Radvanová, 1978, s. 7]

Obecnou definici uvádí Velký sociologický slovník: „*Rodina, obecně původní a nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury a základní ekonomickou jednotkou, a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání biologického druhu a výchova, resp. socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje.*“ [Velký sociologický slovník, 1996,]

Na rodinu lze také pohlížet jako na sociální skupinu. Člověk se do sociální skupiny může narodit (rodina), nebo do ní během svého života vstoupit (náhradní rodina, politická strana, školní třída). Skupiny formují naše postoje a hodnotový systém, na své členy působí pomocí pozitivních a negativních sankcí - odměn a trestů. Skupina v

jednotlivcích vzbuzuje pocit sounáležitosti a soudržnosti a vědomí „my“. [Urban, 2011, s. 183]

Již samo definování rodiny je v současnosti velmi obtížné. Mnohá tradiční kritéria přestávají platit. Výrazně přibývá soužití pouze partnerských párů bez uzavření manželství, v důsledku toho přibývá dětí, které se rodí mimo legitimní manželství - v současné době je takových dětí přibližně třetina a v některých regionech i více (alespoň v prvních letech po narození dítěte). I taková soužití však mohou fungovat jako rodina a splňovat další znaky rodiny - tedy, že její členové bydlí pod jednou střechou a spolupracují mezi sebou v rámci společensky uznávané dělby práce. V ideálním případě je pak rodina pro všechny členy „ostrovem bezpečí“, poskytuje prostor pro seberealizaci, respektuje individuální potřeby členů skupiny, všichni mají společné cíle, dodržují pravidla, spolupracují a navzájem si pomáhají a respektují se. [Kraus, 2008]

V současné době, kdy jsou uzákoněna i tak zvaná registrovaná partnerství, může pár také tvořit dvojice žen či mužů. Prakticky také mohou společně vychovávat své potomky z předchozích vztahů. Potom fungují jako běžná rodina a mnohé atributy rodiny se na ně vztahují i když formálně nedosahují právní úrovně rodiny.

Již dlouho se hovoří o zmenšování či dokonce ztrátě významu rodiny a rozvolňování příbuzenských svazků, které jsou nahrazovány přátelskými vztahy s nepříbuznými lidmi. Mnozí vidí příčinu ve změně hodnot, které s sebou přinesl postmodernismus zdůrazňováním významu svobody volby a individuality. [Hamplová, 2006, s. 222]

3.1.2 Typy a funkce rodiny

Podle Koláře [1980, s. 184] lze rodiny rozdělit do několika typů podle hlediska své struktury a vývoje:

Základní rodina (nukleární) má otce, matku, děti a předpokládá jejich společné soužití.

Rozšířená rodina (vícegenerační) včleňuje do sebe ještě další příbuzné - především prarodiče.

Orientační rodina je ta, do níž se dítě narodí, vyrůstá v ní a formuje ho od raného dětství.

Rozmnožující rodina - nově založená, od níž se očekává potomstvo.

Jiným hlediskem typologie rodiny může být její funkčnost nebo nefunkčnost:

funkční rodina: plní všechny funkce: biologicko-reprodukční, výchovně-vzdělávací, sociálně-ekonomickou, ochranou, emocionální, morální, socializační.

dysfunkční: některé z funkcí nejsou dostatečně plněny, rodina však není ještě podstatně ohrožena (např. nezralá rodina, přetížená, ambiciózní, autoritářská, odkládající, atd.).

nefunkční: afunkční rodina již nefunguje a je podstatně narušen její chod a výchova dětí. [Čábalová, 2011]

Rodina nemusí být vždy tvořena všemi členy a hovoříme pak o *neúplné rodině*. Co se míní neúplnou rodinou? Jestliže je rodina v základní podobě tvořena oběma rodiči a jejich dítětem či dětmi, pak v neúplné rodině zůstává s dítětem či s dětmi jen jeden z rodičů, přičemž ten druhý chybí - podle kritérií pro sčítání lidu „není v rodině hlášen k trvalému pobytu“. [Matějček, 1989, s. 29]

Rodina plnila a plní různé funkce, které je možné specifikovat z různých hledisek. Blahoslav Kraus [2008] je charakterizuje:

a) *Biologicko - reprodukční* funkce má význam jak pro společnost jako celek, tak také pro jedince, kteří rodinu tvoří. Společnost potřebuje pro svůj zdárný rozvoj stabilní reprodukční základnu. Proto je také v jejím zájmu, aby se rodil takový počet dětí, který tyto perspektivy naplní. Podle současného trendu je ve většině vyspělých zemí dítě často vnímáno jako překážka v profesním růstu a ve vlastní seberealizaci obou rodičů. V rodinách s nižšími příjmy je pak vnímáno jako přepych. Stále více partnerů plánuje pouze jedináčka. Ženy se také stávají matkami v pozdějším věku, než to bylo obvyklé dříve.

b) *Sociálně-ekonomická* funkce zahrnuje řadu aspektů. Rodina je chápána jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Její členové se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry v rámci výkonu určitého povolání a současně se rodina sama stává významným spotřebitelem, na němž je závislý trh. Poruchy ekonomické funkce se projevují v hmotném nedostatku rodin, což v současnosti někdy bývá důsledkem nezaměstnanosti nebo také zvyšováním životních nákladů. Některé rodiny se navracejí k tradicím a zakládají (obnovují) rodinné firmy.

c) *Ochranná funkce* - zaopatřovací a pečovatelská, která spočívá v zajišťování životních potřeb všech členů rodiny. Před rokem 1989 přejímal u nás tuto funkci z části

stát (povinné preventivní lékařské prohlídky, školní zubní prohlídky, ozdravovny, povinné očkování aj.), po roce 1990 se od rodin očekává větší spoluúčast na jejím plnění.

d) Socializačně-výchovná funkce: rodina děti učí osvojovat si základní návyky a způsoby chování, příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života.

e) Emocionální funkce je zásadní a nezastupitelná. Žádná jiná instituce nedokáže vytvořit podobné a tolik potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty. Bohužel, od 90. let minulého století lze u nás pozorovat v důsledku všech změn, že přibývá rodin, které tuto funkci plní s velkými obtížemi nebo vůbec ne z důvodu rozvodů, zaneprázdněnosti atd. Narůstá počet dětí citově deprivovaných, nebo i týraných.

f) Relaxační funkce - rekreace a zábava má význam pro všechny členy rodiny, pro děti však největší. Důležité je, kolik volného času tráví členové rodiny společně, jakým způsobem tráví dovolené apod.

3.1.3 Členění rodiny dle historického pohledu

Už Frédéric Le Play jako jeden z otců-zakladatelů sociologie (1806 – 1882) rozlišil ve svých pracích tři historické typy rodin: **patriarchální velkorodinu, nestabilní rodinu a kmenovou rodinu**. Citováno podle knihy „Sociologie rodiny“ [Možný, 1999, s. 32- 33].

Patriarchální rodinu (familieparenteles) našel Le Play při svém rozsáhlém cestování u nomádů Orientu a asijských stepí a u extensivně zemědělsky hospodařících obyvatel východní Evropy. Všichni členové takové rodiny pracují bez nároku na odměnu ve prospěch rodiny. Nemají osobní vlastnictví. Rodinné společenství sestává ze čtyř generací s více nukleárními rodinami. Děti po sňatku zůstávají pod jurisdikcí nejstaršího otce. Stabilita rodiny je velmi vysoká, rodina se řídí tradicí a poskytuje materiální podporu slabším členům rodiny, schopným členům rodiny je však v jejich rozvoji bráněno.

Nestabilní rodina (familleinstable) je pro Le Playe druhým extrémem rodinného uspořádání. Vznikla jako následek individualismu a industrialismu pod nivelizujícím vlivem dědického práva v bohatých a vzdělaných vrstvách západní Evropy. Žijí v ní pouze rodiče a neprovdané děti. Ty jí po sňatku co nejdříve opouštějí a pak již nepocítují žádné závazky vůči svým rodičům a sourozencům. Otcovská autorita a ochrana tělesně či duševně postižených členů v této rodině mizí. Proto z ní vychází bezmocná masa pauperizovaných jedinců, kteří nectí rodinnou tradici, morálku, sociální autority ani Desatero. Tato rodina nemá dostatečnou stabilitu, aby se mohla věnovat i veřejným

záležitostí. Rodiče a neprovdaní členové rodiny jsou ve stáří izolováni a často umírají opuštěni. Pouze několik málo zdatných jedinců se rychle dopracuje k úspěchu a bohatství.

Rozvětvená rodina (familiesouche) - představuje pro Le Playe, který ji nalézá především v Německu, vzor pro sociální reformu, protože stojí mezi nesvobodou patriarchální rodiny a individuální svobodou nestabilní rodiny. Základem existence rozvětvené rodiny je rodinný dům, v němž zůstává (zpravidla) nejstarší syn i poté, co se oženil a měl děti. Rodinné jmění přechází do jeho rukou - jako jediného dědice, který má však spíše více povinností než práv - vůči rodičům do jejich smrti a trvale vůči sourozencům, které musí podporovat při vzdělání a vybavení. Nerozdělený majetek umožňuje dobrou morálku, pořádek, čistotu, radost z rodinného života, starost o budoucnost, zájem o mír a prospěch společnosti. Tuto rodinu nachází Le Playe u malých vlastníků půdy a v těch rodinách dělníků, kteří mají i malé vlastní hospodářství (dnes bychom je označili za kovozemědělce).

3.1.4 Generace a vícegenerační soužití

Slovo **generace** je řeckého původu a znamená: „*Velká, sociálně diferencovaná skupina osob, které jsou spojené dobově podmíněným stylem myšlení a jednání a prožívají podstatná období své socializace ve shodných historických a kulturních podmínkách.*“ [Velký sociologický slovník, 1996, 1380]

Do stejné generace řadíme populaci přibližně stejného věku a délka trvání jedné lidské generace odpovídá přibližně průměrnému věku žen při porodu. **Vícegenerační rodinou** se označuje rodina rozšířená, ve které žije tři a více generací. Minimálně je složena z dětí, rodičů a prarodičů. Tendencí dnešní doby je oddělený způsob života jednotlivých generací. Na jedné straně jsou tak respektovány rozdílné životní zájmy a potřeby jednotlivých generací, na straně druhé dochází k oslabení, případně až úplnému přetrhání sociálních vazeb uvnitř rodiny. Snahou mladé generace je vytrhnout se z rodinných pout a jít svou vlastní cestou. Z psychologického hlediska jako na touhu po seberealizaci podle vlastních představ a potřeb, ze sociologického pak jako na odraz vývoje naší společnosti. [Klvetová, Dlabalová, 2008, s. 80-81]

3.1.5 Pohled do historického vývoje evropské rodiny

Pravěk

Podle archeologických výzkumů byly zřejmě organizované rodinné svazky přítomné již u loveckých a sběračských populací člověka dnešního typu v období mladší doby kamenné 40 000 – 10 000 let př. n. l. Pravděpodobně se jednalo o klanovou společnost. Jednotlivé velké rodiny hospodařily samostatně, ale vznikaly mezi nimi pouta. Dvě nebo více takových rodů se spojilo navzájem. Takto postupně vznikala mladší forma skupinového manželství. Pochopitelné u všech forem skupinového manželství, kdy docházelo k neomezenému pohlavnímu styku mezi větším počtem mužů a žen, nikdy nebyl znám určitý otec. To znamená, že pro určení příbuzenských vztahů byla jistá pouze ženská linie a jedině ona mohla být směrodatná pro výstavbu společenské organizace založené na pokrevním příbuzenství. Mluvíme proto o mateřských rodech a mateřských velkorodinách, a celá tato soustava společenské organizace, založená na primátu žen se nazývá *matriarchát*. V důsledku ochočování zvířectva a produktivnímu zemědělství se pak muž stával nabyvatelem nového bohatství a tím se domáhá významnějšího postavení. Přejít mužů do popředí ve společnosti, rodině i náboženských kultech nazýváme pak jako patriarchát. [Klabouch, 1962]

Řecko a Řím

Řecká společnost byla uspořádána do širokých rodů, v čele rodu stál král jako nejvyšší představitel kultu, politiky a justice. Rodiny byly striktně patriarchální – ženy byly podřízeny mužům. Mít ale velké počet dětí nebylo žádoucí. Docházelo dokonce k potratům a usmrcování neduživých dětí. Důležitou roli zde totiž také hrála láska k chlapcům - pederastie. Manželství a založení rodiny bylo pro Řeky prioritou. Ženy byly nabádány k cudnosti a věrnosti svému manželovi a muži zase, aby se oženili a nezůstávali dlouho svobodní (budou starší a bez dědiců). Přesto bylo mužům doporučováno, aby si své sexuální a citové vztahy kompenzovali s hetérami (vzdělané společnice). Plútarchos vymezil pravidlo, aby se muži stýkali se svými manželkami alespoň třikrát měsíčně. Ze starých textů klasické doby je známo, že výraz "láska" (erós), byl většinou užíván pro vyjádření homosexuálního vztahu a jen zřídka pro vztah mezi jedinci rozdílného pohlaví. [Matoušek, 2003]

Ve Spartě byla situace trochu jiná. Pokud muž nemohl mít děti se svou ženou, ale chtěl, tak mohl požádat jiného spartského muže o jeho ženu. Pokud všichni (i žena) souhlasili, mohl s ní mít pro dobro obce děti. Spartané, kteří se neoženili nebo neměli děti, byli trestáni.

Specifická byla situace v období rozvoje Říma. Za vlády Etrusků měly římské ženy postavení s muži téměř rovnocenné. Po vzniku republiky se situace ale změnila a postavení žen rychle upadalo. Společnost byla silně patriarchální, pater familias – otec rodiny měl právo rozhodovat o osudu ostatních členů rodiny. Úkolem římské ženy bylo starat se o domácnost podobně jako v Řecku. Žena musela být věrná svému muži, musela být ctnostná, cudná, zbožná a věrná všem svým povinnostem. [Matoušek, 2003]

Středověk

V době raného středověku byla přípustná polygamie, byla ovšem výsadou vysoce postavených mužů. U východních Slovanů se vyskytovalo i soužití více mužů (zejména bratrů) s jednou ženou. V 5. století se sofista Priscus (410/420–448/449), diplomat východořímského císaře Theodosia mladšího (408–450), zmiňuje o zajímavé slovanské „pohostinské prostituci,“ se kterou se setkal. „Nabízejí hostům své ženy, aby s nimi nakládali, jak se jim hodí,“ líčí překvapeně o zvycích, které viděl na svých cestách u slovanských sousedů. Dodává ještě, že není neobvyklé ani to, že se u nich ženy unášejí a musí do manželství vstoupit i pod hrozbou násilí. Slovanské rituály ho šokují, protože nic podobného sám nezná. Ovšem v raném středověku zřejmě nejde o nic tak neobvyklého. Odborníci dokonce tvrdí, že pohostinská prostituce úzce souvisí s vírou a náboženstvím. [EpochaPlus, 2016]

Ve středověké stavovské společnosti každý ze stavů měl jiný životní styl, pro každý platily jiné právní normy a každý stav měl i specifický typ rodiny. Sňatky byly uzavírány na základě stavovských a majetkových zájmů široké rodiny.

Křesťanská morálka však nabádá společnost k pohlavní zdrženlivosti, pojetí manželství jako nerozlučitelného svazku muže a ženy, jehož smyslem je plození dětí, odsuzuje mimomanželské styky, antikoncepci, potraty i homosexualitu. Početné potomstvo je považováno za výraz boží přízně. Ve středověku bylo obvyklé společné soužití širších rodin, ale vícegenerační rodina byla spíše vzácností z důvodu nízkého

průměrného věku obyvatel. Venkovské rodiny byly oproti městským větší, součástí domácnosti byli i námezdní pracovníci, tovaryši a učni.

Až do nástupu novověku platilo, že jednotlivé domácnosti jsou odkázány samy na sebe. V domácnostech se produkovalo téměř vše, co bylo třeba pro obživu a ošacení všech členů a pro provoz domácnosti. Rodina dlouho zajišťovala i ozbrojenou ochranu proti vnějším útokům, obydlí často v případě potřeby sloužila jako pevnost. Z těchto důvodů musely být rodiny stabilní a pevně organizované. Existenčně vynucená soudržnost rodiny byla jedním z důvodů minimální rozvodovosti. [Klabouch, 1962]

Evropská rodina podle Hajnala

V roce 1965 vytvořil demograf žijící ve Velké Británii John Hajnal teorii o dvou základních typech utváření rodiny a rodinné struktury v předindustriální Evropě. Vytvořil spojnici mezi Petrohradem a Terstem – tzv. Hajnalovou linií, která tyto dva typy odděluje.

Odlišil tak rodinu typu:

- *Západoevropského typu, charakteristickou zejména pro oblast severní a západní Evropy*

Je charakteristická vyšším průměrným věkem vstupu osob do manželství (zhruba 24 – 26 let) a nejméně desetiprocentním podílem osob, které do sňatku nikdy nevstoupí. Dalšími znaky je existence užších rodin a slabších vztahů v rámci širší rodiny. Na západ od Hajnalovy linie dochází ke sňatku až poté, co se rodina hospodářsky etabloje a je schopna se sama uživit. Do této rodiny národů patří germánské, skandinávské a některé středomořské populace, ale také Češi a Moravané. [Bacci, 2003]

- *Východoevropského typu, nacházející se především v jižní a východní Evropě*

V ní se do prvního manželství vstupuje již před 22. rokem u žen a 24. rokem u mužů. Typickým znakem je také klanový systém rodiny, které vládne její nejstarší člen. Domácnosti tvoří více rodin. Zhruba jedna dvacatina všech lidí nevstoupí nikdy do manželství. S tímto konceptem fungování rodinného života se Hajnal setkal ve slovanských populacích Evropy mimo českou a v maďarských rodinách. Stejný systém však funguje například i v Irsku nebo jižní Itálii. [Bacci, 2003]

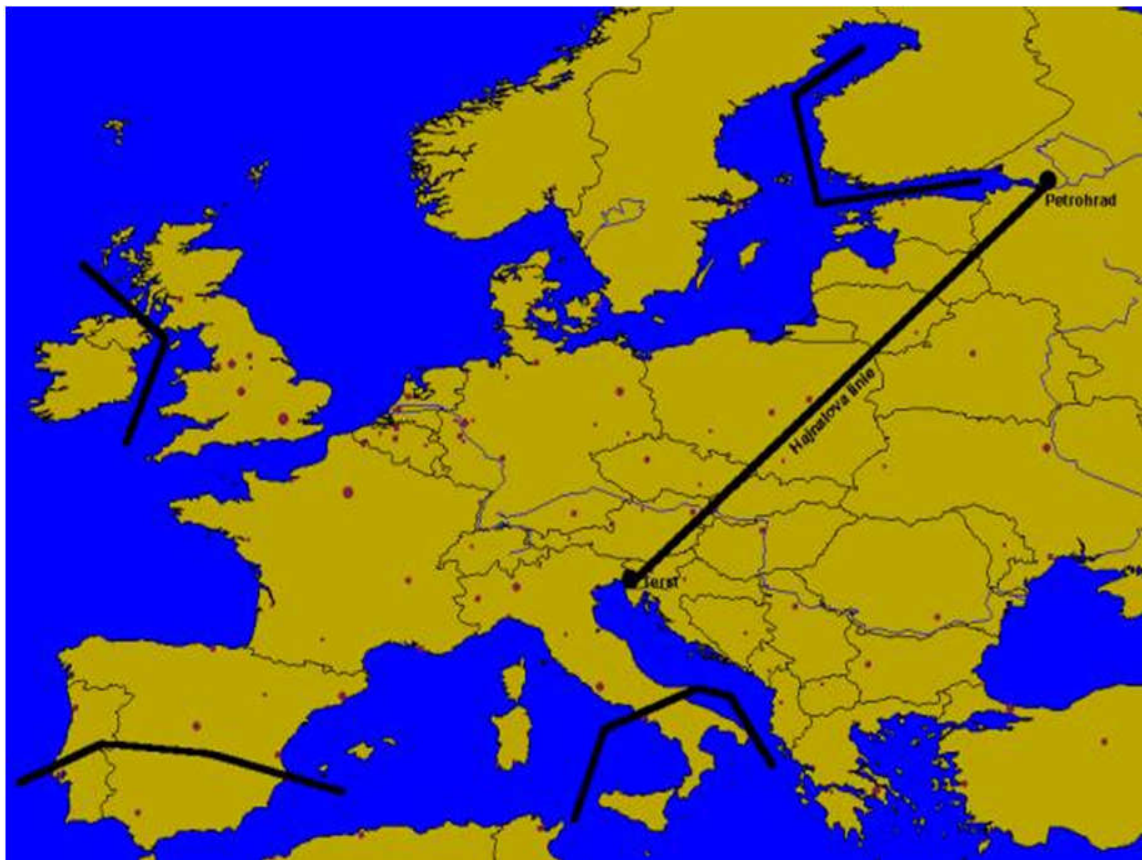
V střeoevropském prostoru vedla tato linie přibližně na hranicích mezi Moravou a Slovenskem. Je ale možné nalézt i takové evropské oblasti a lokality, pro které se aplikování Hajnalovy teorie jeví jako přílišné zjednodušení. Proto je nutné mít k dispozici ještě podrobnější rozlišující typologii a bohatší soubor kritérií. [Možný, 1999]

Kromě odlišného uspořádání domácností se od sebe tyto dva typy rodin liší hlavně sňatkovým věkem.

Na přelomu 19. a 20. století mělo sňatkové chování ve vyspělých evropských zemích, tzn. na severozápad od Hajnovy linie, poměrně jednotný trend. Rozdíly mezi státy byly větší v roce 1990 než v roce 1900. Od počátku 20. století, zejména po I. světové válce, dochází v těchto zemích ke zvyšování sňatečnosti. Jako mezník se uvádí léta 1945 – 1950, kdy náhle stoupla porodnost i sňatečnost a dochází k postupnému omlazování věku při uzavírání sňatku.

Trend snižování průměrného věku při prvním sňatku se sice objevil už v meziválečném období, ale po skončení II. světové války byl tento pokles ještě více urychlen a to především díky nárůstu podílu sňatků svobodných osob do dvaceti let. Průměrný sňatkový věk ve vyspělých zemích dosáhl svého minima už ve 30. letech 20. století a poté začal opět růst. Lze poznamenat, že tento věk rostl až do 80. let, kdy se vrátil na původní hodnoty z počátku století. [Možný, 1999]

Obrázek č. 1 Průchod Hajnalovy linie Evropou

Zpracování: autor, zdroj: Bacci, M. L. *Populace v evropské historii*. Praha, 2003.

Válečné a poválečné období

První světová válka znamenala pro evropskou společnost hlavně dlouhodobou nepřítomnost mužů v rodinách. Druhá světová válka pak rozbití či vyvraždění celých rodin. V těchto krutých dobách docházelo opět k pevnému semknutí širších rodin a směřování jejich společného soužití na venkov, blíže k půdě – ve snaze zajistit si společnými silami obživu, ošacení a teplo pro všechny své členy.

Období po válce znamenalo pro většinu evropských zemí, např. i pro Francii, zvýšení úrodnosti plodnosti jako kompenzace nepříznivé situace za války a zároveň jako pozitivní reakce na příznivý poválečný ekonomický rozvoj, označovaný jako „trente glorieuses“, tj. třicet slavných/šťastných let. Pro Českou republiku nebyl vzestup plodnosti (baby boom) tolik vysoký a neměl dlouhé trvání. Za války až do roku 1944 se totiž, na rozdíl od většiny

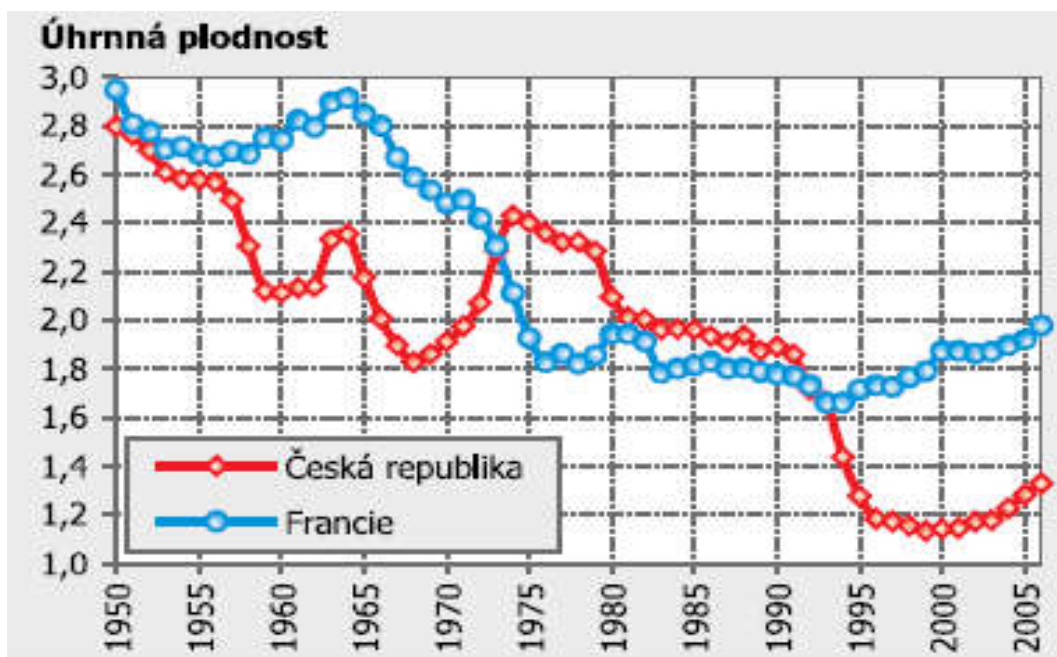
ostatních evropských zemí, na území protektorátu Čechy a Morava počet narozených dětí zvýšil. [Sullerotová, 1998]

Po válce byl pak vývoj plodnosti ovlivněn nepříznivými trendy v ekonomice, obtížnou bytovou situací, omezenými službami a nedostatečnou sítí předškolních zařízení, přestože ekonomická aktivita žen byla velmi vysoká.

Ivo Možný si ve své knize *Proč tak snadno* všímá rodiny po celou dobu komunistického režimu, tedy již od roku 1948. Hovoří o tom, že porevoluční nadšení nebylo rodině příznivě nakloněno. Ačkoliv se původně zdála proklamace osvobozené domácnosti výhodná pro mladé rodiny, postupně se ukázalo, že některé sliby nemohou být splněny. Ukázalo se, že základní interpretační kategorií tu není funkce, ale stává se jí kategorie zájmu, nadosobního, skupinového, rodinného zájmu, vedoucí k přežití i za nesmyslných podmínek. Rodina byla osou a centrem univerza jednotlivce i života společnosti a její blaho přirozeným cílem snažení všech. Rodiny si vytvořily mechanismy, které jim pomáhaly v režimu nejen přežít, ale postupně z něho i profitovat. Vytvořila se moderní obdoba tradiční rodiny. Běžná česká rodina věděla, že jen těžko přežije, nespojí-li své síly. Mezilidské vztahy tak stály na nejvyšším stupni v hodnotovém žebříčku, zatímco například výkon v zaměstnání, který nebyl adekvátně oceňován, nehrál velkou roli. Lidé se realizovali hlavně ve svém soukromém životě. Práce se stala druhořadou. [Možný, 1991]

Pokles plodnosti byl tehdy zřejmě urychlen přijetím zákona o umělém přerušení těhotenství s účinností od 1. 1. 1958 (graf. č. 3), který umožňoval ukončit těhotenství nejen ze zdravotních důvodů, ale také z důvodů „zvláštního zřetele hodných“. Situace se zlepšila až po roce 1971. V tomto roce byla navýšena podpora při narození dítěte a byly zavedeny státní půjčky manželům. Dále se zlepšila výstavba bytů a vybudovala se další předškolní zařízení. Tyto vládní opatření jsou zřejmé na grafu č. 1, kdy v roce 1974 došlo k nečekanému nárůstu úhrnné plodnosti.

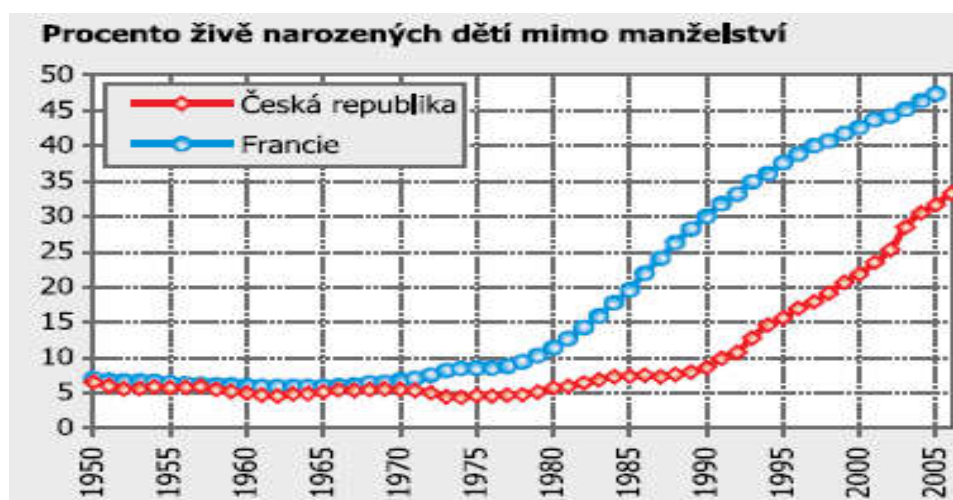
Graf č. 1 Trendy plodnosti po roce 1950

Zpracování: autor, zdroj: Geography /geograficke-rozhledy, 2007, str. 2-9

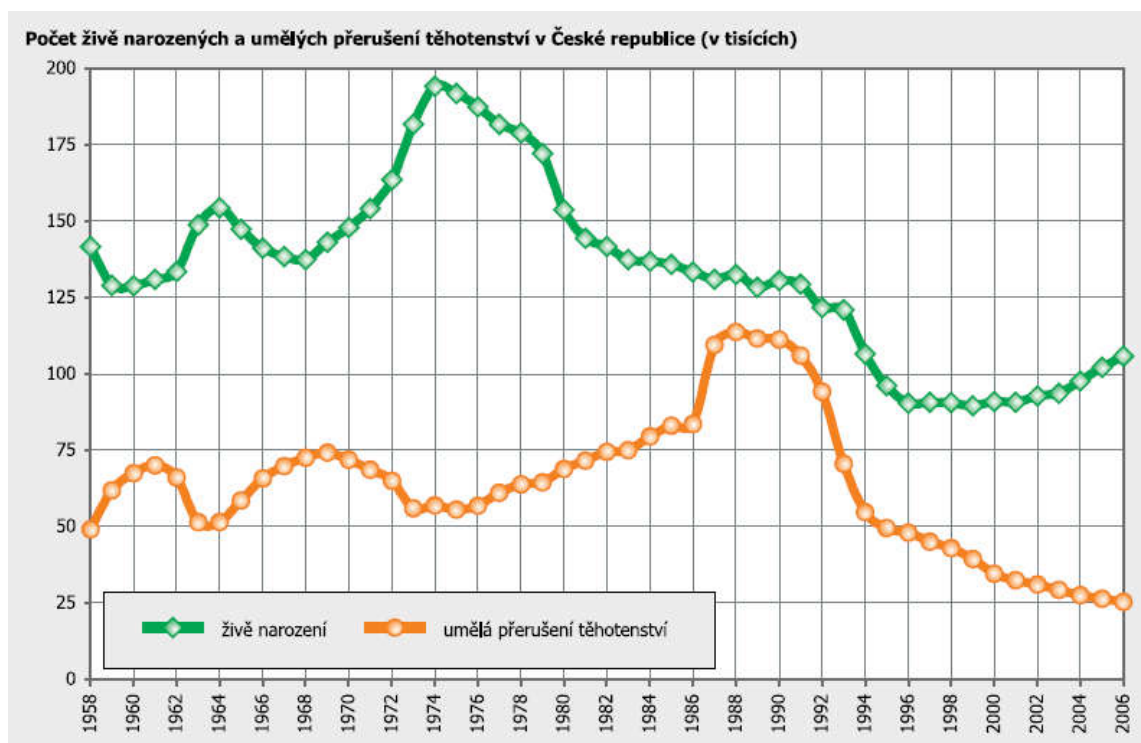
Vysoké hodnoty, které byly přikládány manželství a rodičovství v Česku do počátku devadesátých let 20. století doprovázejí nízké podíly dětí narozených mimo manželství. Až do roku 1989 včetně zde nepřesáhl podíl živě narozených dětí mimo manželství 8 % ze všech živě narozených (graf č. 2).

Graf č. 2 Trendy mimomanželské plodnosti

Zpracování: autor, zdroj: Geography /geograficke-rozhledy, 2007, str. 2-9

Graf č. 3 Potraty a porody v Česku

Zpracování: autor, zdroj: Geography /geograficke-rozhledy, 2007, str. 2-9

Rodinný život po roce 1989 je charakteristický úbytkem sňatků a menším počtem narozených dětí. Vliv na tento vývoj měla deformace z minulého režimu a zejména se pak mladým lidem otevřel svět a nové možnosti. [Matoušek, 2003]

3.2 Venkov

3.2.1 Vymezení pojmu venkov

Co je vlastně venkov? V představách běžného člověka jsou to pole, lesy, louky občas přerušené zástavbou vesnice. V protikladu město je hustá obytná nebo průmyslová zástavba bez polí, luk a ostatních přirozených přírodních útvarů. V některých zemích není ani název vesnice plně vystihující to, co v krajině je. Spíše se tedy hodí pojem venkov s volnou krajinou, který představuje obraz většiny venkovského území, jelikož zahrnuje zemědělskou půdu, louky, lesy i vodní plochy. [Majerová, 2008, s. 154-155]

Kritéria pro vymezení venkova můžeme najít u architektů a urbanistů, kteří rozlišují obce například podle podílu zastavěné plochy, podílu vícepodlažních budov v obci,

zastoupení funkčních ploch či podílu budov používaných k rekreačním účelům. [Majerová, 2005, s. 42]

Obecná definice říká: „*Venkov je obydlený prostor mimo městské lokality tradičně charakterizovaný orientací na zemědělství a menší hustotou obyvatel, ale i jiným způsobem života, většinou propojeným s přírodou, a také s jinou sociální strukturou ve srovnání s městem*“. [Velký sociologický slovník, 1996]

Blažek mluví o venkově jako o člověkem přetvořené a v mnoha případech výrazně dotvořené ekosystémy, které s aktivní rolí člověka a také i jím pozměněných, domestikovaných rostlin a živočichů počítají a neobejdou se bez nich. Venkov je úplnější označení pro kulturní krajinu, což je pojem, který umožňuje až příliš snadno zapomenout na její obyvatele, zakladatele a udržovatele. [Blažek, 2004, s. 20]

Venkovskou společnost je možné charakterizovat posvátností, mechanickou solidaritou, statusem, lidovostí a tradicionalismem. [Majerová, 2005, s. 46]

Venkov je spojen s přírodou, s přírodním cyklickým časem, s pomalostí. Příroda je chápána jako živitelka i jako hrozba. Nejbližší lidé jsou ze širší rodiny a sousedé. Všichni v místě se osobně znají, z toho vyplývá silná sociální kontrola. [Kubátová, 2010, s. 181]

Tradiční venkovská společnost se vyznačuje větší sounáležitostí s obcí a soudržností mezi jejími obyvateli. [Majerová, 2002, s. 110]

3.2.2 Rozdíly mezi městem a venkovem

V období středověku byly rozdíly mezi městem a vesnicí značné. Promítalo se to do urbanistické struktury obce i do detailů stavěných domů. Důležité bylo funkční využití. K tomu sloužil použitý materiál, uspořádání zástavby, v neposlední řadě i výzdoba, která souvisela s celkovým vzhledem. Středověká města dávala velký důraz na masivní obranu v podobě hradeb chránících samotné město s jeho veřejnými prostranstvími, náměstími a tržišti.

Toto uspořádání mělo důležitý význam pro obranu, ale vznikalo převážně postupně, neplánovitě. Ke snahám o koncepční rozvoj města a jeho urbanistické plánování dochází v našich zemích až v pozdějších dobách. K výraznému růstu měst přispěl teprve rozvoj průmyslu v 19. století, který nastartoval proces urbanizace, tedy koncentrace obyvatel.

Postupně nastává přeměna měst i venkova. Typickým městským znakem se stává hustá zástavba, která vzhledem k omezeným prostorovým možnostem uvnitř hradeb, využívala každého volného prostoru a vynucena potřebou se začala posouvat do vícepatrových staveb. Města se rozšiřují mimo hradby. V přízemí městských domů se vyskytují prostory využívané k provozu obchodu, řemesel a různých služeb. Bohatší měšťané si stavěli honosnější a větší domy s bohatou výzdobou dávající na odiv společenský úspěch stavitele.

Vznikaly stavby pro potřebu správy, soudů, škol, v pozdějším období i zařízení pro nemocné. V použitém materiálu zprvu spíše dominovalo dřevo, později kámen. Využití kamene přála i jeho nehořlavost v porovnání se dřevem. Městské ulice byly ve větší míře kryty dlážděním, což přinášelo velkou výhodu v zimě a deštivějším období. Městskou výbavou se staly postupně i kašny dodávající vodu, případně označení význačných shromažďovacích míst v podobě různých sloupů, soch nebo pranýřů, které sloužily k veřejnému trestání hříšníků. [Majerová, 2005, s. 41]

Běh času si v osmnáctém a devatenáctém století vynutil ve městech vznik různých institucí nezbytných pro chod města. Jedná se o administrativní budovy, soudy, kasárna k ubytování vojska, nemocnice, školy, obchody, divadla apod. Vzhledem k rozvoji průmyslu a obchodu a v souvislosti se změnami feudálního způsobu moci po Velké francouzské revoluci (1789) dochází k velké migraci obyvatel do měst. Velice tomu napomohlo zrušení poddanství a v neposlední řadě i demografický vývoj, přebytek obyvatel na venkově a potřeba pracovní síly ve vznikajících továrnách. Ve městech se postupně také zlepšovala hygiena na základě vybudování kanalizace, snížila se i úmrtnost obyvatel. Tato opatření měla vliv na poměrně překotný růst počtu obyvatel. Příčinou byla i lepší dostupnost lépe placené práce.

Dnešní podobu měst ovlivňují, kromě historických vlivů, také moderní urbanistické a architektonické trendy, ale i důsledky koncentrace obyvatelstva z minulých let - panelová sídliště na okrajích měst přibývala, aby byla schopna pojmout příliv lidí, kteří se rozhodli pracovat raději v průmyslu či službách, kde měli stálý plat při pravidelné pracovní době.

Moderní město je symbolem současné společnosti. Je spojeno s kulturou, s lineárním umělým časem, s rychlostí. To vše je provázáno rychlým střídáním vnějších a vnitřních dojmů, racionalitou, kalkulací, lhostejností, rezervovaným postojem k druhým. Většina lidí ve městě je vzájemně anonymní, osobní vztahy záleží na volbě a náhodě. Nejbližší lidé

jsou z nukleární rodiny a známí. Příroda je chápána pouze jako místo pro rekreaci, případně jako zdroj nepohodlí. [Kubátová, 2010, s. 181]

Ve městech je víc kladen důraz na životní úroveň jednotlivce či rodiny. Ta je chápána jako materiální blahobyt, který se týká především úrovně spotřeby, materiálního vybavení domácností a obecně věcí, které lze koupit. Je zde také více přihlíženo ke kulturnosti trávení volného času, případně vybavenosti domácnosti kulturními předměty (např. knihami) nebo k výši vzdělání, případně složitosti vykonávané práce. Ta dnes vyžaduje velkou emocionální a intelektuální námahu. Množství času věnovaného placené práci významně roste, což narušuje osobní a rodinný život. Doba strávená pracovně mimo domov se prodlužuje. Rodiče krátí čas, který věnují svým dětem, lidé nemají čas na přátele, manžele, partnery, na odpočinek či chvíli, kdy by mohli vykonávat např. dobrovolnou činnost. Důsledky pro rodinný život jsou zřejmé. Ztratila se dřívější vyváženost mezi prací a rodinou. Rodiče věnují téměř všechn čas práci, proto musí děti a domácnost pečlivě organizovat. Stále více domů je po většinu dne zcela vylidněných, neboť oba partneři jsou během dne dlouho mimo domov. Děti přebíhají z jednoho kroužku do druhého. Staří rodiče žijí osaměle nebo v pečovatelských domech. Rodiny spolu nevečeří. Vztahy jsou stále provizornější, lidé spolu tráví méně času a páry mají méně dětí. [Kubátová, 2010, s. 92]

Významné změny týkající se měst, jejich výstavby, ale i rekonstrukce nastávají zejména u nás po roce 1989. Významným impulsem pro rozvoj zázemí českých měst v tomto období byly především restituční zemědělské půdy. To umožnilo uspokojovat zájem obyvatel, zejména příslušníků středních vrstev, o výstavbu rodinných domů ve venkovském prostředí. V mnoha případech nastal nepromyšlený a neregulovaný růst výstavby, který znamenal hrozbu pro původní sídla i pro okolní krajinu.

Příliv nových investic, sociálně silnějšího obyvatelstva do venkovského prostředí a jeho aktivity ale nemusíme vnímat pouze jako negativní jev. V řadě ohledů může nový suburbánní rozvoj znamenat konec stagnace malých obcí, omlazení a posílení populační struktury a oživení obecního života. Z výzkumů vyplývá, že obecní zastupitelstva většinou suburbanizaci vítají. Kromě přínosu do obecních pokladen může znamenat příchod nových obyvatel i naději na oživení obecního dění. [Ouředníček, 2008, s. 14]

3.2.3 Suburbanizace a specifika „satelitů“

Hranice mezi městem a venkovem se během historického vývoje postupně stíraly. V současné době dochází k jejich prolínání a v mnoha případech je obtížné stanovit mezi nimi přesnou hranici. Procesy, které vedou ke stírání rozdílů, se nazývají urbanizační.

Ve venkovských územích v blízkosti center osídlení se postupně začíná uplatňovat proces dobře známý z jiných vyspělých zemí, zejména z Německa, Francie a dalších západoevropských zemí - výstavba nových rodinných domů městského typu na relativně levných pozemcích v kvalitním obytném prostředí, určených pro střední a vyšší příjmové skupiny obyvatel dojíždějících za prací do měst.

Pro nově vystavěné obytné celky v zázemí měst v průběhu 90. let 20. století se vžil v České republice název „satelitní městečko“. [Ouředníček, 2008, s. 17]

Nejde v zásadě o města, ale o nové části připojované k původním venkovským obcím hlavně v okolí větších měst. Tyto čtvrti však nebývají s obcí dostatečně organicky spojené a je sporné, zda se jejich obyvatelé cítí být venkovany, nebo zda toto označení považují spíše za urážku. [Majerová, 2005, s. 41] Často se setkáváme i s tím, že tyto nové části obcí nebývají s historickou obcí dostatečně architektonicky sladěny.

Odborníci označují sídla v těsném zázemí jádrového města jako suburbia, česky předměstí. [Ouředníček, 2008, s. 17]

Proces suburbanizace znamená přesun obyvatel, jejich aktivit a některých funkcí z jádrového města do zázemí. Jedná se o typický proces rozšiřování území města. V případě okolí hlavního města Praha jsou častými novými obyvateli také lidé z jiných, krajů, kteří našli práci v Praze. K nejviditelnějším projevům suburbánního rozvoje patří stavební aktivita v příměstských obcích. Suburbanizací vznikají oblasti nové výstavby označované jako satelitní městečka, nákupní nebo průmyslové zóny. Tyto lokality můžeme zjednodušeně rozčlenit podle převládající funkce na dva druhy: rezidenční (obytné) a komerční (pracovní a obslužné).

V případě rezidenční suburbanizace sledujeme především výstavbu nového bydlení v zázemí města a postupný odliv lidí z jádrového města do nových rodinných (v poslední době i bytových) domů v okolních obcích. Rezidenční suburbanizace má mnoho forem, které se liší podle rozsahu nové výstavby, charakteru bydlení, lokalizace zástavby, architektury i ceny domů. V zázemí českých měst můžeme v současnosti objevit jak levné

domy na velmi malých pozemcích, umístěné na volných plochách uvnitř obce, tak izolované přepychové zámky daleko od vesnické zástavby. [Ouředníček, 2008, s. 10]

Hlavním problémem je, že se jedná o rozsáhlou výstavbu bez vlastního vybavení, která narušuje chod původní vesnice. Najednou je to ghetto, kde pěšky nelze dosáhnout ničeho, nebo za cenu velkých časových ztrát, při zajišťování nejnnutnějších životních potřeb. Obstarávání nákupu, chybějící mateřská i základní škola a lékařská péče v místě, včetně dojíždění za prací, vedou k pravidelným ranním i večerním špičkám v dopravě na nevyhovujících silnicích, které nejsou dimenzovány na každodenní přesun obyvatel do spádových obcí či měst a zpět.

Komerční suburbanizace probíhá na výhodně lokalizovaných místech - zejména podél hlavních dopravních tahů. Většina areálů komerční výstavby je budována na místě původních polí tzv. na zelené louce. Typickými subjekty, které se od počátku 90. let 20. století stěhují z měst do jejich zázemí, jsou logistické firmy, hypermarkety a další obchody, částečně i výrobní podniky a zábavní podniky. [Ouředníček, 2008, s. 11]

S rozvojem výstavby velkých nákupních center došlo k potlačení malých soukromých živnostníků, kteří těmto řetězcům samozřejmě nemohou konkurovat a to nejen cenami. Tyto nedostatky se v minulosti řešily dotacemi do kamenných prodejen v obcích, nebo jejich pojízdnou formou. V současné době se s tímto jevem téměř nesetkáváme. Je to stejné jako s dotovanou autobusovou dopravou, která pravidelně každý den propojovala i ty nejbzdálenější obce s přilehlými městy a vesnicemi. Částečně je to způsobeno rozvojem automobilismu, respektive dostupností osobních aut.

Ti obyvatelé, kteří v současnosti nevlastní dopravní prostředek, se dostávají do obtížných situací. Bohužel se jedná hlavně o staré, nemocné, postižené a sociálně slabé obyvatele. Toto si naštěstí začínají místní zastupitelstva uvědomovat a snaží se aktivněji potřeby této skupiny obyvatel, ale i ostatních obyvatel venkova, zajišťovat.

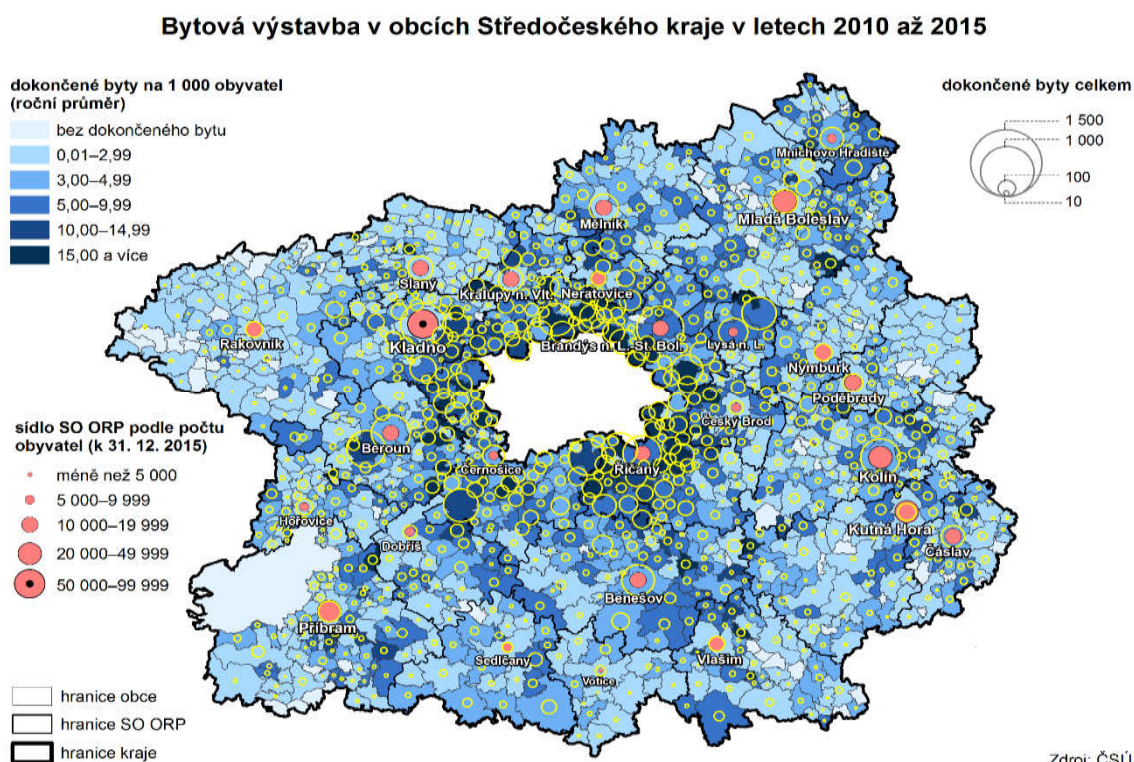
Jak uvádí Ouředníček suburbanizaci lze považovat za přirozený a nevyhnutelný proces rozvoje metropolitních regionů. Jde o celosvětové a ověřené trendy. Tendence koncentrace (lidí, kapitálu, aktivit a informací) do jader metropolitních regionů a následná dekoncentrace způsobující plošný růst vnějších částí metropolitních regionů je dokumentovaná v celé historii vývoje osídlení v různých částech světa. V období socialismu probíhala v pozmeněné formě - budováním sídlištních čtvrtí. Znovuoživení suburbánní výstavby nastalo po roce 1989 zejména z toho důvodu, že nastal celý soubor

změn v legislativě. Kromě restitucí pozemků, obnovení trhu s nemovitostmi, vzniku řady společností zabývajících se developerskými aktivitami, byly postupně vytvořeny i podmínky na straně poptávky: zformování vrstvy dostatečně solventní klientely v ekonomicky silnějších částech republiky a zavedením hypotečního úvěrování v polovině 90. let. [Ouředníček, 2013, s. 234 – 235] V současnosti nastala příznivá situace na získávání hypoteční úvěrů, což je významné zejména pro mladé lidi.

Následující grafy nám ukazují přehled bytové výstavby, přírůstek nebo úbytek obyvatel a pohyb obyvatel ve Středočeském kraji.

Graf č. 4 Bytová výstavby v obcích Středočeského kraje v letech 2010 až 2015

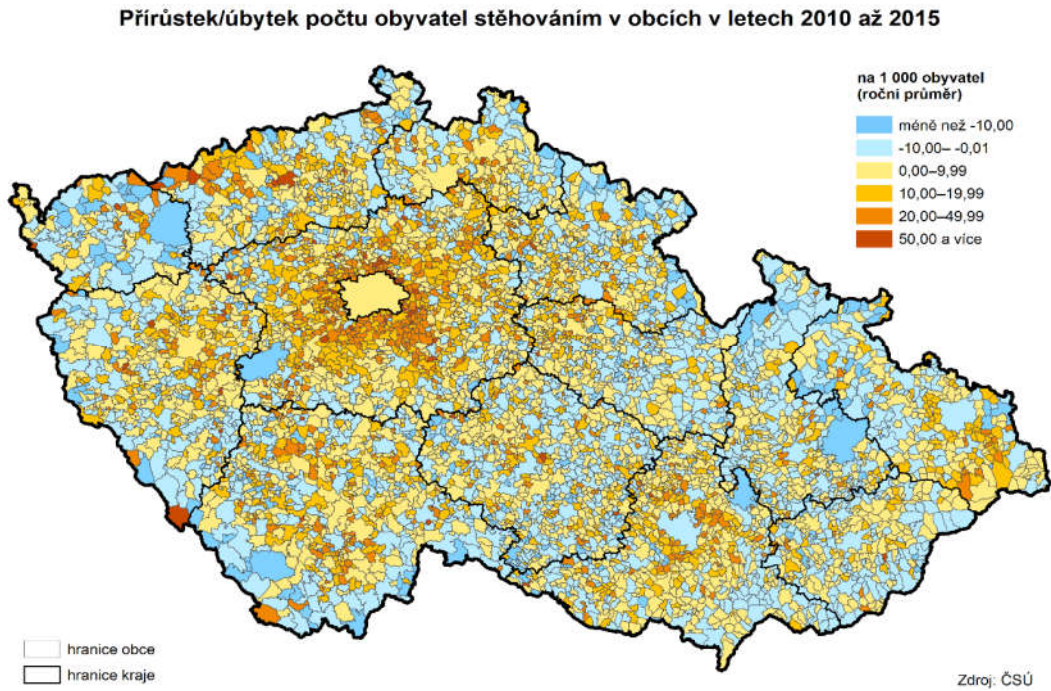

Zpracování: autor, zdroj: Základní tendence vývoje Středočeského kraje – ČSÚ, 2015

Výstavba bytů v Středočeském kraji je situována z větší části do výstavby rodinných domů. Z hlediska zahájení stavby byl rok 2015 ve Středočeském kraji nejvyšší v rámci celé ČR. Do nových bytových domů byl situován každý dvanáctý byt započatý v tomto roce. Poměr bytů v rodinných domech se ve Středočeském kraji dlouhodobě spíše navyšuje. Jak vidíme z grafu č. 4, nejvyšší podíl zahájených staveb bytů v rodinných domech v rámci Středočeského kraje je v okrese Praha-východ.

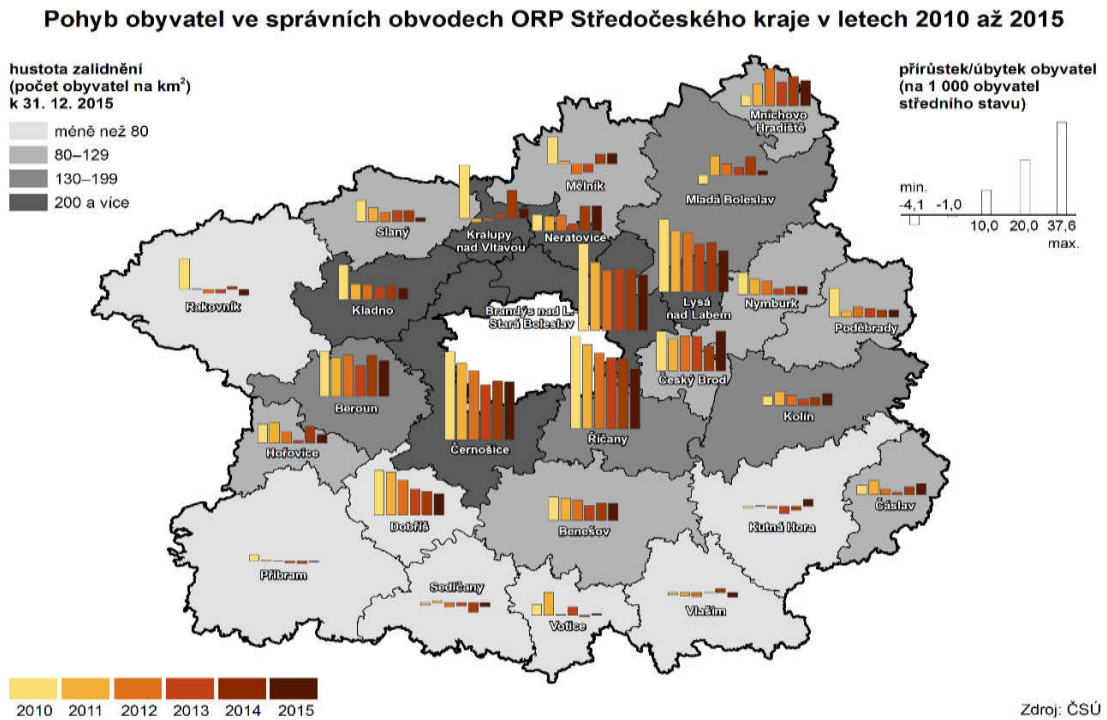
Největší nárůst počtu obyvatel v posledních dvaceti letech je zřejmý v obcích s počtem obyvatel od 2000 do 4999 (graf č. 5). Menší obce se začaly rychle rozrůstat a přesunuly se z nižších velikostních kategorií do vyšších. Středočeský kraj se vyznačuje nejnižším podílem městského obyvatelstva mezi všemi kraji, přičemž během posledních dvaceti let se tento podíl snížil z 54,3 % v roce 1995 na 52,6 % v roce 2015. K poklesu počtu obyvatel došlo ve městech nad 20 tisíc obyvatel, naopak menší města od 5 000 do 9999 obyvatel zaznamenala nárůst. [ČSÚ, 2016]

Graf č. 5 Přírůstek/úbytek počtu obyvatel stěhováním v letech 2010 až 2015

Zpracování: autor, zdroj: Základní tendence vývoje Středočeského kraje – ČSÚ, 2015

Graf č. 6 Pohyb obyvatel ve středočeském kraji 2010 až 2015

Zpracování: autor, zdroj: Základní tendence vývoje Středočeského kraje – ČSÚ, 2015

V blízkosti Hlavního města Prahy se nacházejí obce, které během posledních dvaceti let několikrát navýšily svůj počet obyvatel. Většina těchto obcí se nachází na území okresů Praha-východ a Praha-západ (viz graf č. 6).

3.3 Životní styl a životní hodnoty

Pojmy životní styl a životní způsob jsou často chápány jako synonyma. Jedná se o soubor typických činností, kterými lidé rozdílnými způsoby uspokojují a rozvíjejí své potřeby, dále o soubory vztahů, které v tomto oběhu činností a potřeb vznikají a v neposlední radě o souhrn s těmito činnostmi a vztahy spojených hodnot, norem a idejí. [Duffková, Urban, Dubský, 2008]

Za *životní styl jedince* je možné pokládat konkrétní životní způsob vyznačující se vnitřní jednotou, koherentností, jeho části si navzájem odpovídají, jsou v souladu, mají společný základ nebo vycházejí ze stejné podstaty, udržují jednotný směr, tj. jednotný „styl“, který se odráží ve všech podstatných aktivitách, vztazích apod. představitele daného životního stylu. *Životní styl skupiny* znázorňuje již zobecněné, charakteristické společné rysy životního způsobu, jeho podstatných, určujících aspektů, které jsou typické pro většinu členů nějaké skupiny (např. skupiny vznikající v souvislosti s profesí a přípravou na ni: životní styl sportovců, studentů apod.). [Duffková, Urban, Dubský, 2008]

Za autora pojmu životní styl je považován zakladatel individuální psychologie, rakouský psychiatr Alfred Adler (1870-1937). Používal tento pojem proto, aby zdůraznil jedinečnost každého člověka zasluhující jedinečný přístup. Slovo „individuální“ z názvu přístupu pak v překladu vyjadřuje celistvost, nedělitelnost osobnosti na samostatné, na sobě nezávislé části. Naopak, osobnost je nutno chápat jako vnitřně soudržný celek pevně zasazený ve svém sociálním prostředí. Životní styl je vnitřní dynamickou silou jedince, jež utváří jednotu osobnosti. Životní styl podle něj organizuje veškeré psychické dění do jakéhosi pohybu či směřování k naplnění životního cíle. Tímto životním cílem je tzv. ideál Já neboli představa či přesvědčení o ideálním způsobu existence mezi druhými. Životní cíl je pak jakousi představou či přesvědčením, jak toho mohu dosáhnout. Životní styl se utváří v dětství. Dítě vyrůstá ve své rodině, která je pro něj základní sociální skupinou. Zde získává své první zkušenosti a na základě svých rozumových schopností a subjektivních dojmů (interpretací) si vytváří závěry či pravidla o tom, jaké jsou moje možnosti a limity a

jak to tady funguje (co je dobré, co špatné, oč má cenu usilovat a čemu se vyhnout). [Hunt, 2000]

Životní styl se projevuje v našem sebepojetí (tedy i v tom, jak a co o sobě říkáme). Projevuje se v našich vztazích, jak vycházíme se svým okolím. Projevuje se v našich hodnotách, v našich cílech, přáních a směřování do budoucnosti. Ve způsobu zacházení s životními situacemi, a tedy, jak se stavíme k různým životním událostem, úkolům, překážkám. Jak tyto situace hodnotíme a jak na ně reagujeme, jak je řešíme či neřešíme. Životní styl zůstává během života relativně stabilní, nemění se. Člověk má tendenci jednat tak, aby potvrdil svůj životní styl. [Duffková, Urban, Dubský, 2008]

Klasifikace životních stylů vyplývá z chování jedince k okolí (sociální citění) a ze stupně aktivity, kterou člověk využívá při řešení svých vnitřních i vnějších problémů. Stupeň aktivity jedince je utvářen v nejranějším dětství na základě osobních zkušeností dítěte s tím, co shledává jako úspěšné.

Hunt uvádí typologii životních stylů podle Adlera. Ten rozlišuje následující životní styly:

- **Vládnoucí**

Podle Adlera jsou lidé uplatňující tento životní styl potencionálně nebezpeční pro svou agresivitu a egocentričnost.

- **Chtivý**

To je podle Adlera nejběžnější životní styl. Jeho nositelé jsou lidé, kteří parazitují, závisejí na ostatních. Dnes by se tento styl dal označit jako konzumní. Jsou to lidé, kteří čekají od druhých, že budou uspokojovat jejich potřeby.

- **Vyhýbající**

Je rovněž sociálně neúčinný. Jeho nositelé dávají přednost zavírání očí před problémy. Zvláště se vyhýbají situacím, kdy by jejich pocit méněcennosti mohl být posílen. Podle Adlera jsou tito lidé nejčastějšími klienty psychologů.

- Sociálně užitečný

Adler jej nijak podrobně nespecifikuje. Jedinec, který jej uplatňuje je sám pak v sociální a osobnostní normě. Jedině tento typ člověka může být považován za plně rozvinutou, harmonickou osobnost. [Hunt, 2000]

Vedle této typologie existují v odborné literatuře ještě další typologie životních stylů. Liší se důrazem na ústřední hodnotu, které se životní styl podřizuje. Například workoholický, spotřební, náboženský a podobně. Životní styly jsou také klasifikovány podle příslušnosti k sociálním skupinám. Např. životní styl mládeže, seniorský životní styl apod. V souvislosti se spotřebou a marketingem se například mluví o hédonistickém životním stylu apod. [Kubátová, 2010]

3.3.1. Životní cíl

Jak uvádí Hunt, základním životním cílem každého člověka je překonání pocitů méněcennosti a získání nadřazenosti či úspěchu. Jedinec si tvoří životní cíl, nebo více životních cílů, už během dětství. Ve skutečnosti však konkrétní podobu jedincova cíle ovlivňuje řada faktorů. Např. nadřazenosti může jedinec dosáhnout tím, že si stanoví cíl být dokonalý, ale může také zvolit cíl zůstat co nejdéle malým dítětem, protože se o něj všichni starají, a tak jsou jím vlastně ovládáni. Tyto v dětství stanovené základní životní cíle bývají mnohdy fiktivní a nereálné, což je podle Adlera hlavním zdrojem pozdějších obtíží. [Hunt, 2000]

3.3.2 Hodnota

Hodnotu je možné definovat popsat jako pozitivní vztah člověka k objektivnímu světu, vzniklý v procesu hodnocení, jehož tvůrcem jsou lidské potřeby a zájmy. Na tomto základě se pak utvářejí hodnotové orientace člověka. Hodnoty vyjadřují souvislost člověka se světem vyzkoušený v každodenní praxi. Ovlivňuje je stupeň poznání a praktické a teoretické přivlastnění si objektivní skutečnosti i vlastních potřeb, které jsou rozhodující pro hodnocení.

Hodnoty podle L. Tondla, nejsou samotné věci, děje, situace, ale *abstraktní entity nebo artefakty intelektuální povahy*, které vznikají z hodnotících postojů a jsou vyjádřeny v podobě hodnotících artefaktů. [Tondl, 1999, s. 31]. Hodnoty jsou jako součást hodnocení

přítomny ve všech lidských aktivitách, což znamená, že se vztahují nejen k etickým či sociálním vztahům, ale také ke všem dalším sférám lidské činnosti, včetně technologie, ekonomiky, ekologie, vzdělávání, zdravotnictví atd.

Hodnotové orientace lidí se v podstatě shodují s tradičními společenskými pravidly, jen spotřební orientaci byla v průměru přiznána významnější role než orientaci na konzumaci kulturních statků. Mírně se vydělují svou významností i složky: *mít své soukromí a žít bohatý duševní život*, svým způsobem i první místo v pořadí a to: *orientace na osobní štěstí*, tyto složky zesilují význam individualismu a samostatnosti. Podstatná je také vyšší míra orientace na spotřebu mezi mladšími generacemi spojená s větším důrazem na pracovní kariéru. V této souvislosti je ještě důležité, zmínit se o *generačních rozdílech*. Starší a část střední generace je často méně ochotná měnit své zažité zvyklosti, jednotlivé části svého životního způsobu či stylu, jakož i jeho celkové zaměření (nemají k tomu většinou individuální ani sociální dispozice – např. zdraví, příjmy, vzdělání). Mladá generace je oproti tomu výrazněji přizpůsobivější a má také větší sklony k přejímání vzoru dříve neobvyklých nebo málo zastoupených. [Duffková, Urban, Dubský, 2008]

3.3.3 Styl života na venkově

Má se za to, že životní cíle venkovských obyvatel jsou výrazněji směřovány k rodinným hodnotám (partner, bydlení, děti) a dále k finančnímu zajištění domácnosti. Větší hodnotu než peníze, má však přátelství a dobré sousedské vztahy. [Majerová, 2002]

Přestože se společenský život na venkově výrazně změnil, je možné poslední dobou zaznamenat obnovu zájmových a společenských organizací. Největší zájem je o organizace, které nabízejí aktivní trávení volného času a jsou prospěšné také pro nečleny (požární ochrana, kulturní a vzdělávací akce). Specifické postavení ve společenském životě mají církve, dominantní pozici na českém venkově zaujímá církev katolická. Postoj k náboženství je ovlivněn také věkem a liší se v různých regionech.

I život na venkově se však proměňuje v závislosti na ekonomických, potažmo tržních, podmínkách. Zmizely sice telefonní budky, ale lidé vesměs používají sítě mobilních operátorů, vznikají i zanikají zde obchody a restaurace (podobně jako ve městech), na mnoha místech zanikla klasická či letní kina apod. Obce s menším počtem obyvatel mají problém udržet mateřské a základní školy, chybí zdravotní střediska a další infrastruktura. Celkově se ale kvalita života zlepšuje i na vesnicích - budují se obecní

vodovody a kanalizace, díky „kotlíkovým dotacím“ se už v takové míře nespaluje nekvalitní hnědé uhlí a tím pádem nevznikají škodlivé exhalace. Nejčastěji ve své obci občané postrádají zdravotní středisko, poštu, služby, koupaliště, policejní stanici a rozvod plynu. Naopak si pochvalují, že zde je stále nižší výskyt kriminality než ve městech. [Majerová, 2002] Přitom si venkov nadále většinou zachovává zdravé životní prostředí, a blízkost přírody.

Na českém venkově tradičně žilo obyvatelstvo zabývající se převážně zemědělstvím. Po období kolektivizace (padesátá a šedesátá léta 20. století) a spolu s tím probíhající industrializací došlo k výraznému snížení obyvatel pracujících v zemědělství. Podle statistických zdrojů bylo v zemědělství kolem roku 1989 zaměstnáno asi 6 % populace ČR. Majetkové změny (restituce, privatizace) po roce 1989 pro tyto lidi znamenaly významné problémy. Mnoho z nich řešilo problém, zda budou nadále pracovat v nově vznikajících zemědělských podnicích (po rušení JZD) nebo budou soukromě podnikat, nebo případně získanou půdu prodají, či pronajmou a budou hledat obživu jinde. Majerová uvádí, že mnozí, kteří se rozhodli pro podnikání v zemědělství, neměli odpovídající zkušenosti a mnoho z nich se pustilo na tenký led neznáma. Soukromé podnikání přinášelo určité výhody v podobě neexistence nadřízených, ale vyžadovalo zároveň plnou odpovědnost za další osudy podnikajících. Úspěch přinesl větší společenskou prestiž, naprosto svobodné rozhodování, svobodné investice úspor, větší příjmy, lepší zajištění dětí v možnostech vzdělání apod. Většinou však tyto odvážlivci mohli pociťovat nedostatek financí v podobě zadluženosti u bank v době rozjezdu a potřeby investic do podnikání, nestálé a problematické dodavatelsko-odběratelské vztahy, které nejsou plně uspořádány spravedlivě ani v dnešní době, zkrátka obrovské nároky na odpovědnost vzhledem ke zkušenostem, znalostem a věku jednotlivce. Práce v zemědělství není jen zaměstnáním, je to způsob nejednoduchého života, který vyžaduje souhlas a spolupráci celé rodiny. Nic nepřichází samo a vyžaduje to od účastníků celou řadu rozhodnutí ve strategii přístupu k půdě, kvalitní pěstování, organizaci sklizně, odbytu a neustálého překonávání rizik - třeba i vinou nedokonalé legislativy apod. [Majerová, 2008].

Představy o využití navráceného majetku byly spjaty s osobní a rodinnou situací. Ponechat si majetek k vlastnímu využití, případně podnikání, preferovali především ti, kteří již měli vztah k hospodaření a měli určité zkušenosti. Nejčastěji bydleli v

zemědělských usedlostech a měli rozsáhlejší osobní hospodářství, tzn. velkou zahradu, záhumenek, drobná, střední i velká hospodářská zvířata.

Ti zemědělstí pracovníci, kteří bydleli v rodinných domcích s menší zahrádkou, mnohem častěji uvažovali o pronájmu nebo prodeji vráceného majetku.

Nejlepší adaptační předpoklady se objevovaly u pracovníků mechanizovaných profesí (řidičů, traktoristů, kombajnérů, opravářů), jejichž zaměření jim dávalo možnosti pracovat nejen v zemědělství, ale i mimo něj.

Mnoho soukromých a rodinných zemědělských firem po revoluci vzniklo a díky souhrnu ekonomických a sociálních těžkostí po několika letech zaniklo. Někteří zemědělci se nedokázali vyrovnat s nestabilitou trhu. Ekonomická destabilizace byla způsobována především rostoucími cenami paliv a energie, stoupajícími náklady na výrobu, snížením dotací, potížemi s odbytem zemědělských výrobků a poklesem výkupních cen. [Majerová, 2008]

Situaci v zemědělské výrobě také komplikují politické a nadnárodní poměry. Je například upřednostněn dovoz levnějších a výrazněji dotovaných výrobků a potravin ze zemí EU. Bohužel, často vítězí kvantita a nízká cena nad kvalitou.

V nedávné minulosti byla významným důvodem odchodu lidí z venkova do měst špatná dostupnost služeb. Tento problém se zmírnil, jak jsem již uvedl, motorizací venkovského obyvatelstva a technologiemi dlouhodobé uchovatelnosti potravin. Pro větší část venkovských rodin dnes není problém jednou týdně navštívit nákupní centra na okraji měst a vybavit se potravinami a dalším zbožím na delší období. Stejným způsobem (individuální automobilovou dopravou) dnes řeší mnozí venkovští obyvatelé každodenní dojíždění za prací do měst. Vzhledem k příjmům je však tato doprava značně nákladná.

Pro značnou část mladé populace žijící na venkově však není představa setrvání v místě bydliště přijatelná. Jsou patrné značné rozdíly ve stabilitě jednotlivých venkovských sídel a oblastí. V některých menších sídlech zmírňují úbytek počtu obyvatel důchodci z velkých měst, kteří se trvale usazují na svých chalupách. Dále na venkov migrují skupiny obyvatel s nemocemi dýchacího ústrojí a pracovníci „svobodných povolání“, jejichž práce je spojena s využitím výpočetní techniky a nevyžaduje stálou přítomnost na kmenových pracovištích ve městech, dále pak členové náboženských sekt a lidé vyznávající ekologicky alternativní způsob života. [Kubeš, 2000, s. 20-21]

3.3.4 Dopady současného životního způsobu na venkov

Výrazným jevem, který se projevuje i v životě současného venkova je konzumní způsob života. Obecně lze říci, že konzumní způsob života vede k nadměrně velké spotřebě čehokoliv nad nutné základní životní potřeby člověka. Začíná to u potravin, hodnot výživy pro normální funkci lidského organismu, materiálního zabezpečení, kulturního a společenského vyžití a končí to například turistikou a dovolenou v zahraničí. Jedná se o všechno, co je nad rámec nejzákladnějších lidských potřeb pro přežití v souladu s přírodou. Pro přežití lidského rodu je to dlouhodobě neudržitelný jev, jelikož tímto způsobem velice silně devastujeme svoje životní prostředí a pokud nedojde ke snížení konzumních potřeb, je přežití lidí na této planetě jedním velkým otazníkem. Proč žijeme tímto způsobem? Člověk se vyvinul tak, že potřebuje získat postavení - společenský status. To je hnacím motorem. Bohužel mnoho lidí odvozuje své společenské postavení od vlastnictví materiálních statků.

Lze však pozorovat, že např. některé primitivní národy dokáží žít úměrně k možnostem svého životního prostředí. V přírodě platí neúprosné pravidlo. Pokud vyčerpáte zdroje svého životního prostředí, zemřete, nebo v nejlepším případě, odejdete.

Pokud se v přírodě přemnoží nějaký druh a vyčerpá možnosti své obživy a uspokojení základních podmínek života, umírá. Jeho počty se snižují. Příroda se však neustále snaží vyrovnávat změny prostředí. Člověk svou vynalézavostí vytváří nové technologie a postupy, kterými dnes dokáže mnoho přírodních prvků a surovin nahradit a stává se tak na určitou dobu na přírodních zdrojích nezávislý. Bohužel jen na určitou dobu. Na planetě Zemi jsou přírodní zdroje omezené (limitované). Touto situací se zabývá řada významných ekologů, sociologů a dalších vědců. Známa je například publikace německého sociologa Ulricha Becka, s názvem *Riziková společnost*, která uvádí, že současná civilizace se vyznačuje růstem sociální nerovnosti, růstem individualizace a zatímco dříve se vyznačovala rozdělováním produkce, dnes se změnila na rozdělování rizik. „...velká skupina populace je dnes vystavena - záměrně, nebo neúmyslně vinou nehod, nebo katastrof, v míru, nebo ve válce – pustošivým a ničivým silám, před nimiž selhává naše řeč i představivost...“ [Beck, 2004, s. 68] Současná doba, která nabízí libovolné zboží v jakémkoliv množství, se tak na druhé straně pohybuje na samých hranicích svého ohrožení. Konzumní chování lze pozorovat všude, nevyhnulo se ani vesnici.

Lidé obecně mají sklony k pudovému hromadění bohatství a pomocí něj se snaží

dostat na pomyslný trůn ve společnosti vyznávající tyto hodnoty. Stávající společenský řád, který je založen na honbě za penězi, ještě více zrychluje spirálu konzumu. Bez konzumu by ovšem nastala krize. I ta je příznakem určitého vyčerpání možností. Výrobky, z nichž mnohé jsou zbytečné, často nejdou na odbyt. Lidi již vše mají. Neustále vzýváme boha růstu. Přesto, že i průměrně myslící jedinec si řekne, že neustálý růst je možný jen do výše limitu zdrojů, zásadně se nic nemění. A, bohužel, pořizujeme si věci, které často vlastně ani nepotřebujeme. Začneme u nadměrně bohaté a většinou nezdravé potravy, bydlení, drahého auta a můžeme skončit na pocitu méněcennosti, pokud na dovolenou jedeme třeba na chatu. Naše dítě nemá ve školce nebo ve škole značkové oblečení, mobilní telefon či tablet. Je to společenský problém. Tento pokřivený pohled vede současně k roztáčení kol ekonomiky a ta si ve svém celku neklade otázky rozumné užitečnosti, produkuje proto i nepotřebné věci a to je příčina ohromného vyčerpávání zdrojů, které nám dříve nebo později budou chybět. Sám průmysl tak nejen vyčerpává suroviny, ale i ničí vodu, vzduch, a ve svých důsledcích i sociální vztahy.

Tento způsob života a životní tempo neovlivňuje jen samotnou ekonomiku, přírodu, životní prostředí, ale mění bezohledně i každodenní život milionům lidí. Mění život lidí i na venkově nebo lidi tam žijících. Venkov byl ještě donedávna baštou relativně zdravého života, zdroj potravin, relativně čistého vzduchu, vody. Do značné míry je takovým i nadále, ale i zde se projevují všechny negativní nebo problematické jevy moderní společnosti. V zemědělské výrobě je to například jednostranné využívání půdy, neúměrné používání chemických prostředků, nedostatečné organické hnojení apod., což vše ničí a deklasuje přirozené venkovské prostředí. Pokud jde o obyvatelstvo i zde dochází k nepřilíš dobrým modernizačním změnám. Na vesnici se žilo daleko skromněji než v bohatých městech. Spíše negativní dopady na způsob života i životní prostředí na venkov má i změna chování městského obyvatelstva, které usoudilo, že je třeba využít venkovské prostředí a vyhnout se tak hluk, špína a prach měst.

Nedávným důsledkem tohoto chování byl právě již výše zmíněný vznik stavebního boomu na venkově. Orná půda, zejména kolem velkých měst, se ve velkém mění ve stavební pozemky, je tu příležitost ke spekulacím, ke zbohatnutí, kterému i venkovské obyvatelstvo těžko odolává.

Život na venkově není dnes jen růžová procházka. Venkov nemá mnoho pracovních příležitostí, pokud se tam nepostaví ošklivá krabice fabriky či skladu, která zase bude

produkovat nebo ukládat možná i nepotřebné, leč patrně prodejné věci. Práce je ve městě. Hromadná doprava byla svého času výrazně omezena a dopravní obslužnost venkova je tím všeobecně velmi špatná. Děti potřebují do školky a do školy, které většinou na menších obcích v místě nejsou. Je třeba děti vozit a k tomu jsou potřebná osobní auta. Důsledkem jsou mimo jiné zácpy na silnicích, protože všichni se dopravují v přibližně stejnou dobu. Připomeňme ještě v zimě účinky lokálního topení a postupně se tak ničí i venkovské prostředí. Je zde reálná výzva, buď změním své chování a zavrhneme alespoň některé zbytečnosti současného způsobu života, který nás nutí k podřezávání větve, na které sedíme nebo využijeme rozumu a musíme začít jinak. Zdá se však, že v tomto ohledu nemůžeme být velkými optimisty, nelze se příliš spoléhat ani na vědu jak píše již výše uvedený Ulrich Beck.

Útěkem z města na vesnici se nic zásadně nemění. Jen jsme asi při takovém množství staveb a přistěhovaných zařídili a umožnili i vznik jakýchsi vesnických ghett, které v mnoha případech se samotnou původní zástavbou nespojují, jsou to jen satelity měst, v mnoha případech se tím narušilo chování a vztahy původních obyvatel, došlo k znehodnocení půdy apod. Jen v některých případech lze konstatovat, že se konečný výsledek vyplatil.

Situace není lepší ani v té oblasti životního stylu, kterým je trávení volného času dnešní populace, zvláště mladých lidí. Každý nezávislý pozorovatel může posoudit, že mladí lidé, kteří se dříve honili za míčem na vesnickém plácku, dnes běžně jezdí za zábavou do města. Tam jsou diskotéky, kina (dříve pomalu v každé obci), divadla a společenské akce. Ze starších časopisů lze vyčíst, že na dřívější vesnici byl společenský život daleko barevnější. Nejen kina, ale i divadelní ochotníci hrající amatérské divadlo, či místní dechovka nebo něco podobného. I když v mnoha obcích tato tradice nadále žije, je stále slábnoucí a v satelitních obcích se do této tradice nově přichozí většinou nezapojují.

Na druhou stranu je pozitivní to, že, vzniká velké množství cyklostezek, v některých obcích jsou fotbalové kluby, společensky činní jsou hasiči, vzrůstá počet lidí vyznávajících turistiku, hlavně domácí. A lze pozorovat, že na přírodu se spousta lidí dívá jinak, vědí o ní daleko více, mnohem více se informuje o nutnosti začít se chovat jinak, šetrněji. Docela se vžil pojem a praxe recyklace. Mnoho, co zbytečně nakoupíme a vyhodíme, lze použít znovu. Významné je rovněž třídění odpadu, které se stává samozřejmou záležitostí ve všech obcích.

Je asi nutné rozlišovat různé úrovně konzumního jednání. Některé, kupodivu, mohou mít i pozitivní vliv na populaci. Například nové technologie nebo internet. Sice to přináší i hodně zbytečného hromadění se nánosů, ale lze tam najít věci, které mohou člověka kultivovat, přinášet nezbytné informace o potřebě chování vůči přírodě, může pomoci najít a zprostředkovat práci. Některé zdroje uvádějí i pozitivní působení na společenské změny nebo dokonce nastartování hospodářských a společenských změn. Konzumní způsob života tedy nelze úplně jednoznačně odsoudit, ale i přiznat, že v podobě pokroku a nových technologií nese i pozitiva. Možná přinese i vyšší společenský pohyb v kladném slova smyslu, že člověk s více nezávislými informacemi se bude chovat trochu jinak, než si přejí vládnoucí elity.

Uvedené aspekty představují nesoustavnou charakteristiku současné moderní společnosti. Není to však zdaleka záležitost jen naší země, ale jde o procesy probíhající napříč celým světem, zasahující neodvratně všechny oblasti života. J. Keller výstižně charakterizuje co je to modernizace, když uvádí: *„Modernizace je relativně uniformní lineární a ireverzibilní proces. Jejím základem je hodnotová transformace, proces však prolíná všemi funkčně diferencovanými podsystemy společnosti počínaje podsystemy ekonomiky a politiky. Jedná se o proces endogenní, to znamená, že celá společnost se mění zvnitřku, byť to bylo díky podnětům přicházejícím z importovaných hodnotových orientací.“* [Keller, 2007, s. 21]. Pochopení toho, že modernizace je nevratný proces, je důležité pro docenění možností, které člověk, společnost, či lidstvo má k tomu aby se vyhnulo, nebo zabránilo negativním, či tragickým důsledkům své činnosti.

Naše práce se zaměřuje jen na některé dopady modernizace na každodenní život lidí ve venkovské obci. Snaží se ukázat ty problémy, které považuje za důležité. Mezi ně patří právě procesy soužití původních obyvatel s obyvateli nových satelitních částí obce a změny rodinného života. Na tyto záležitosti týkající se způsobu života v období moderní a postmoderní společnosti na současné vesnici se soustřeďuje praktická část této práce.

4 Praktická část – výzkum života v „satelitní“ vesnici

4.1 Metodika výzkumného šetření

4.1.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem práce je zjištění, zda, případně nakolik, venkovské rodiny stále žijí tradičním způsobem života a zda se tento životní způsob objevuje i u nově přistěhovalých obyvatel satelitní čtvrti. Venkovský způsob života při tom chápu jako domácí hospodaření, dodržování tradic a sousedských vazeb.

Pozornost je věnována také zjišťování, jak se liší způsob života starousedlíků nebo obyvatel původní vesnice od způsobu života nových obyvatel. Jde i o zjištění, zda se noví obyvatelé satelitů vůbec cítí být venkovany, či stále žijí městským způsobem života.

Dílčím cílem je zjištění, jaký význam v hodnotovém žebříčku místních obyvatel, ve srovnání s jinými hodnotami, zaujímá rodina.

Stanovené cíle a otázky mohou být naplněny a zodpovězeny jen na základě dostatečného empirického materiálu. Součástí diplomové práce je dotazníkové šetření obyvatel vesnice ve středočeském kraji, které se výrazně dotkla satelitní výstavba.

Cílem výzkumného šetření je poznat vybrané aspekty způsobu života obyvatel původní zástavby a nově přistěhovalých obyvatel satelitní čtvrti zkoumané obce. Jde o to zjistit, jaký význam zaujímá rodina v hodnotovém žebříčku místních obyvatel, jaký je jejich způsob života a jak jsou spokojeni s bydlením v této obci. Vedle toho jsou pro potřeby hlubší analýzy zjišťovány základní charakteristiky rodin a jejich členů jako je věk, způsob bydlení, vzdělání a další.

Jak je uvedeno v úvodu této práce, pozornost je věnována zejména problematice způsobu života, respektive spokojenosti obyvatel obce se současnými podmínkami života v obci, který je významně poznamenán novou výstavbou a příchodem nových obyvatel. Současně nás zajímá jaký je v obci celkově rodinný život, tedy zda se všeobecné modernizační vlivy popisované jako individualizace, hédonismus apod. projevují ve změně rodinného života a v jiném chápání rodiny. Všeobecně jsou známy a často jsou publikovány názory svědčící o rostoucím počtu různých problémů rodinného života, jako je rozvodovost, neuzavírání manželství apod. označované jako krize rodiny. Zajímá nás,

jak rozdílné jsou názory mezi obyvateli venkova. Tyto otázky budou zkoumány kvantitativní metodou, kdy ke sběru dat bude použit dotazník. V této praktické části se prostřednictvím dotazování obyvatel sledované obce chceme dozvědět, nakolik tyto problémy existují i v místních podmínkách. Současně nás zajímá, jak to souvisí s přeměnou struktury obyvatel obce s ohledem na to, že během posledních deseti let se přistěhovala více jak polovina obyvatel. Spolu s tím lze alespoň částečně sledovat rozdíly ve způsobu života tradičních a nových obyvatel obce.

4.1.2 Formulace souboru pracovních hypotéz

Hypotéza 1

Obyvatelé satelitů prokazují větší spokojenost s bydlením na venkově než obyvatelé původní zástavby.

Hypotéza 2

Soužití více generací v jedné domácnosti je častější u obyvatel původní zástavby než u obyvatel satelitů.

Hypotéza 3

Obyvatelé původní zástavby zastávají tradiční zásady a formy venkovského života více než obyvatelé satelitů.

Hypotéza 4

Hodnocení důležitosti vlastního rodinného života (rodiny) bude vyšší u skupiny obyvatel původní zástavby než u obyvatel satelitů.

Hypotéza 5

Obyvatelé satelitu budou více preferovat veřejný život před rodinným životem než obyvatelé původní zástavby.

4.1.3 Rozhodnutí o populaci a vzorku

Populací, na kterou byl zaměřen výzkum, je dospělé obyvatelstvo obce Nehvizdy. Obec má cca 2 tisíce obyvatel nad 18 let. Pro potřeby výzkumu bylo stanoveno uskutečnit rozhovory nejméně se 100 obyvateli. Způsob výběru osob je uveden v další kapitole. Pro potřeby výzkumu byli rozlišováni obyvatelé původní a nové zástavby („satelitů“). O rozhovor byl požádán přibližně stejný počet původních i nových obyvatel. Do zpracování bylo zařazeno 112 vyplněných dotazníků, z toho polovina ze staré a polovina z nové zástavby.

4.1.4 Zvolená technika

Jako vhodná forma sběru dat bylo zvoleno dotazníkové šetření. Dotazník obsahuje celkem 13 otázek. V úvodu dotazníku jsou respondenti osloveni a požádáni o spolupráci a je vysvětleno k čemu dotazník slouží. Dále jsou informace o způsobu vyplňování dotazníku. V dotazníku jsou převážně uzavřené otázky a baterie doplněné několika otevřenými otázkami. Některé otázky jsou převzaty z výzkumu Sociologické laboratoře -

Životní strategie lidí na venkově (2005). Dotazník umožňuje respondentům na závěr vlastní vyjádření k významu dotazníkového šetření. V závěru je rovněž poděkování a podpis zpracovatele. Dotazník byl vytištěn na formát A4 oboustranně (viz příloha).

4.1.5 Sběr dat

Sběr dat probíhal v průběhu září a října 2016. Dotazník byl v první fázi rozdán do schránek a rozeslán e-mailem. Tímto způsobem se bohužel vrátil pouze jeden vyplněný dotazník. Proto byl zvolen náhradní způsob sběru dat ve formě osobního kontaktu. Osloveno bylo přibližně 150 obyvatel obce. Dotazník byl s respondenty vyplňován přímo na místě. Úspěšnost takto oslovených respondentů byla v satelitech přibližně 90% a v původní zástavbě 60%. Důvodem odmítnutí byl nejčastěji nedostatek času nebo odpověď, že k tématu rozhovoru nemají co říci.

Sebraná data byla přenesena do operačního programu Microsoft Office Excel. Následně byla takto evidovaná data přenesena k dalšímu zpracování do statistického programu SPSS, který je používán na Katedře humanitních věd Provozně ekonomické fakulty ZU. S použitím tohoto systému byla data uspořádána do frekvenčních a křížových tabulek a následně bylo možno data dále zpracovávat, vyhodnocovat a interpretovat. Pečlivé vyhodnocení dotazníku je jednou z velmi důležitých etap výzkumu, který umožňuje následně posoudit platnost stanovených hypotéz. Touto cestou je získán obraz zkoumané množiny informací odpovídající potřebám výzkumného šetření.

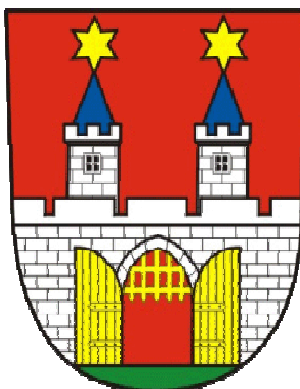
4.2 Vlastní výzkum na venkově

4.2.1 Popis zkoumané obce Nehvizdy

Motto

„Nehvizdy, místo, kde se nejen bydlí, ale také žije“.

Obrázek č. 2 Znak obce Nehvizdy

Zpracování: autor, zdroj: Wikipedie

Městys Nehvizdy je obec trvalého charakteru s funkcemi obytnou, zemědělskou a výrobní. Obec leží na bývalé hlavní výpadové silnici z Prahy ve směru Poděbrady, silnici II. třídy č. 611. Po vybudování dálnice D11 (silnice E67), v katastru obce vedené takřka paralelně podle staré silnice 611, poklesla dálková průjezdní doprava, což se příznivě projevilo na životním prostředí, ale nijak to neomezilo rozvoj bydlení i podnikání.

Převažující plochy v katastru patří dosud polím velkých rozloh, s minimální plochou mezí, remízků a lesíků, menší plochy jsou tvořeny lukami a zahradami (sady). Ovzduší v obci patří k relativně málo znečištěným (odvedení dopravy na dálnici, dobré provětrávání). V katastrálním území se nenacházejí přírodní chráněná území. Vliv na zdejší život má samozřejmě blízkost a ideální dostupnost Prahy (částečná dojíždka za prací, kulturou i nákupy). Od hranice Prahy je centrum obce vzdáleno cca 6 km.

Městys se skládá ze dvou částí - tzv. Velkých a Malých Nehvizd (jak se obě vsi kdysi nazývaly) - dnešních Nehvizd a Nehvízdek. Nehvízdky jsou vesnice v okrese Praha-východ, která se nachází asi 1,5 km na severovýchod od Nehvizd. Je zde evidováno 9 adres.

Obě části měly k 1. 1. 2016 dohromady 2602 obyvatel (tj. dle údajů ČSÚ počet obyvatel + cizinci s trvalým a přechodným pobytem). Obec má dohromady 36 ulic a 830 adres.

Tabulka č. 1: Základní informace o Nehvizdech

status:	městys
LAU 2 (obec):	CZ0209 538540
kraj (NUTS 3):	Středočeský (CZ020)
okres (LAU 1):	Praha-východ (CZ0209)
obec s rozšířenou působností:	Brandýs nad Labem-Stará Boleslav
pověřená obec:	Čelákovice
historická země:	Čechy
katastrální území:	Nehvizdy
katastrální výměra:	9,83 km ²
počet obyvatel:	2 602 (2016)
nadmořská výška:	240 m n. m.
PSČ:	250 81
starosta / starostka:	Vladimír Nekolný

Zpracování: autor, zdroj: Wikipedie.

Historie obce

V písemných pramenech jsou Nehvizdy (Nezuizd) poprvé zmiňovány roku 1352. V té době byly Nehvizdy drobným samostatným statkem. Roku 1380 zde byl pánem Mikuláš z Klučova na Tehově. Na základě žádosti Jaroslava ze Šelmberka byla ves 31. července 1515 povýšena Vladislavem II. na město. Do 17. století bylo v Nehvizdech i s radnicí 40 osedlých (na jednoho osedlého se uvádí 10 lidí). Nehvizdky, někdy uváděné jako Malé Nehvizdy, původně ves, později knížecí dvůr, v současné době součást obce Nehvizdy. Roku 1803 byla v Nehvizdech za patrona knížete z Lichtensteina vystavěna nová jednotřídní školní budova. Během třicetileté války byly Nehvizdy i Nehvizdky značně zpuštěny, opětovně začaly vzkvétat až ve druhé polovině 18. století. Dalším důležitým impulzem pro rozvoj se stala nově postavená císařská silnice z Prahy do Poděbrad, vybudovaná v letech 1810 - 1823.

Největší stavební rozvoj zaznamenaly Nehvizdy od konce 19. století do 2. světové války. Počet domů vzrostl na více jak dvojnásobek. Slávu v okolí šířily místní brousky vyráběné z kamene pískovcového lomu ještě v roce 1900.

Z novodobé historie je znám seskok členů para skupiny Anthropoid Jana Kubiše a Jozefa Gabčíka dne 29. prosince 1941, kteří půl roku po výsadku v Protektorátu Čechy a Morava uskutečnili atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Tuto událost připomíná pomník před obecním úřadem a pamětní kámen s deskou instalovaný v roce 2010 u pravděpodobného místa seskoku v jižní části katastru obce při dnešní dálnici D11.

Po II. světové válce měla obec výrazně zemědělský ráz, byly zde vybudovány např. některé objekty živočišné zemědělské výroby.

S výstavbou dálnice na Hradec Králové v roce 1982 přišla do obce nebývalá prosperita. Byla započata první etapa výstavby vodovodu, kanalizace a čistírny odpadních vod, na kterou bylo plynule navázáno po revoluci v roce 1989.

Od 10. října 2006 byl obci vrácen status městyse. V současnosti jsou Nehvizdy rezidenčním místem (spádová oblast Praha), sídlem řady výrobních a zemědělských společností, v jejich katastru probíhá také dobývání žáruvzdorných jíílů. V okolí Nehvizd byla zbudována distribuční centra velkých řetězců a rozvíjí se také průmyslová zóna. Nehvizdy se tak řadí k obcím s nízkou mírou nezaměstnanosti.

Zajímavou památkou v obci je menší gotická stavba s věží přibližně z konce 13. století v centru obce.

Obyvatelstvo

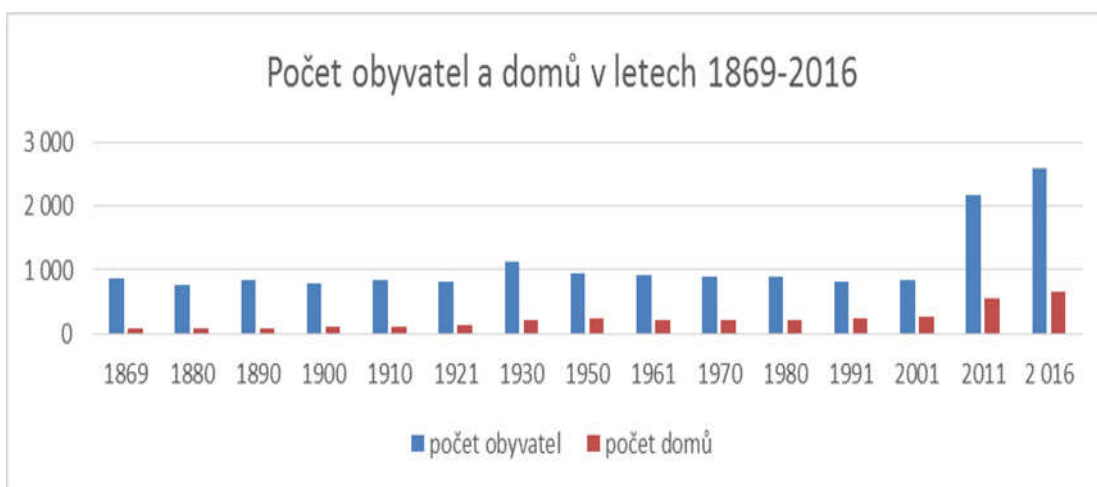
S ohledem na rozsah výstavby od roku 2001 lze Nehvizdy zařadit mezi obce dotčené suburbanizací. Až do roku 2000 počet obyvatel nepřevyšoval 1000 osob. Ve 20. století zůstávala velikost obce bez výraznější změny. V následujících letech však díky dopravně výhodné poloze u hlavního města došlo k výraznému nárůstu na více než trojnásobek. K 1. 1. 2015 měly Nehvizdy a Nehvizdky 2 425 obyvatel, z toho je 884 mužů nad 15 let, 295 chlapců do 15 let, 931 žen nad 15 let a 315 dívek do 15 let. Celkový nárůst počtu obyvatel městyse je předpokládán v souvislosti s novou výstavbou až na 3600 osob v roce 2018.

Tabulka č. 2: Počet obyvatel a domů v Nehvizdech

Rok	počet obyvatel	počet domů
1880	766	88
1890	853	90
1900	793	102
1910	837	116
1921	812	135
1930	1 130	207
1950	938	232
1961	930	224
1970	900	222
1980	904	228
1991	825	246
2001	848	257
2011	2 166	556
2016	2 602	673

Zpracování: autor, zdroj: Český statistický úřad

Graf č. 7 Počet obyvatel a domů v letech 1869 – 2016 v Nehvizdech

Zpracování: autor, zdroj: Český statistický úřad

Tabulka č. 3: Demografický vývoj obyvatel obce Nehvizdy od roku 2010

Rok	Stav 1.1.	Narození	Zemřelí	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přírůstek přirozený	Přírůstek migrační	Přírůstek celkový	Stav 31.12.
2010	1 841	33	10	164	71	23	93	116	1 957
2011	1 975	49	13	125	59	36	66	102	2 077
2012	2 077	43	12	149	92	31	57	88	2 165
2013	2 165	32	10	100	80	22	20	42	2 207
2014	2 207	36	7	258	77	29	181	210	2 417
2015	2 417	35	14	266	102	21	164	185	2 602

Zpracování: autor, zdroj: Český statistický úřad

Občanská vybavenost

Obec má vlastní budovu obecního úřadu s kanceláři a zasedací místností I. patře a se službami v přízemí a s hasičskou zbrojnicí. V obci je základní devítiletá škola, mateřská škola, školní jídelna, pošta, Dětské centrum Dráček, otevřený Klub 100vka, sokolovna s venkovním multifunkčním hřištěm, fotbalové hřiště, několik dětských hřišť, skatepark s fit parkem, restaurace, obchody s potravinami, a několik soukromých provozoven služeb.

Obec má vlastní gravitační kanalizaci, přičemž v části obce je zbudována tlaková kanalizace zaústěná do gravitační, ČOV, vodovodní síť a sběrný dvůr. Obec je plynofikována a byla dokončena kabelizace síťových rozvodů a nových TS.

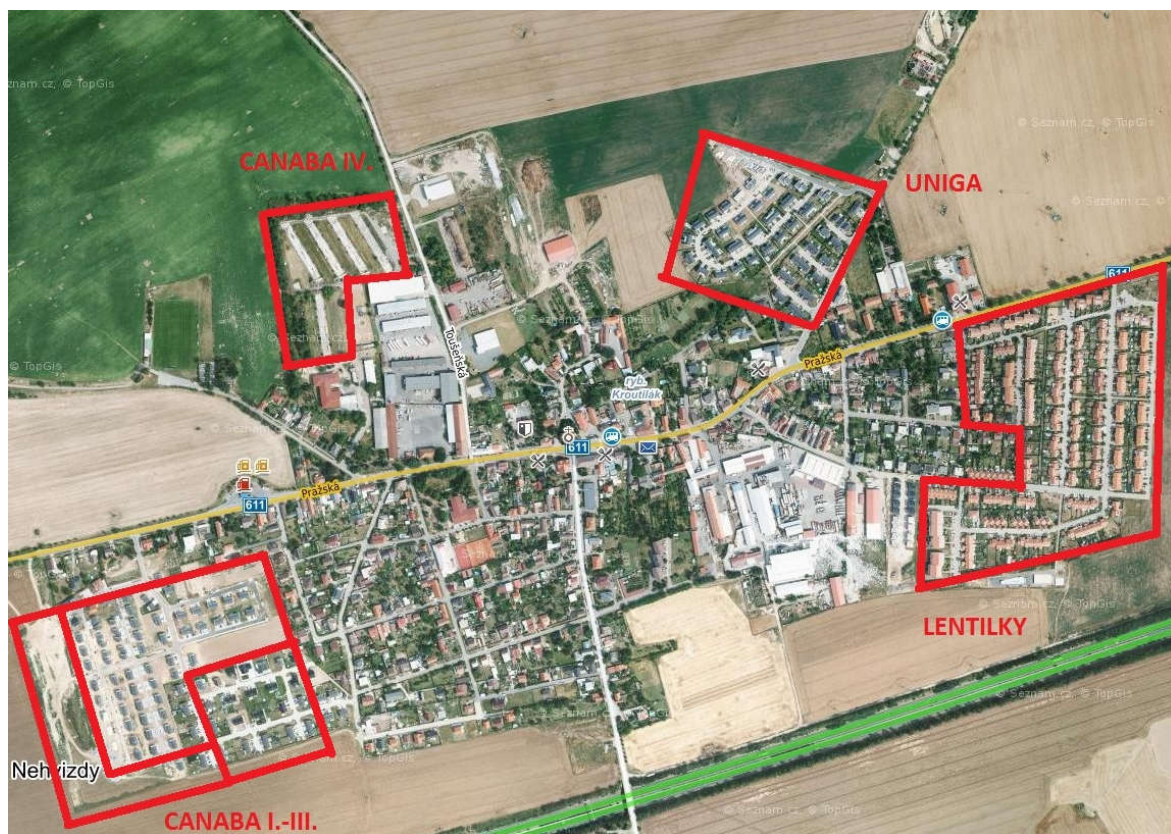
Stavební rozvoj obce

Stavební boom v Nehvizdech započal v roce 2000 a dosud není ukončen. Na realizaci výstavby „satelitů“ se podílely stavební společnosti Canaba, Uniga a firma Moravská stavební invest. Ta stavěla první satelit, později pojmenovaný obyvateli jako „Lentilky“. V Lentilkách, nejstarší výstavbě satelitu v Nehvizdech, započala výstavba v letech 2000 – 2002. Bylo postaveno 191 domů včetně 8 bytových domů s 98 byty.

Pohledem na mapu lze určit polohu nové výstavby. Po příjezdu od Prahy se vpravo směrem k jihu nachází již realizovaná výstavba firmy Canaba a na odbočce silnice vlevo do Lázní Toušeň, hned za školou, pokračuje s novou výstavbou.

Na další odbočce silnice vlevo do Nehvizdek, po levé straně, je část Uniga. Dále přes obec na východním okraji po pravé straně při výjezdu z obce se nachází zástavba tzv. Lentilky. Uniga se realizovala v období 2007 - 2016. Bylo postaveno 109 rodinných domků. Poslední, ještě neuzavřenou část výstavby, realizuje firma Canaba, která čítá zatím 223 rodinných domků.

Obrázek č. 3 Výstavba satelitů v Nehvizdech

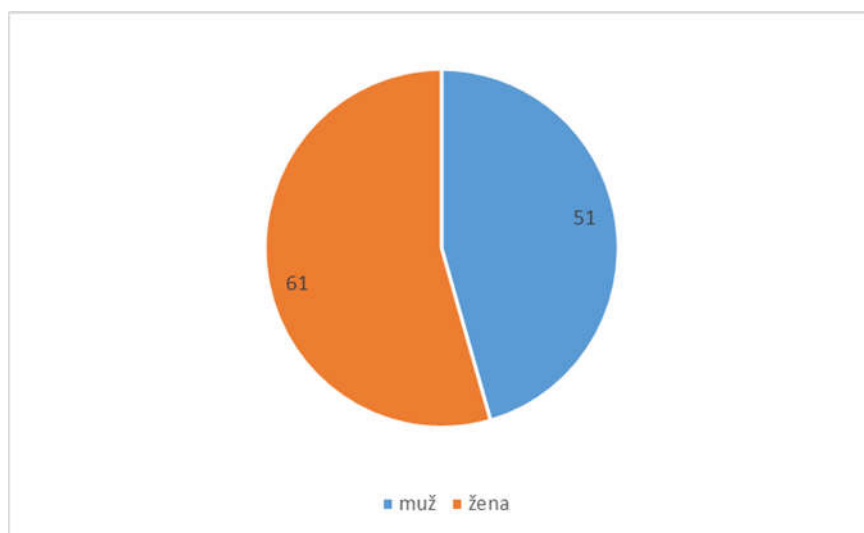
Zpracování: autor, zdroj: webová stránka obce.

Celkově lze konstatovat, že sledovaná obec patří k dynamicky se rozvíjející komunitě se stále rostoucím počtem obyvatel a v současné době i dobře zajištěnou infrastrukturou a dobře fungující veřejnou správou. Obecní infrastruktura je v Nehvizdech dimenzována řádově na 3500 EO (ekvivalentních obyvatel). Lze tedy očekávat, že zkoumané otázky budou předmětem zájmu příštích let. Není vyloučeno, že některé z nich budou nabývat na váze, pravděpodobně bude s přílivem dalších nových obyvatel docházet k potlačování vlivu tradičních obyvatel. Je podle mne možno předpokládat i růst jejich určité nespokojenosti.

4.2.2 Popis zkoumaného souboru

Z celkového počtu 112 respondentů, je 61 žen a 51 mužů. 56 respondentů jsou obyvateli původní zástavby a 56 respondentů jsou obyvateli satelitu. Průměrný věk všech respondentů je 41 let. Podle očekávání je průměrný věk respondentů ze satelitní části obce nižší – 37 let oproti 45 letům staré části.

Graf č. 8 Složení všech respondentů podle pohlaví

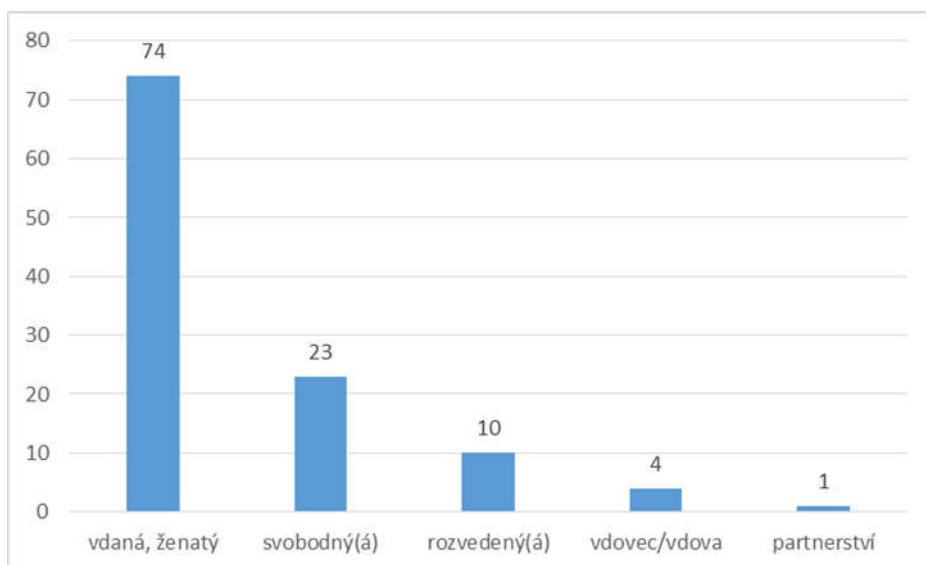

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Pokud jde o rodinný stav je celkově 74 dotazovaných vdaných/ženatých, což je 66 %. Pouze jeden dotazovaný uvedl jako rodinný stav partnerství. 21 % respondentů uvedlo, že jsou svobodní (viz graf č. 9).

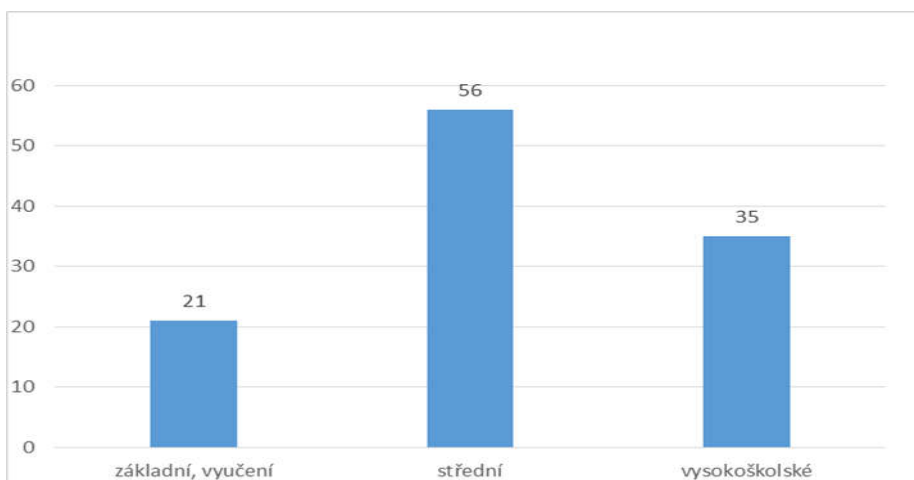
Graf č. 9 Rodinný stav všech respondentů

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

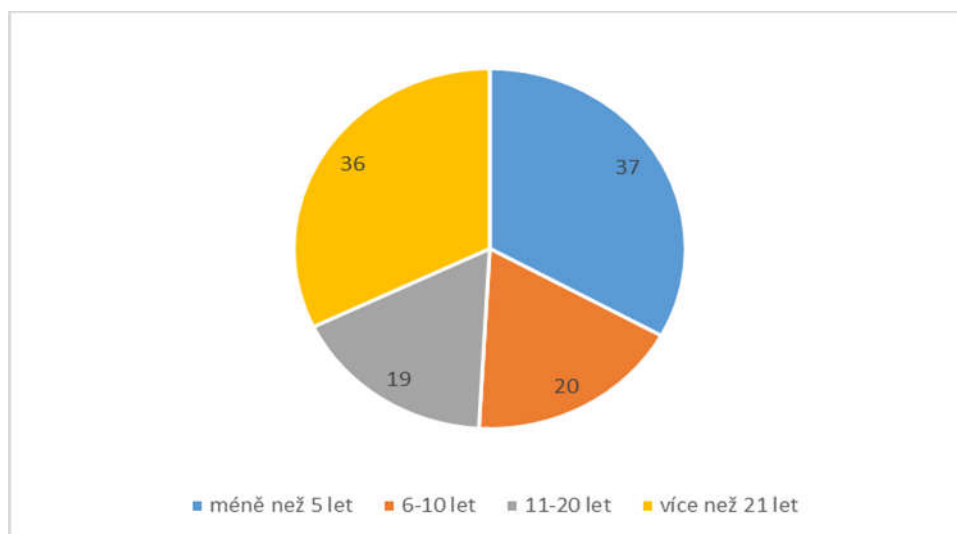
Graf č. 10 ukazuje, jaké nejvyšší dosažené vzdělání respondenti uváděli. 50 % dotázaných z celkového počtu 112 respondentů uvedlo střední vzdělání. Celkem 35 dotázaných uvedlo vysokoškolské vzdělání, tj. 31 %. Je příznačné, že 77 % z nich jsou noví obyvatelé. Což potvrzuje názor, že výstavbu nových domů v satelitech přípražských obcí uskutečňují především příslušníci dobře situovaných středních vrstev.

Graf č. 10 Nejvyšší dosažené vzdělání všech respondentů

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

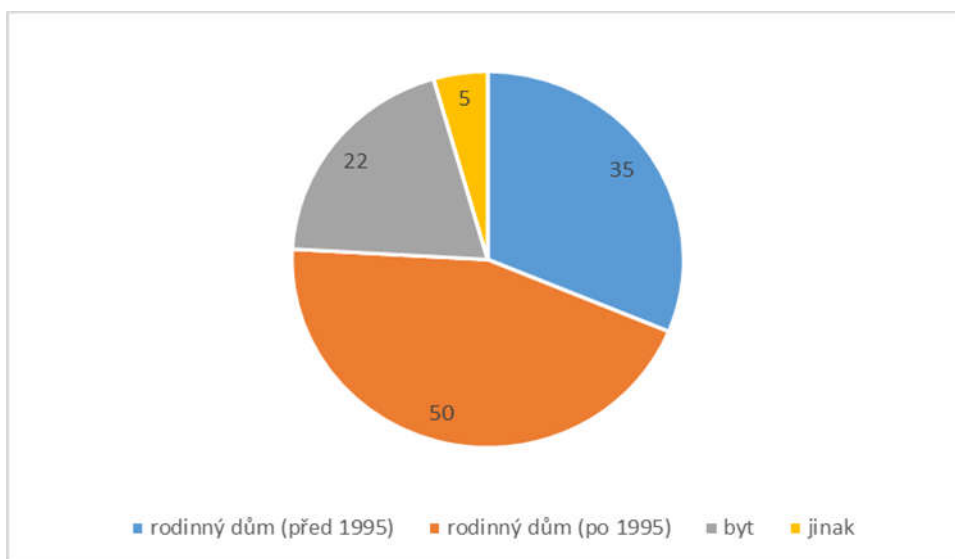
Graf č. 11 Délka života (bydlení) v obci všech respondentů

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Z grafu č. 11 je zřejmé, že nejčastější délka bydlení dotazovaných v této obci je méně než 5 let. Uvádí to 37 respondentů, tj. 33 % z celkového počtu respondentů. Nejméně často pak dotázaní uváděli jako délku bydlení rozmezí 11 – 20 let. To uvedlo pouze 19 dotázaných, tj. 17 % z celkového počtu 112 respondentů. Je celkem pochopitelné, že nejvíce těch, kteří uváděli kratší délku pobytu v obci (do 5 let 91 %), jsou mezi obyvateli satelitů. Zatímco ti, kteří zde žijí déle jak 20 let, jsou mezi obyvateli staré části obce (97 %).

Graf č. 12 Způsob bydlení všech respondentů

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Způsob bydlení zjišťovala otázka č. 2 dotazníku. Celých 45 % dotázaných, tj. 50 respondentů, uvedlo, že bydlí v rodinném domě postaveném po roce 1995. Jde evidentně o obyvatele satelitu. Ze starousedlíků bydlí 91 % v domech postavených před rokem 1995. Nejméně dotázaných pak uvádělo, že bydlí v bytě. Na tuto otázku odpovědělo 22 dotázaných, tj. 20 % z celkového počtu respondentů (viz graf č. 12).

Sledované ukazatele potvrzují očekávaný rozdíl mezi respondenty z tradiční a satelitní části obce.

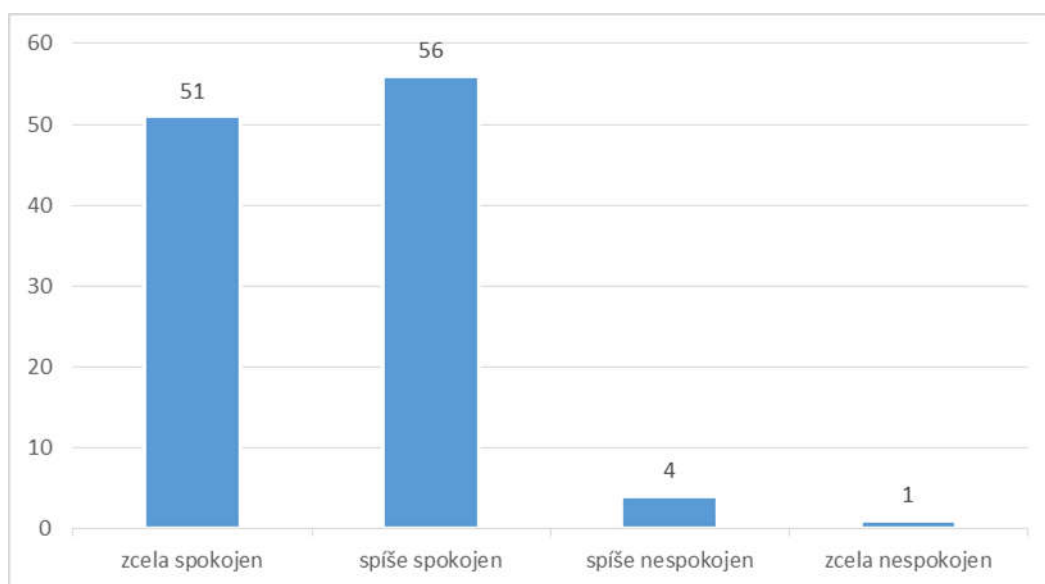
4.3 Výsledky empirické sondy

V této části se budu věnovat odpovědím na otázky z výzkumného dotazníku, které zjišťují spokojenost s bydlením v obci, životní způsob a hodnotové preference. Nejdříve uvedu odpovědi za celý soubor a pak bude následovat posouzení odpovědí podle sledovaných identifikačních znaků, kterými jsou starousedlíci a novousedlíci, pohlaví, věk a vzdělání.

4.3.1 Spokojenost s bydlením

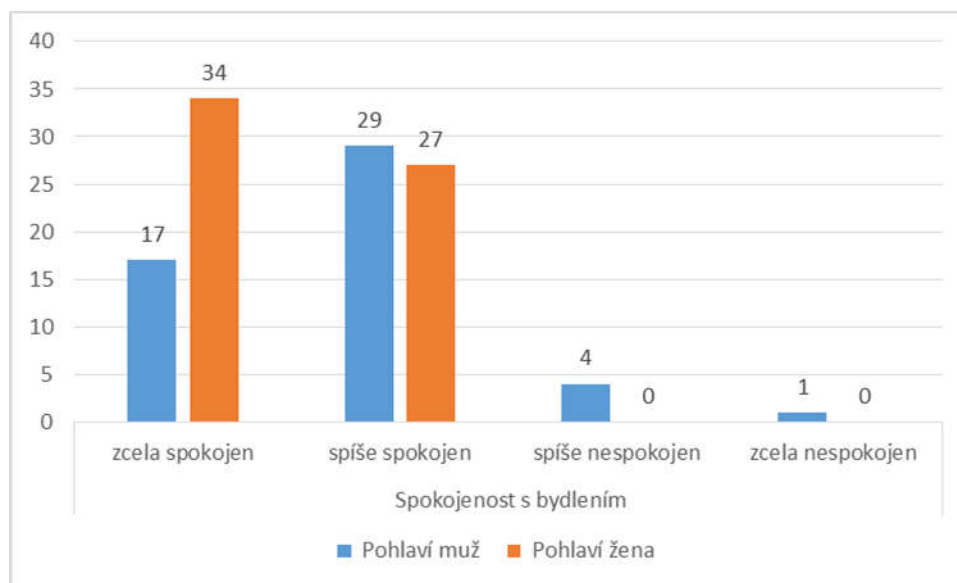
Podíváme-li se na celkovou spokojenost obyvatel v obci Nehvizdy, je z grafu č. 13 zřejmé, že obyvatelé jsou spíše spokojeni až na některé maličkosti, jak je uvedeno v odpovědi v dotazníku. Odpověď spíše spokojen uvedlo 56 dotázaných, tj. celých 50 % z celkového počtu 112 respondentů. Zcela spokojeno je 51 dotázaných, tj. 45 %. Pouze jeden dotázaný - starousedlík - uvedl, že je zcela nespokojen. Rozdíl mezi novými a původními usedlíky není velký. Mezi respondenty satelitu je jen o 5 respondentů více těch, kteří uvádějí, že jsou zcela spokojeni.

Graf č. 13 Spokojenost s bydlením v obci Nehvizdy

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

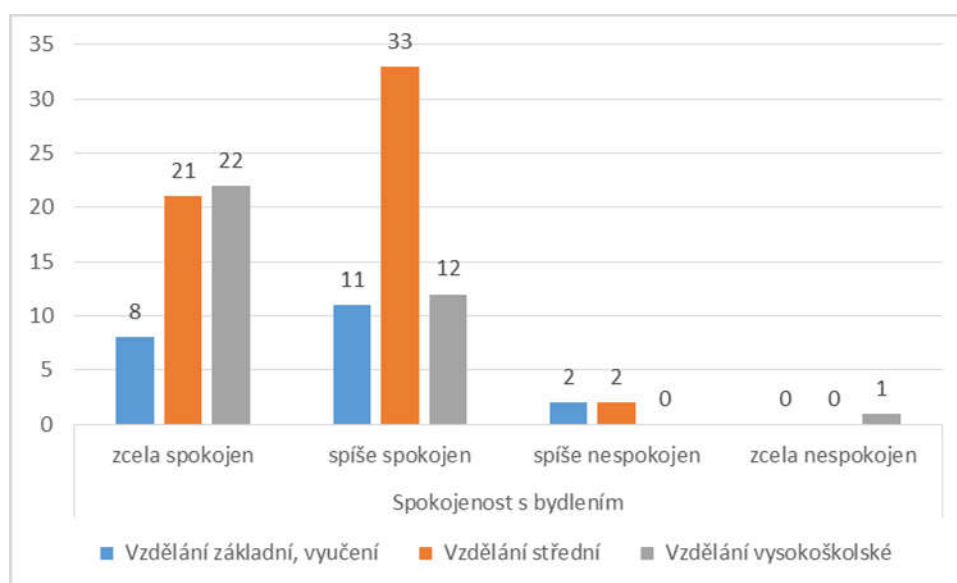
Graf č. 14 Spokojenost s bydlením podle pohlaví

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Graf č. 14 ukazuje, jak jsou respondenti v obci Nehvizdy spokojena obě pohlaví. Zcela spokojené jsou o něco častěji ženy. Tak odpovědělo 34 respondentek, tj. 57 %. Oproti tomu muži jsou častěji spokojeni s menšími výhradami. Odpovědělo tak 29 respondentů mužů, tj. 56 % z této kategorie.

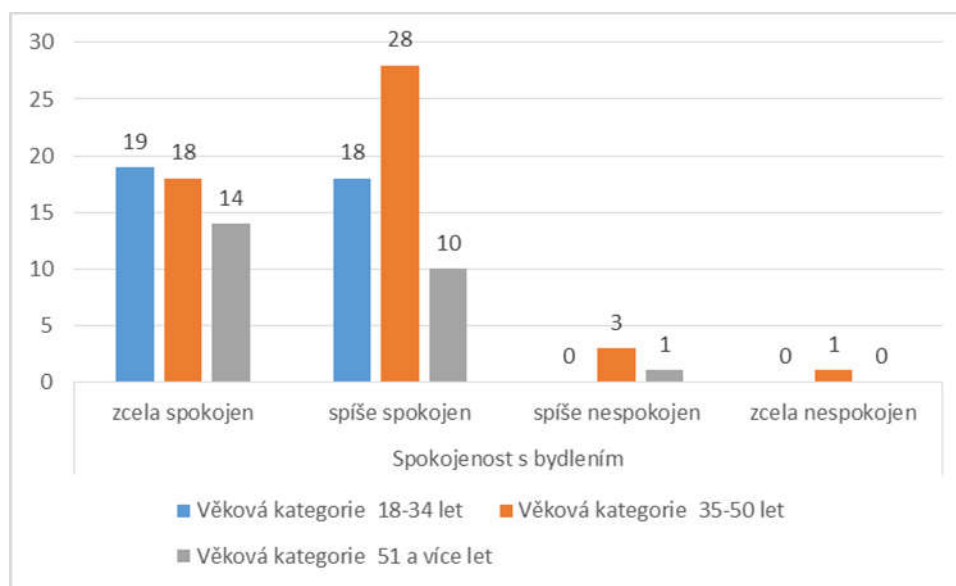
Graf č. 15 Spokojenost s bydlením podle nejvyššího dosaženého vzdělání

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Graf č. 15 ukazuje, že zcela spokojeni s bydlením v obci Nehvizdy jsou častěji obyvatelé, kteří mají vysokoškolské vzdělání. Což, jak je uvedeno výše, jsou s převahou obyvatelé satelitní části. To uvedlo 22 dotazovaných, tj. 63 % s tímto vzděláním. Dotázaní obyvatelé se středním a základním vzděláním jsou spokojeni s menšími výhradami. Odpovědělo tak 33 dotázaných se středním vzděláním, tj. 59 %, a 11 dotázaných se základním vzděláním, tj. 52 %.

Graf č. 16 Spokojenost s bydlením v obci podle věku

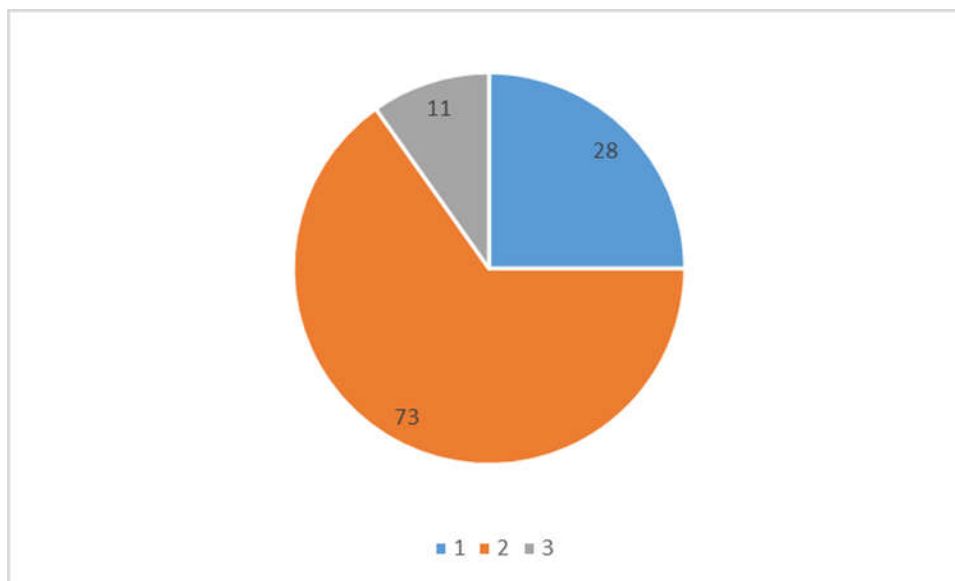
Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Věkové kategorie 18-34 a 35-50 let jsou s bydlením v obci zcela spokojeni. Respondenti věkové kategorie nad 51 let jsou spokojeni s menšími výhradami. Tak odpovědělo 28 dotázaných, tj. 56 % (viz graf č. 16).

Rozdíly podle sledovaných znaků, jak je z předchozího zřejmé, nejsou dostatečně významné. Většina respondentů, je s bydlením spokojen (zcela, nebo spíše spokojeni).

S uvedenou problematikou souvisí způsob bydlení s ohledem na **soužití generací**. Dotazník zjišťoval, kolik generací spolu tvoří domácnost. Z následujícího grafu č. 17 je zřetelné, že většina domácností je dvougeneračních. Rozdíl mezi novou a starou zástavbou je v tomto ohledu minimální.

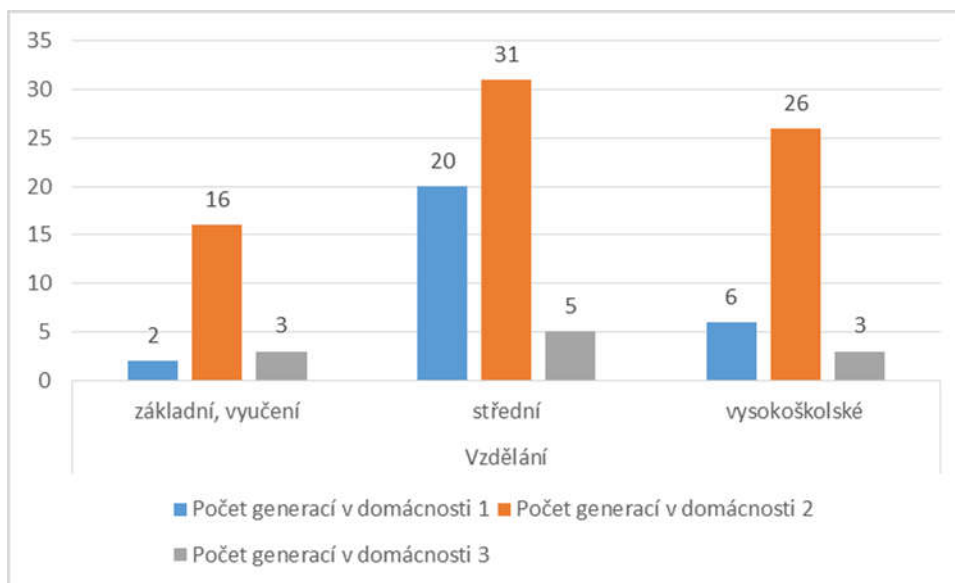
Graf č. 17 Počet generací v domácnosti

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Z grafu č. 17 je zřejmé, že nejčastější počet generací v jedné domácnosti jsou dvě generace. Takto odpovědělo 73 respondentů, tj. 65 % z celkového počtu 112 respondentů.

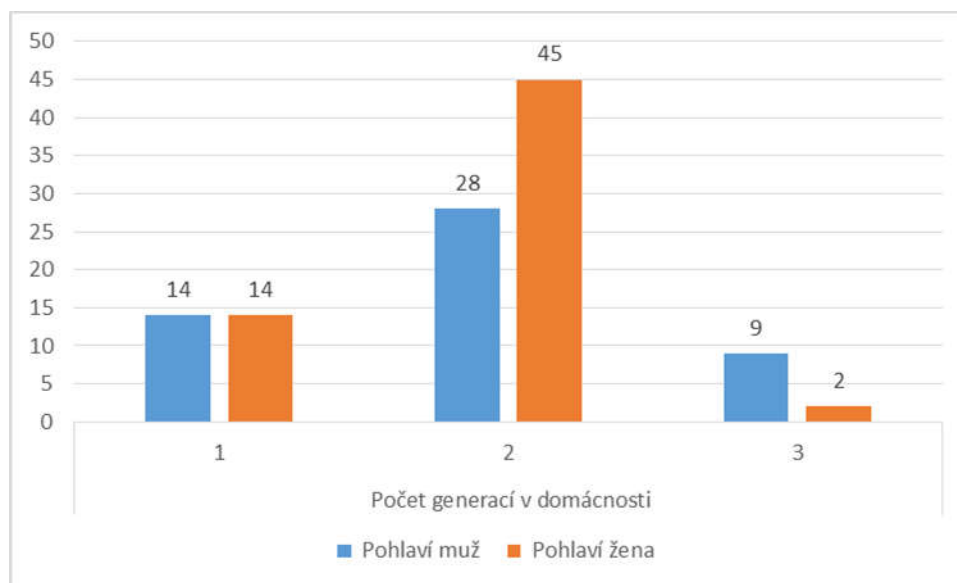
Graf č. 18 Počet generací v domácnosti podle nejvyššího dosaženého vzdělání

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Z grafu č. 18 je zřejmé, že nejčastěji žijí společně dvě generace. Se základním vzděláním je to 16 dotázaných, tj. 76 % této kategorie. Se středním vzděláním to uvedlo 31 dotázaných, tj. 55 %. S vysokoškolským vzděláním to uvedlo 26 dotázaných, tj. 74 %.

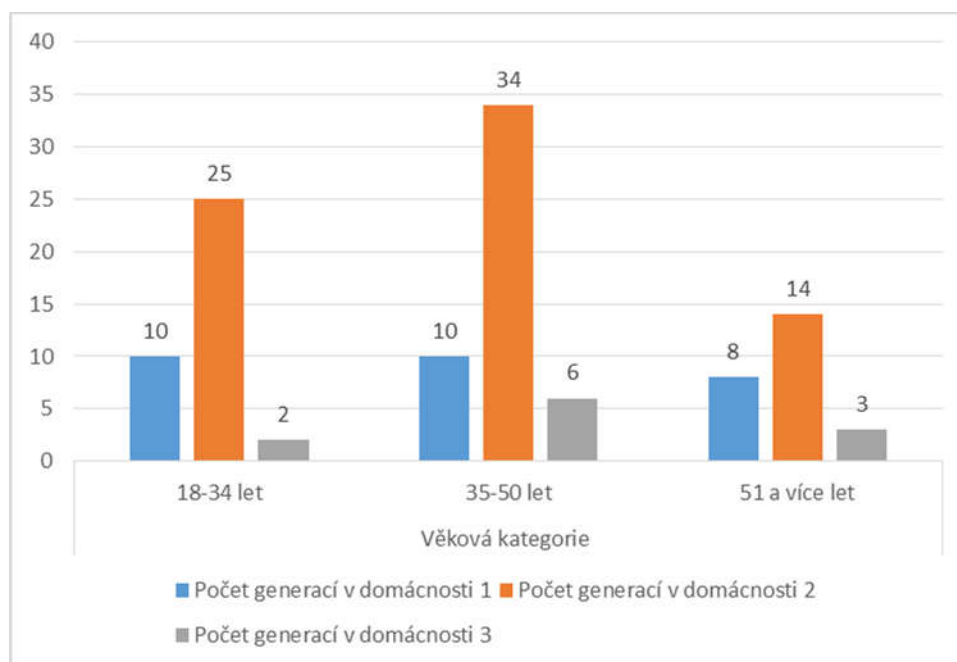
Graf č. 19 Počet generací v domácnosti podle pohlaví

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Je zřejmé, že bez rozdílu pohlaví nejčastěji spolu bydlí v jedné domácnosti dvě generace. Z žen to uvedlo 45 dotázaných, tj. 74 %, a z mužů 28 dotázaných, tj. 55 %.

Graf č. 20 Počet generací v domácnosti podle věku

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

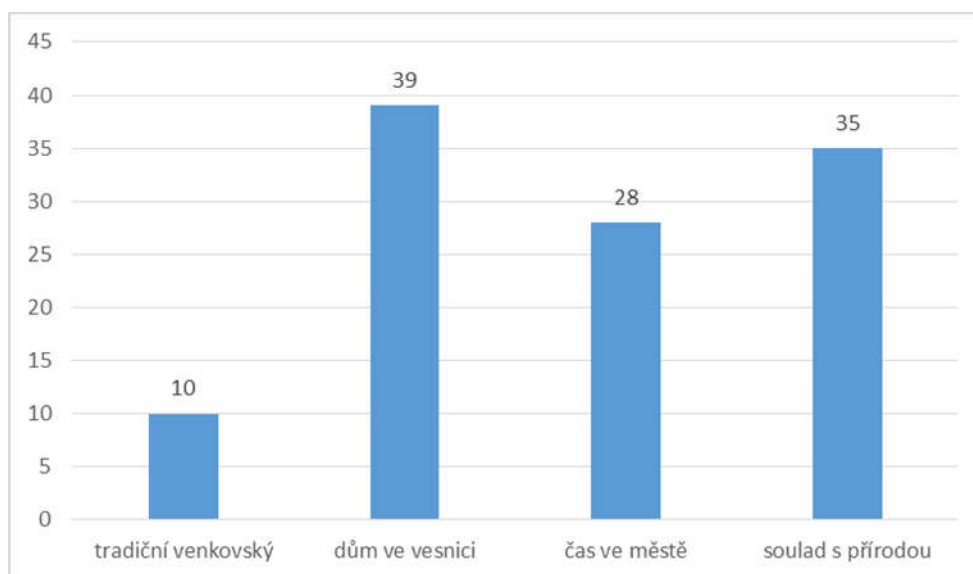

Z grafu č. 20 je zřejmé, že dvě generace (rodiče a děti) jsou převažující způsob bydlení bez ohledu na věk. Nejvíce to uvedli dotázaní ve věkové kategorii 35-50 let a to 34 respondentů, tj. 68 %. Ve starší věkové skupině jde evidentně o to, že dospělé děti opustily rodinu, aby založili svoji vlastní.

4.3.2 Způsob života respondentů v obci Nehvizdy

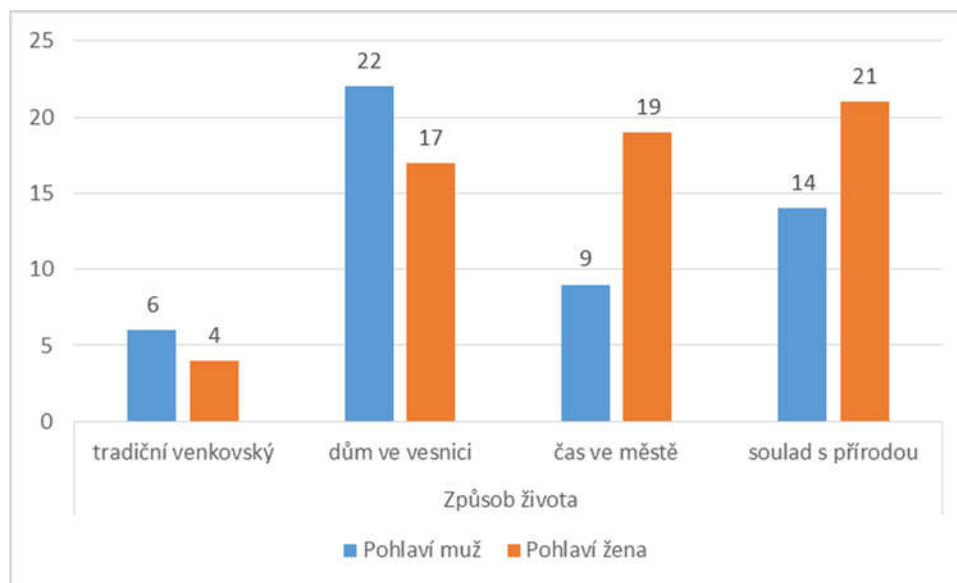
Graf č. 21 ukazuje, jak celkově charakterizovali svůj způsob života dotazovaní obyvatelé. 39 dotázaných, tj. 35 % z celkového počtu 112 respondentů, charakterizují svůj způsob života vyjádřením, že mají dům na vesnici, což vyvolává představu vesnického způsobu života spojený s péčí o zahradu apod. Tato charakteristika nevykazuje žádný rozdíl mezi starousedlíky a obyvateli satelitu. Jen 10 respondentů uvádí tradiční venkovský život, který je spojený s tím, že většinu času věnují domácímu hospodářství, obdělávají pole nebo větší zahradu. O něco více to uvádí respondentů z tradiční zástavby. 35 dotázaných, tj. 31 % z celkového počtu 112 respondentů, charakterizovalo svůj způsob života tak, že žijí na venkově, protože chtějí žít zdravě, v klidu a hlavně v souladu s přírodou. Což je častější odpověď respondentů ze satelitů.

Graf č. 21 Způsob života všech respondentů

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

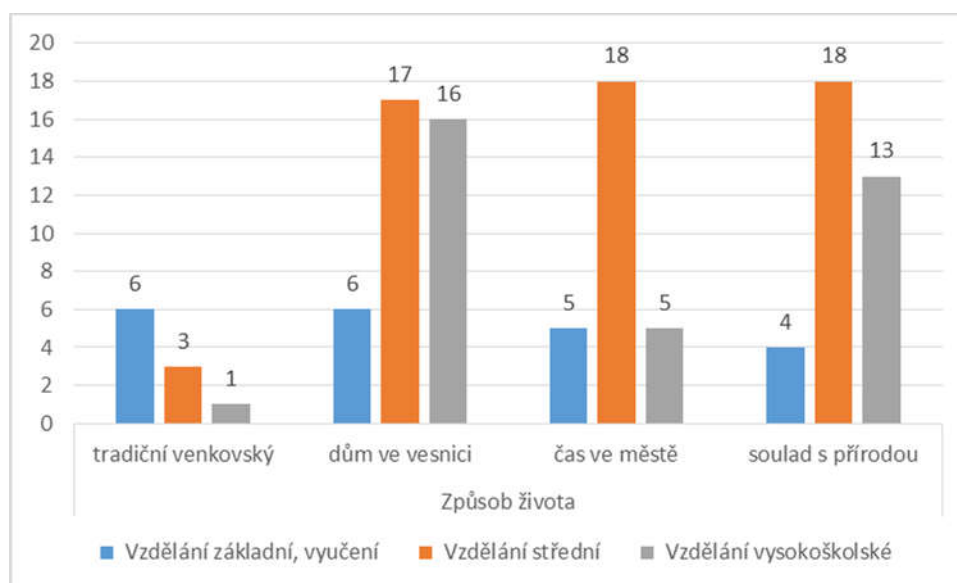
Graf č. 22 Způsob života podle pohlaví

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Jak charakterizují svůj způsob života ženy a muži, ukazuje graf číslo 22. Ženy častěji uvedly, že jejich životní způsob charakterizuje soulad s přírodou, protože chtějí žít zdravě, v klidu a hlavně v souladu s přírodou. Současně však značná část žen (19) uvádí, že běžně žijí i ve městě. Muži jako nejčastější charakterizují svůj životní způsob jako mít dům na vesnici. Nemají ovšem většinou velký pozemek, ale jen zahrádku, kde například pěstují zeleninu pro vlastní potřebu. Tak odpovědělo 22 mužů, tj. 43 %.

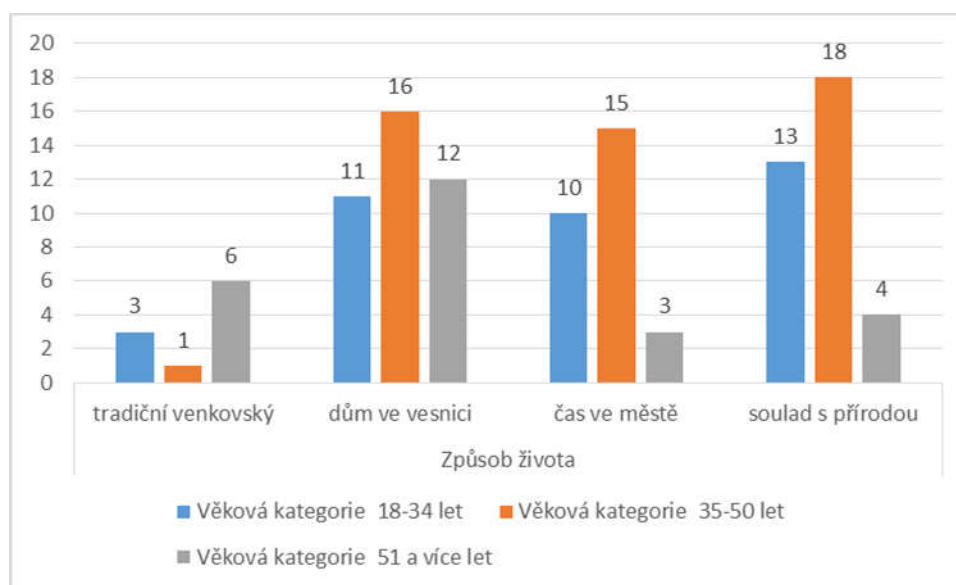
Graf č. 23 Způsob života podle nejvyššího dosaženého vzdělání

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Respondenti se středním vzděláním preferují mít dům na vesnici, v klidu v souladu s přírodou. Občas se ale také chtějí stýkat i s dalšími příbuznými a přáteli a vyjít si do města. To uvedlo 32 % dotázaných. Respondenti s vysokoškolským vzděláním preferují také dům na vesnici a chtějí žít v klidu v přírodě a čas ve městě chtějí trávit minimálně. Čas ve městě preferuje pouze 14 % dotázaných s vysokoškolským vzděláním. Tradiční venkovský způsob života nejvíce preferují respondenti se základním vzděláním. Ten uvedlo 29 % respondentů.

Graf č. 24 Způsob života podle věku

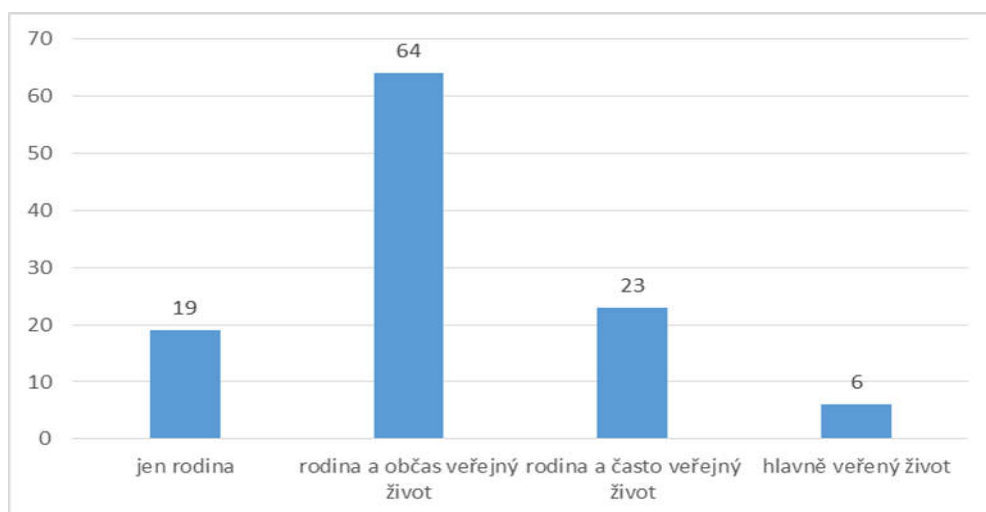
Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Respondenti věkové kategorie 18-34 let a 35-50 let uvedli nejčastěji, že jim vyhovuje dům na vesnici a chtějí být v klidu žít zdravě a být v souladu s přírodou, ale zároveň chtějí trávit nějaký čas ve městě. Věková kategorie 51 a více let preferuje rovněž nejčastěji dům na vesnici a tradiční venkovský způsob života. Tak odpovědělo 12 dotázaných v této věkové kategorii, tj. 48 % (viz graf č. 24).

4.3.3 Rodina nebo veřejný život

V další otázce jsem se zaměřil na to, jakou roli hraje rodina v životě respondentů. Respondenti měli za úkol vybrat jednu z odpovědí, která nejlépe charakterizuje jejich životní styl, tedy nakolik se věnují rodinnému životu, či svým koníčkům, přátelům, nebo jiným zájmům. Odpovědi jsou shrnuty do čtyř kategorií (viz graf č. 25).

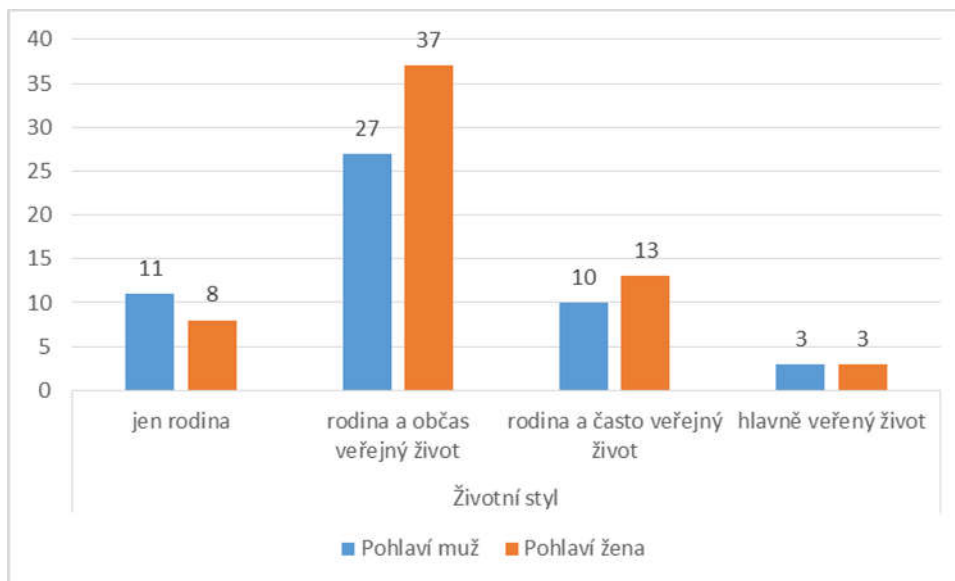
Graf č. 25 Životní styl všech respondentů

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Rodina a občas veřejný život (jímž zde rozumím různé kontakty ve společnosti) preferuje 64 dotázaných z celkového počtu 112 respondentů. Jde o respondenty, kteří rodině věnují dost času, ale občas se také stýkají i s dalšími příbuznými, známými, sousedy a zároveň se občas účastní i veřejných aktivit v obci (zábav, sportovních akcí, voleb atd.). Tento životní styl preferují, jak vyplývá z grafu č. 26 o něco častěji ženy než muži.

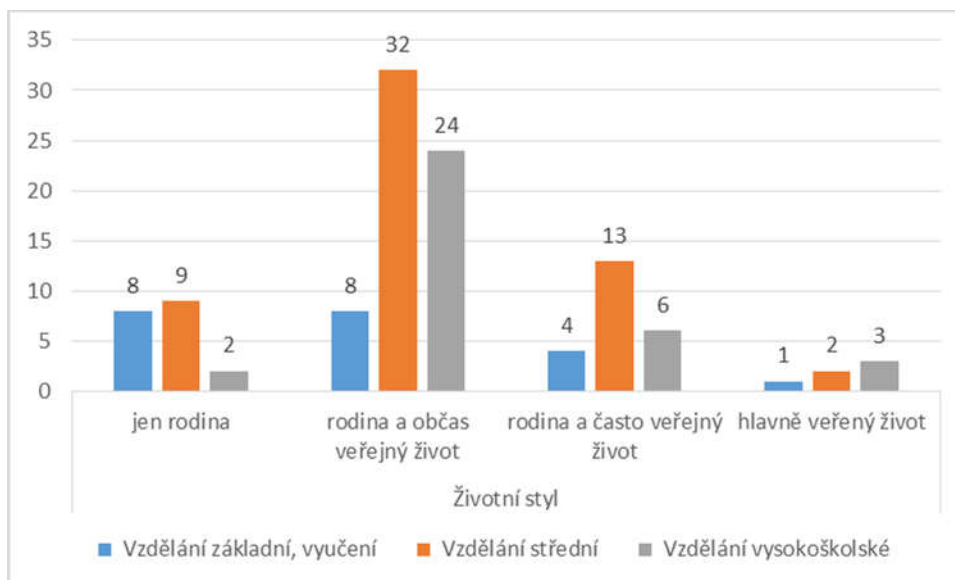
Graf č. 26 Životní styl podle pohlaví

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Z grafu č. 26 je zřejmé, že obě pohlaví věnují rodině dost času, ale občas se stýkají s dalšími známi, sousedy a zároveň se občas účastní veřejného života v obci. Tak odpovědělo 61 % žen a 53 % mužů.

Graf č. 27 Životní styl podle nejvyššího dosaženého vzdělání

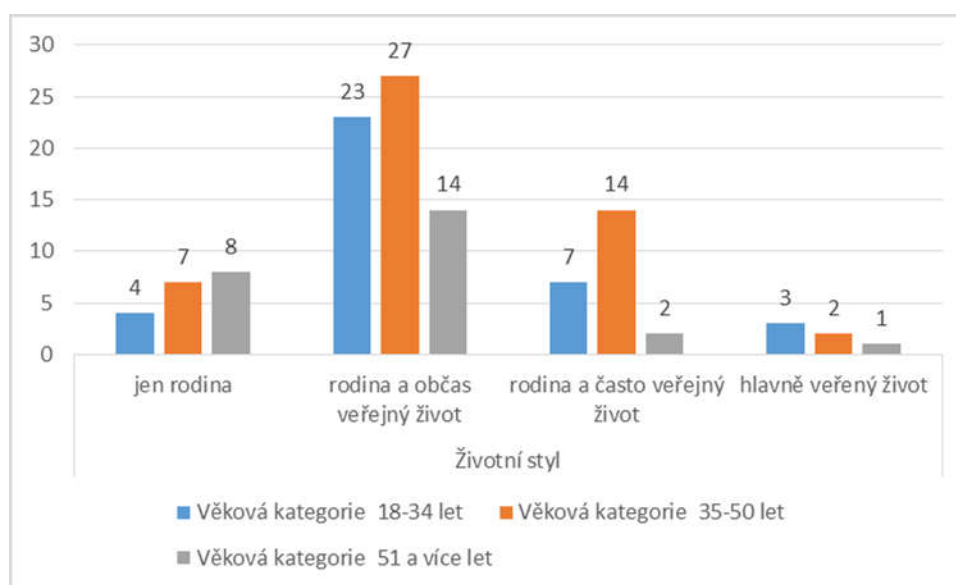

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Graf č. 27 znázorňuje, jaký životní styl preferují respondenti dle vzdělání. Jako nejčastější odpověď uvedli shodně všechny tři vzdělanostní skupiny, že preferují svou

rodinu v kombinaci s životem mimo. Účastní se nejrůznějších zábav a sportovních akcí v obci. To uvedlo 32 dotázaných se středním vzděláním, tj. 57 %, 24 dotázaných s vysokoškolským vzděláním, tj. 67 %, a 8 dotázaných se základním vzděláním, tj. 38 %.

Graf č. 28 Životní styl podle věku

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Graf č. 28 znázorňuje, jaký životní styl preferují respondenti dle věku. Jako nejčastější odpověď uvedli všechny tři věkové skupiny shodně, že preferují kombinaci rodinných hodnot se zájmy mimo rodinu. Účastní se nejrůznějších zábav a sportovních akcí v obci i mimo ni apod.

4.3.4 Životní hodnoty respondentů

Respondentům bylo předloženo osm významných životních hodnot. Měli za úkol posoudit, jak jsou pro ně osobně důležité. Hlavním cílem bylo zjistit, jakou pozici na tomto žebříčku hodnot zaujímá rodina. Posuzovány byly následující hodnoty:

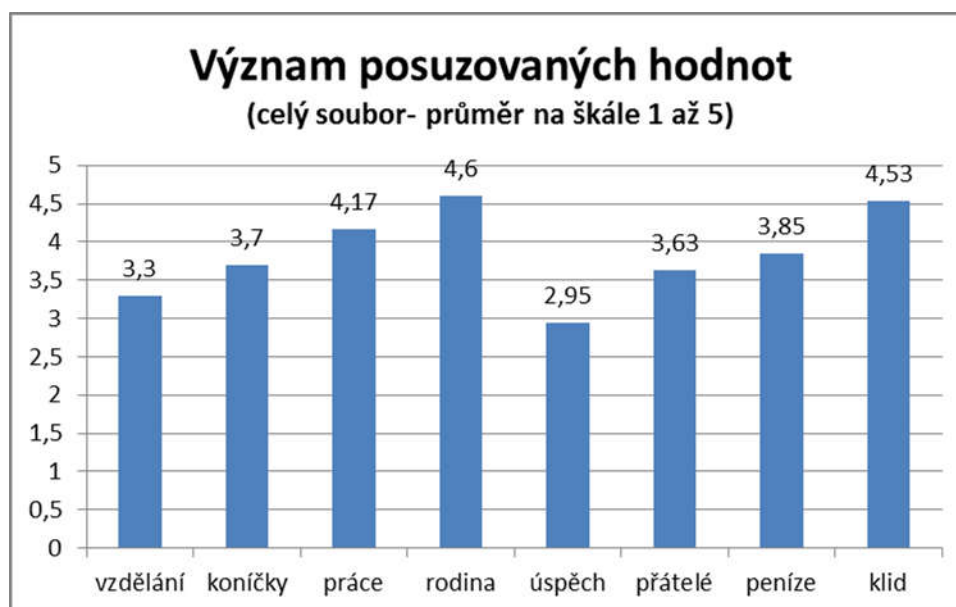
Tabulka č. 4: Životní hodnoty

1. Mít co nejvyšší vzdělání	1	2	3	4	5
2. Mít čas na vlastní zájmy a koníčky	1	2	3	4	5
3. Mít zajímavou a užitečnou práci	1	2	3	4	5
4. Žít pro svou rodinu a děti	1	2	3	4	5
5. Mít úspěch a uznání spoluobčanů	1	2	3	4	5
6. Mít čas na přátele	1	2	3	4	5
7. Mít hodně peněz a dobře si žít	1	2	3	4	5
8. Žít klidně bez rizik a napětí	1	2	3	4	5

Zpracování: autor, zdroj: dotazník

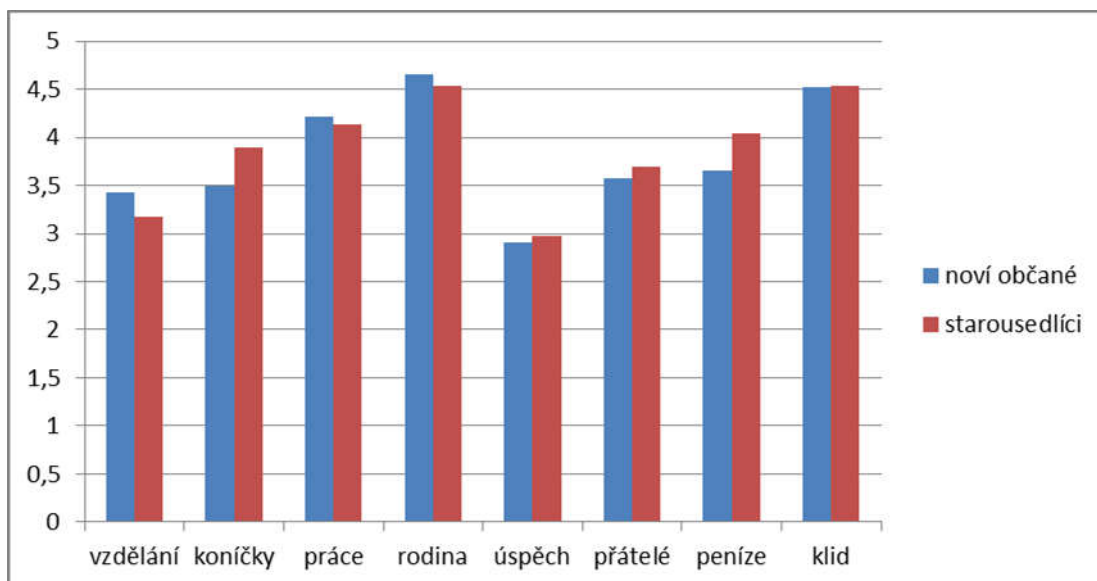
Význam jednotlivých hodnot vyjadřovali respondenti na škále: 1 nejmenší důležitost, 5 naopak největší. Z jednotlivých hodnocení byly vypočítány průměry, které umožňují posoudit pořadí významu sledovaných hodnot (viz graf č. 29). Z grafu vyplývá, že nejvyšší hodnotu představuje rodina a životní pohoda a klid. Nejmenší význam přisuzují respondenti v průměru úspěchu a uznání občanů.

Graf č. 29 Preference životních hodnot respondentů

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

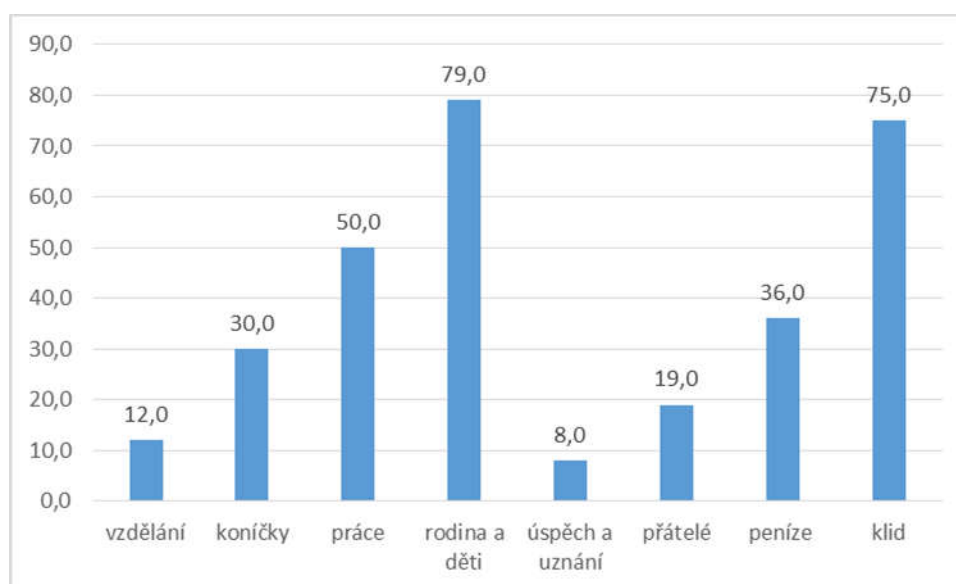
Graf č. 30 Průměrné preference vybraných hodnot – původní a noví občané

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Rozdíl v hodnocení významu původními a novými obyvateli obce ukazuje graf č. 30. Rozdíly v hodnocení nejsou zásadně rozdílné. Noví občané přisuzují o něco větší význam vzdělání a rodině. A naopak starousedlíci preferují o něco více koníčky a peníze.

Graf č. 31 Preference životních hodnot respondentů

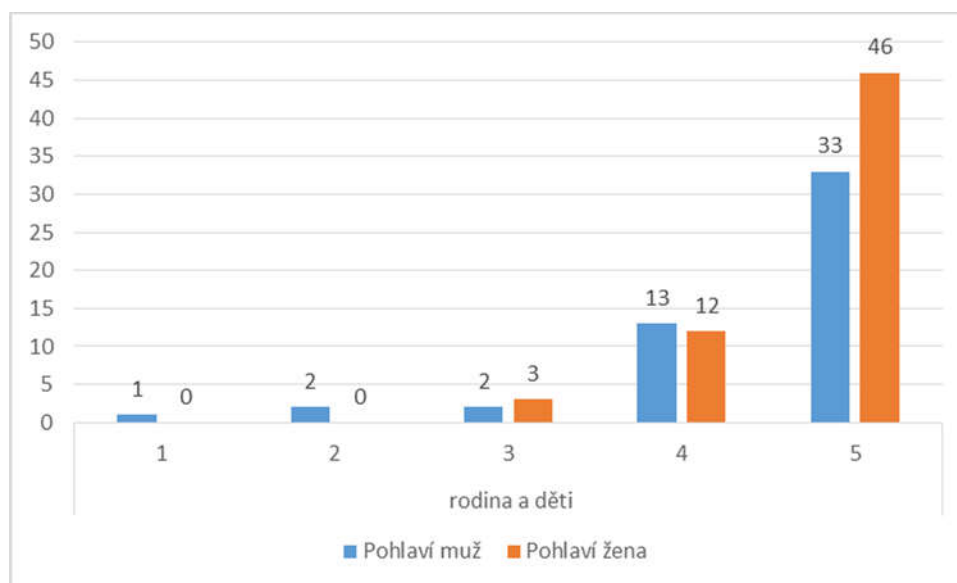

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Jaké životní hodnoty jsou pro místní obyvatelé nejvíce důležité, ukazuje graf č. 31. 79 dotázaných, tj. 70 % z celkového počtu 112 respondentů, uvedlo jako nejvíce důležitou rodinu. Nejméně dotázaných pak uvedlo jako uznání a úspěch. To odpovědělo 8 dotázaných, tj. 7 % z celkového počtu 112 respondentů. Důležitou položkou v hodnotovém žebříčku byl také pro místní obyvatelé klid. Ten jako nejvíce důležitý uvedlo 75 dotázaných, tj. 67 % z celkového počtu 112 respondentů.

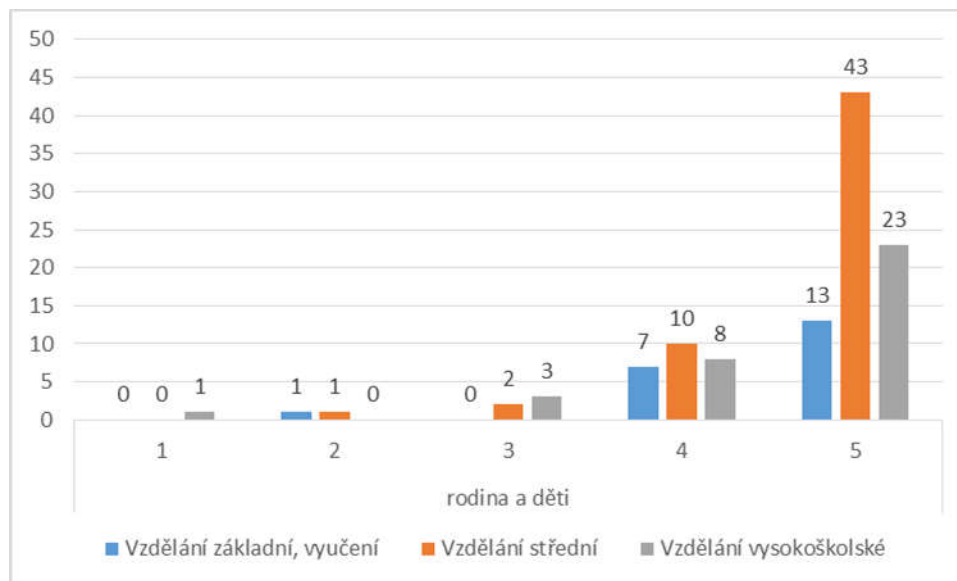
Graf č. 32 Rodina na žebříčku hodnot podle pohlaví

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Jak na pětibodové stupnici v žebříčku hodnot respondenti ohodnotili rodinu je vidět na grafu č. 32. Obě pohlaví jí odhodnotilo opět jako nejvíce důležitou, nejvíce však ženy, 46 dotázaných, tj. 75 %.

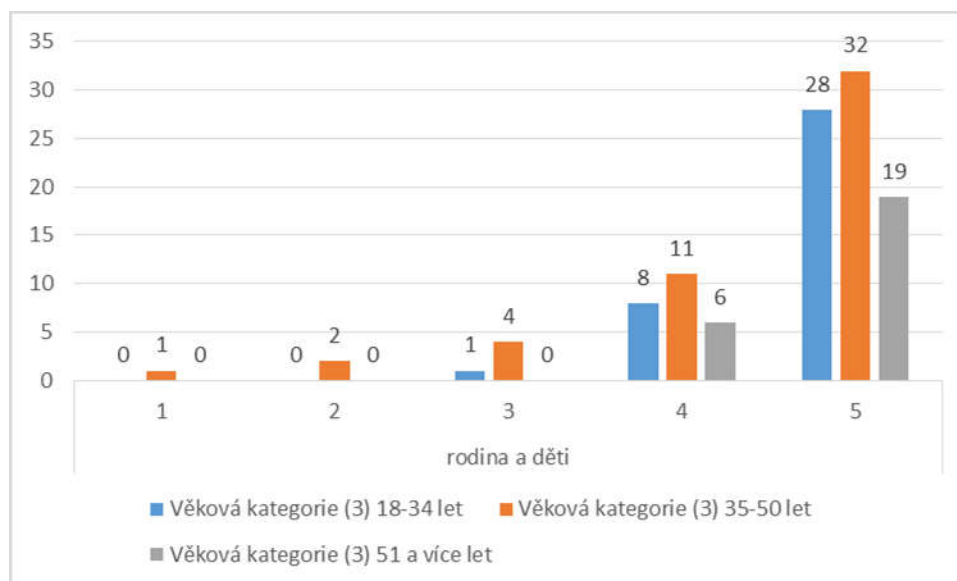
Graf č. 33 Rodina na žebříčku hodnot podle nejvyššího dosaženého vzdělání

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Jak na pětibodové stupnici v žebříčku hodnot respondenti ohodnotili rodinu je vidět na grafu č. 33. Všechny tři skupiny hodnotí rodinu jako nejdůležitější. Nejčastěji to uváděli respondenti se středním vzděláním, což jsou častěji ženy, odpovědělo tak 43 dotázaných, tj. 78 %.

Graf č. 34 Rodina na žebříčku hodnot podle věku

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

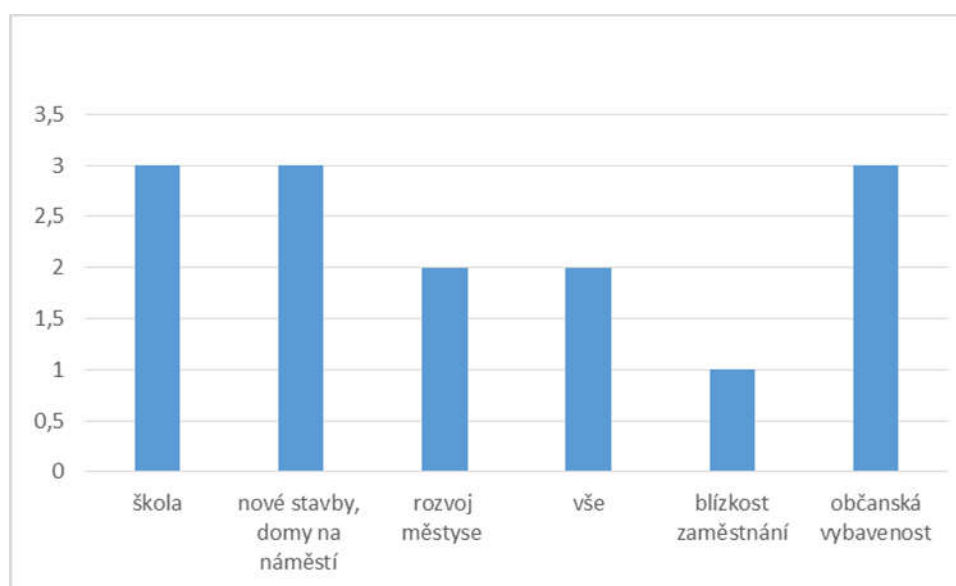
Jak na pětibodové stupnici hodnotily jednotlivé věkové kategorie rodinu je vidět z grafu č. 34. Na žebříčku hodnot je rodina a děti nejdůležitější pro všechny věkové kategorie. Hodnotu 5 jí přiřadilo 76 % respondentů ve věkové kategorii 18-34 let a v kategorii 35 až 50 let.

4.3.5 Hodnocení života v obci

V dotazníkovém šetření byly dále položeny dvě otevřené otázky, které byly zaměřeny na zjištění názorů respondentů na život v obci. Odpovědi byly následně podle významu seřazeny do několika kategorií.

Následující dva grafy ukazují, jak nejčastěji odpovídali respondenti na volnou otázku číslo 6 dotazníku, co jim v obci líbí a co naopak nelíbí.

Graf č. 35 Co se obyvatelům obce líbí

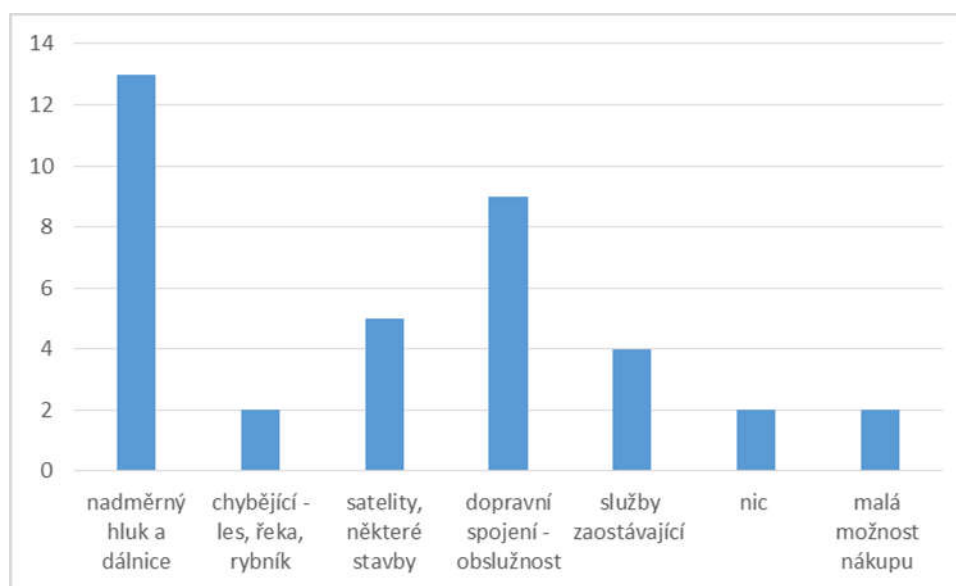
Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Jako nejčastější odpověď na otázku co se v obci líbí, uváděli respondenti místní školu. Ta podle nich plní nejen funkci vzdělávací, ale je i centrem společenského dění v obci a poskytuje své služby dětem a jejich rodičům a seniorům. Součástí školy je i Dětské centrum Dráček, které poskytuje alternativní formy zájmového vzdělávání pro děti, rodiče a veřejnost včetně seniorů. Současný stav školství v Nehvizdech je ukázkou úsilí o jeho neustálý rozvoj a dobrou vizitkou obce a jeho samosprávy.

Dále respondenti pozitivně hodnotili občanskou vybavenost v obci. Mohou využívat knihovnu, základní i mateřskou školu a k aktivnímu odpočinku hřiště, tělocvičnu či stadion. Hybnou funkci ve společenských akcích plní sbor hasičů, Sokol nebo fotbalový klub (viz graf č. 35).

Mezi jevy, které se naopak nelíbí, zařazovali respondenti méně často různé záležitosti spojené s veřejným životem.

Graf č. 36 Co se obyvatelům obce nelíbí

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Jako velmi problematické nejčastěji uváděli respondenti nadměrný hluk v obci a blízkost dálnice. Dále se jim nelíbí současné nastavení dopravního spojení.

Přes některé uvedené výhrady mohou konstatovat, že obyvatelé jsou s životem ve sledované obci celkově spokojeni. To platí o obou skupinách. I když určitá část zejména starousedlíků uvedla, že se jim nelíbí satelitní sídliště, nejsou uváděny žádné konfliktní, či jinak problémové případy vzájemného soužití.

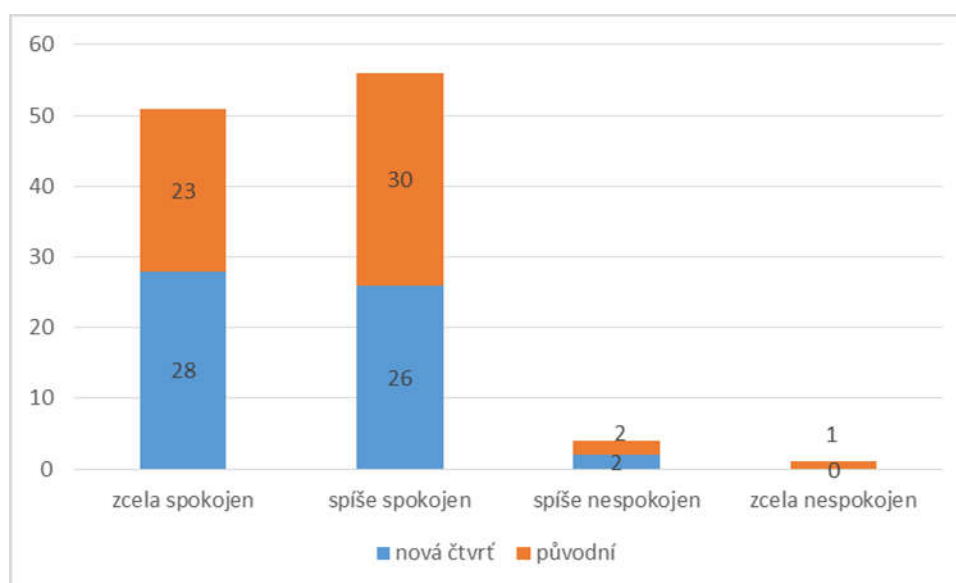
4.4 Shrnutí poznatků empirické sondy a posouzení platnosti hypotéz

Dotazníkové šetření poskytuje data, která mohou být použita k posouzení stanovených hypotéz. Jsem si vědom, že výzkumný vzorek, počet respondentů a způsob jejich výběru neposkytuje údaje, z nichž by bylo možné s jistotou vyvozovat, že daná hypotéza platí, či neplatí pro celou obec. Posouzení platnosti, či neplatnosti následujících hypotéz ale považuji za důležitý podklad k vyslovení závěrů vztahujících se k cíli této práce, jímž je objasnit, zda a nakolik venkovské rodiny žijí tradičním způsobem života a jak se tento životní způsob shoduje, či liší s nově přistěhovanými obyvateli satelitní čtvrti zkoumané obce.

Hypotéza 1

Obyvatelé satelitů prokazují větší spokojenost s bydlením na venkově než obyvatelé původní zástavby.

Graf č. 37 Spokojenost s bydlením obyvatel satelitní čtvrti a původní zástavby

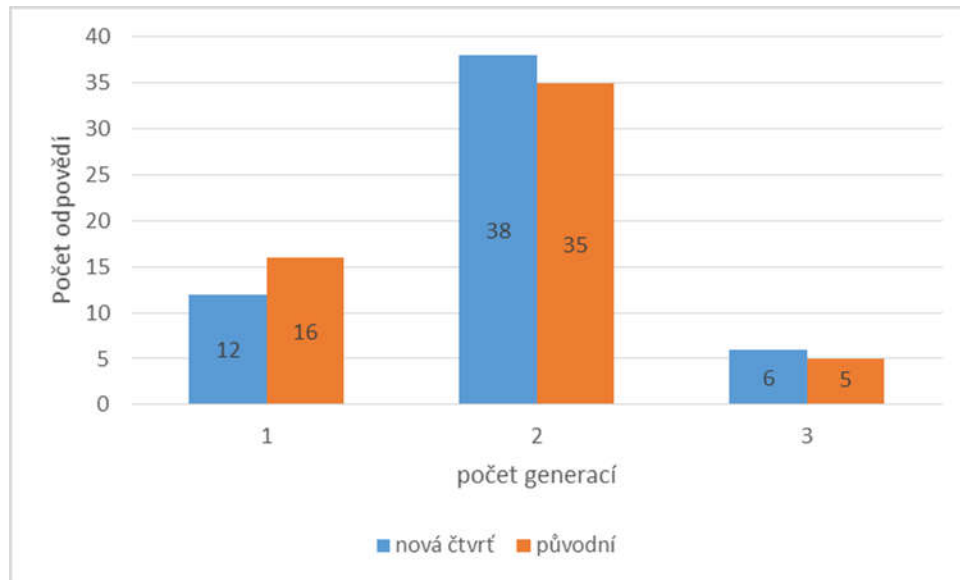
Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Z grafu č. 37 vyplývá, že s bydlením jsou o něco více spokojeni respondenti ze satelitní čtvrti. Je to zřetelné z rozdílu počtu zcela spokojených. Celých 54 % (30 dotázaných) obyvatel původní čtvrti (oproti 26 nových obyvatel) uvedlo, že jsou spokojeni s menšími výhradami. Tyto údaje svědčí spíše pro to, že posuzovaná hypotéza platí.

Hypotéza 2

Soužití více generací v jedné domácnosti je častější u obyvatel původní zástavby než u obyvatel satelitů.

Graf č. 38 Počet generací v domácnosti obyvatel satelitní čtvrti a původní zástavby

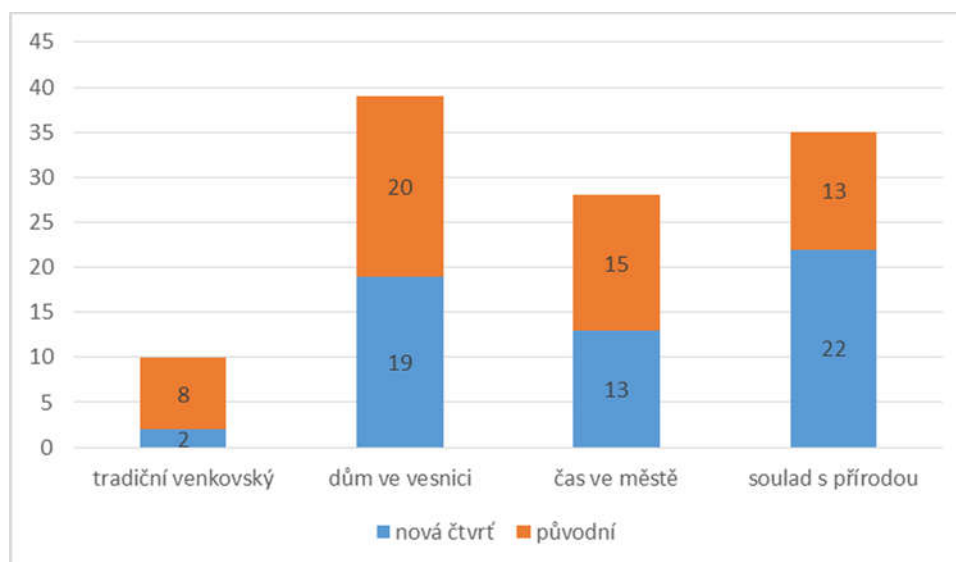
Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Graf č. 38 ukazuje za obě skupiny respondentů, že nejčastější způsob bydlení v jedné domácnosti je dvougenerační. Oproti očekávání jednogenerační domácnosti jsou častější u staré zástavby, než u domácností v satelitu. Hypotéza 2 tedy nemůže být potvrzena.

Hypotéza 3

Obyvatelé původní zástavby zastávají tradiční zásady a formy venkovského života více než obyvatelé satelitů.

Graf č. 39 Způsob života obyvatel satelitní čtvrti a původní zástavby

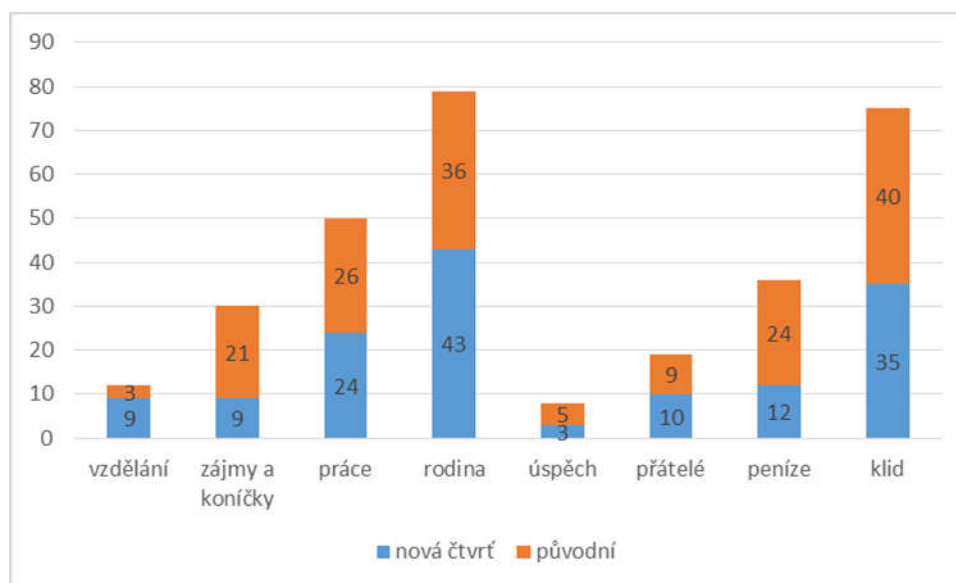
Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Graf č. 39 se zaměřuje na způsob života, který preferují obyvatelé původní zástavby a obyvatelé satelitu. Z grafu je zřejmé, jak jsem již uvedl výše, že respondenti preferují způsobu života založený na tom mít rodinný dům na vesnici se vším, co k tomu patří. Uvedlo to 20 respondentů původní zástavby, tj. 36 % z celkového počtu 56 této skupiny respondentů, a 19 obyvatel satelitu, tj. 34 % z této skupiny respondentů. Jde o typické venkovské bydlení. Tito obyvatelé nemají zemědělský pozemek, ale jen zahrádku, kde např. pěstují zeleninu pro vlastní potřebu a chovají jen malá domácí zvířata a podobně. Pro posouzení hypotézy č. 3 je zřejmě nejdůležitější typ „tradiční venkovský je způsob života“. Zde 8 z celkového počtu 56 respondentů původní zástavby uvedlo, že zastávají tyto tradiční formy venkovského života. To znamená, že se věnují domácímu hospodářství, obdělávají pole nebo větší zahradu. Oproti tomu tento způsob života uvedli jen dva respondenti ze satelitu. Tento rozdíl spolu s větším počtem původních obyvatel odpovídajících, že jejich způsob života je život s přírodou, spíše stanovenu hypotézu č. 3 potvrzuje.

Hypotéza 4

Hodnocení důležitosti vlastního rodinného života (rodiny) bude vyšší u skupiny obyvatel původní zástavby než u obyvatel satelitů.

Graf č. 40 Vybrané životní hodnoty obyvatel satelitní čtvrti a původní zástavby podle největší důležitosti

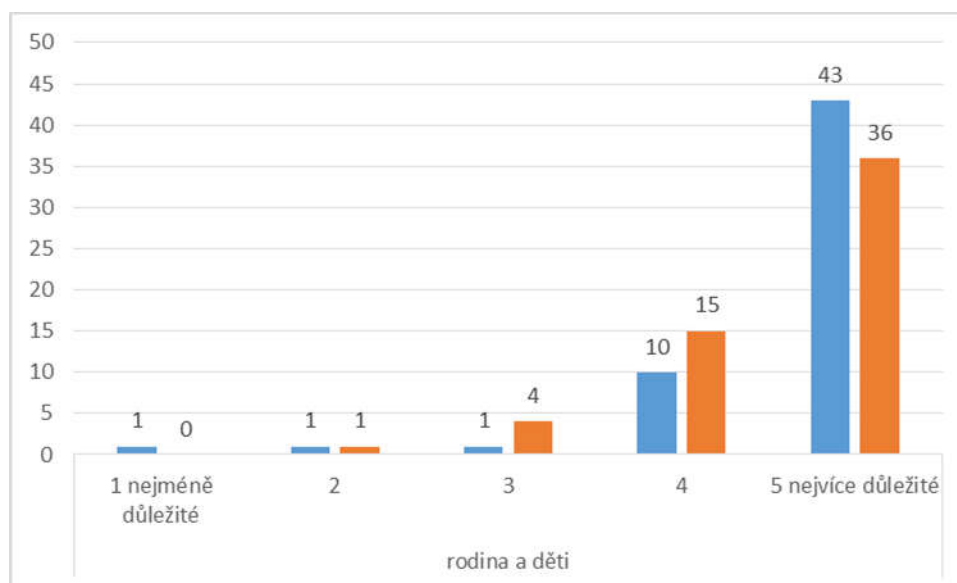
Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Graf č. 40 ukazuje, kterým hodnotám respondenti při vyplňování dotazníku dali na stupnici 1 –5 největší důležitost tedy číslo 5. Pro obyvatele původní zástavby je z hlediska důležitosti na prvním místě klid. To uvedlo 40 dotázaných, tj. 71 % z obyvatel původní zástavby. Dále v hodnocení jako největší důležitost pokračuje rodina, práce, peníze, koníčky, přátelé, úspěch a na posledním místě vzdělání. Pouze 3 respondenti z obyvatel původní zástavby uvedli jako nejvíce důležité vzdělání. Obyvatelé satelitů uvádějí na prvním místě z hlediska největší důležitosti rodinu. Jako nejvíce důležitou jí hodnotilo 43 respondentů, tj. 77 % z celkového počtu 56 respondentů, a na posledním místě je pak pro ně úspěch. Pouze 5 respondentů hodnotilo úspěch stupněm 5, tj. 5 % z celkového počtu 56 obyvatel satelitu.

Rodina je pro obě skupiny velmi důležitá, nicméně v porovnání obou skupin je hodnocení důležitosti vlastního rodinného života (rodiny) o něco vyšší u obyvatel satelitu (graf č. 41), což je zřejmě ovlivněno o něco mladší věkovou strukturou těchto respondentů. Jako nejvíce důležitou jí uvedlo 36 respondentů, tj. 64 % z původní zástavby, a 43 respondentů, tj. 77 % z celkového počtu dotázaných obyvatel satelitu. Uvedené poznatky neschvídčí o platnosti stanovené hypotézy č. 4.

Graf č. 41 Hodnocení důležitosti rodiny na stupnici 1 až 5 podle typu zástavby

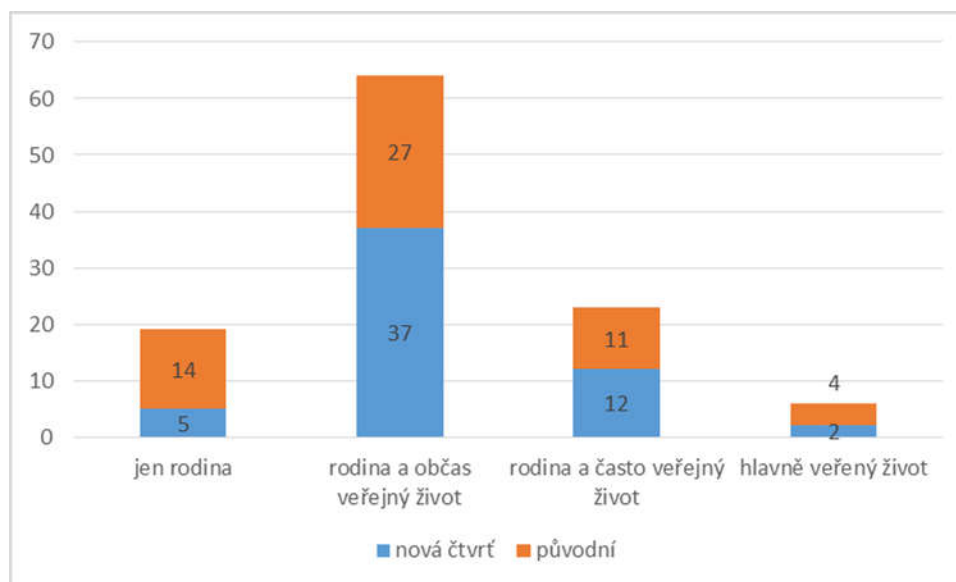

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Hypotéza 5

Obyvatelé satelitu budou více preferovat veřejný život před rodinným životem než obyvatelé původní zástavby.

Graf č. 42 Životní styl obyvatel satelitní čtvrti a původní zástavby

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Graf č. 42 ukazuje, jak respondenti charakterizovali svůj současný životní styl. Zda většinu času věnují rodině a domácnosti nebo se spíše stýkají s dalšími lidmi při společných činnostech volného času, zálibách, organizaci kulturního a společenského života a rodina a domácnost moc času nevyžaduje. Pouze rodině se chce věnovat 14 dotázaných obyvatel původní zástavby, tj. 25 % z celkového počtu 56 obyvatel původní zástavby. Oproti tomu pouze 5 obyvatel satelitu odpovědělo obdobně. Veřejnému životu dává přednost 12 respondentů ze satelitu, což je téměř stejný počet jako respondenti z tradiční zástavby. Z výše uvedeného vyplývá, že obyvatelé satelitu častěji kombinují rodinu a aktivity mimo rodinu (37), zatímco tuto kombinaci uvádí jen 27 obyvatel původní zástavby. Z toho lze usuzovat, že hypotéza 5 by mohla být spíše potvrzena.

5 Výsledky a diskuse

Z dotazníkového šetření vyplývají následující zjištění.

Z hlediska celkové spokojenosti obyvatel obce Nehvizdy jsou respondenti spíše s bydlením spokojeni až na některé maličkosti. Odpověď spíše spokojen uvedlo 56 dotázaných, tj. celých 50 % z celkového počtu 112 respondentů.

39 dotázaných, tj. 35 % z celkového počtu 112 respondentů, označuje svůj životní způsob jako tradiční venkovský život, mají svůj dům, většinu času věnují domácímu hospodářství, obdělávají pole nebo větší zahradu. Rodině věnují dost času, ale občas se také stýkají i s dalšími příbuznými, známými, sousedy a zároveň se občas účastní veřejného života v obci (zábav, sportovních akcí atd.). Nejčastější počet generací v jedné domácnosti jsou dvě generace. Takto odpovědělo 73 respondentů, tj. 65 % z celkového počtu 112 respondentů.

Vyhodnocení jednotlivých hypotéz:

Hypotéza č. 1: *Obyvatelé satelitů prokazují větší spokojenost s bydlením na venkově než obyvatelé původní zástavby.* Tato hypotéza byla potvrzena. S bydlením jsou zcela spokojeni více obyvatelé satelitní čtvrti z 50 % oproti 41 % obyvatelů původní zástavby.

Větší spokojenost s bydlením obyvatelů satelitní čtvrti je dána pravděpodobně tím, že žijí v nových domech daleko od velkoměsta, kam většina jezdí za prací.

Hypotéza č. 2: *Soužití více generací v jedné domácnosti je častější u obyvatel původní zástavby než u obyvatel satelitů.* Tato hypotéza nebyla potvrzena. Z hlediska počtu generací v jedné domácnosti obyvatel původní zástavby a obyvatel satelitů je větší podíl u obyvatel satelitní čtvrti. Celých 68 % obyvatel satelitu uvedlo, že v domácnosti žijí dohromady dvě generace.

Uvedený stav vyplývá zřejmě z toho, že v satelitu žijí hlavně rodiny s malými dětmi a v původní zástavbě spíše starší generace. Mladší generace z původní zástavby již dospěla, osamostatnila se. Využila blízkosti hlavního města, které poskytuje pestrou a pro ně lákavou nabídku profesní i celkově kulturní.

Hypotéza č. 3: *Obyvatelé původní zástavby zastávají tradiční zásady a formy venkovského života více než obyvatelé satelitů.* Tato hypotéza byla potvrzena. 14 % obyvatel původní zástavby uvedlo, že zastávají tradiční formy venkovského života. To znamená, že se věnují domácímu hospodářství, obdělávají pole nebo větší zahradu. Oproti tomu pouze 4 % dotázaných obyvatel satelitu uvedli jako způsob života tradiční venkovský. Obyvatelé satelitní čtvrti preferují naopak žít na venkově v souladu s přírodou. To uvedlo 39 % dotázaných.

Žít zdravě, v klidu a hlavně v souladu s přírodou je módním trendem dnešní doby. Takový přístup je bližší věkově mladším obyvatelům satelitu i zřejmě souvisí s jejich vyšším vzděláním.

Hypotéza č. 4: *Hodnocení důležitosti vlastního rodinného života (rodiny) bude vyšší u skupiny obyvatel původní zástavby než u obyvatel satelitů.*

Rodina je pro obě skupiny velmi důležitá, nicméně v porovnání obou skupin je hodnocení důležitosti vlastního rodinného života (rodiny) vyšší u obyvatel satelitu. Za nejvíce důležitou jí považuje 64 % obyvatel původní zástavby a 77 % obyvatel satelitu. Hypotéza č. 4 tedy nebyla potvrzena.

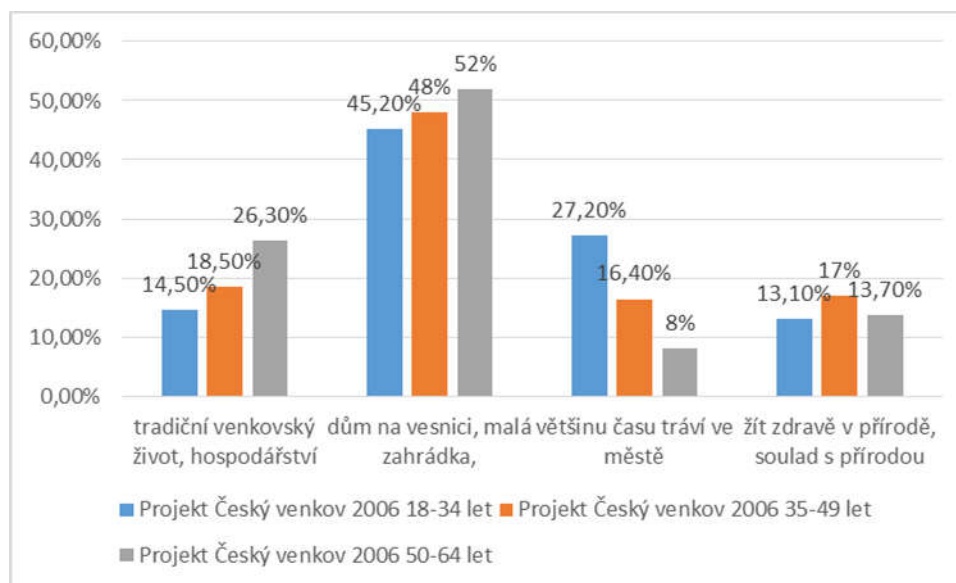
Hypotéza č. 5: *Obyvatelé satelitu budou více preferovat veřejný život před rodinným životem než obyvatelé původní zástavby.* Častý veřejný život uvedlo 21 % obyvatel satelitu. V porovnání s nimi to uvedlo 19 % obyvatel původní zástavby.

Z výše uvedeného vyplývá, že obyvatelé satelitu preferují více veřejný život před rodinným životem než obyvatelé původní zástavby. Hypotéza č. 5 tedy byla potvrzena.

Také další zjištění vedou k celkovému hodnocení životního způsobu obyvatel sledované obce jako normálního, typického způsobu života venkovského obyvatelstva v českých poměrech. Projevují se určité ale spíše dílčí rozdíly mezi obyvateli tradiční a satelitní části. Obyvatelé satelitu jsou o něco mladší a vyznačují se vyšším vzděláním. Jejich způsob života je spojen s tím, že život ve venkovském prostředí volili zcela záměrně s ohledem na lepší životní podmínky a bližší možnost soužití s přírodou. Tyto poznatky souhlasí s výsledky jiných podobných výzkumů.

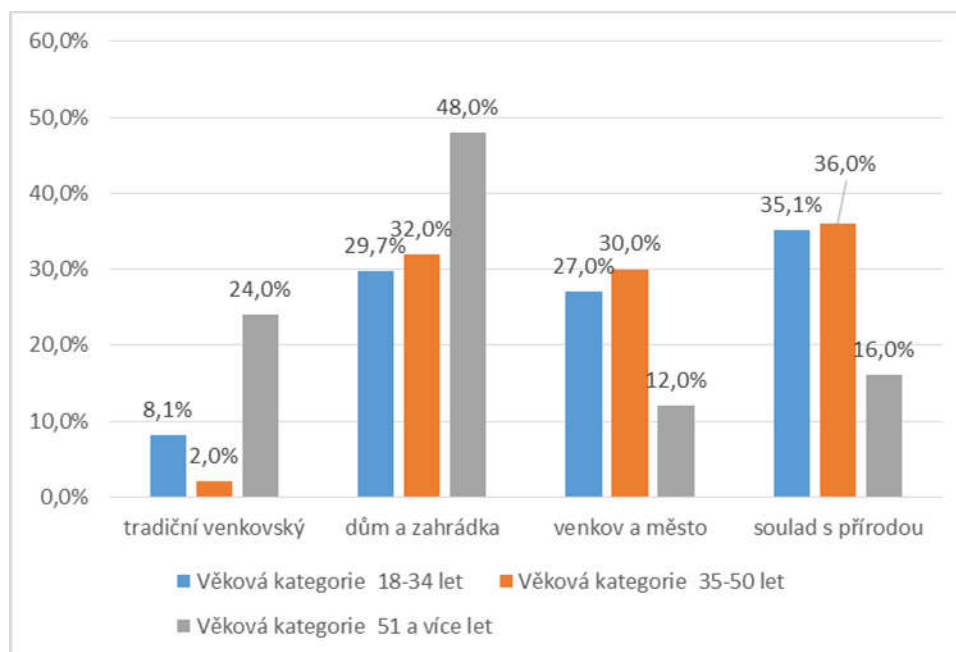
Pro srovnání našeho výzkumu uvádím některé z výsledků širšího a dlouhodobějšího sociologického šetření v rámci projektu 1J016/04-DP2 „Socio-ekonomický vývoj českého venkova a zemědělství“, z něhož vyšla průběžná zpráva s názvem ČESKÝ VENKOV 2006. Tato zpráva shrnuje výsledky výzkumu „Životní strategie lidí na venkově“. V rámci dotazníkového šetření byly respondentům kladeny otázky zaměřené na život na venkově, životní styl a způsob bydlení na venkově. Celkem se výzkumu zúčastnilo 2134 respondentů. Zda se životní způsob od roku 2006 změnil či nikoliv ukazuje následující srovnání v následujících grafech. Rozděleno podle kategorií vzdělání a věk.

Graf č. 43 Způsob života podle věku Projekt Český venkov 2006

Zpracování: autor, zdroj: Český venkov 2006-Sociální mobilita a kvalita života venkovské populace, s. 87

Graf č. 44 Způsob života podle věku Nehvizdy (2016)

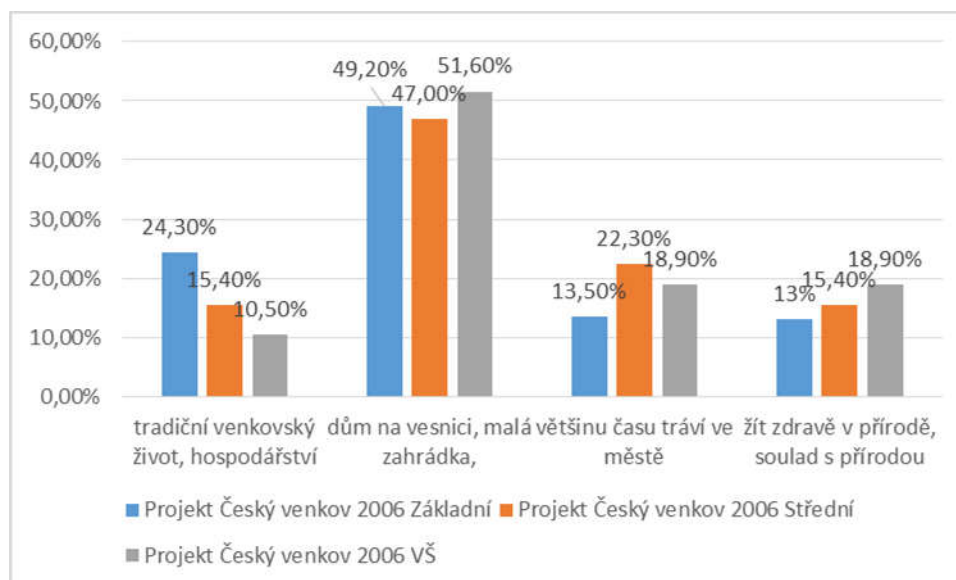

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Z grafu č. 43 je zřejmé, že životní způsob v roce 2006 podle věkových skupin je rozdílný. Nejčastěji je uváděn životní způsob spojený s domem a zahrádkou, což uvádějí nejčastěji nejstarší respondenti. Střední generace chce mít dům na vesnici, ale ne z důvodu pěstování zeleniny, ale spíše proto, že chtějí žít v souladu s přírodou a také chtějí vyrazit za přáteli do města.

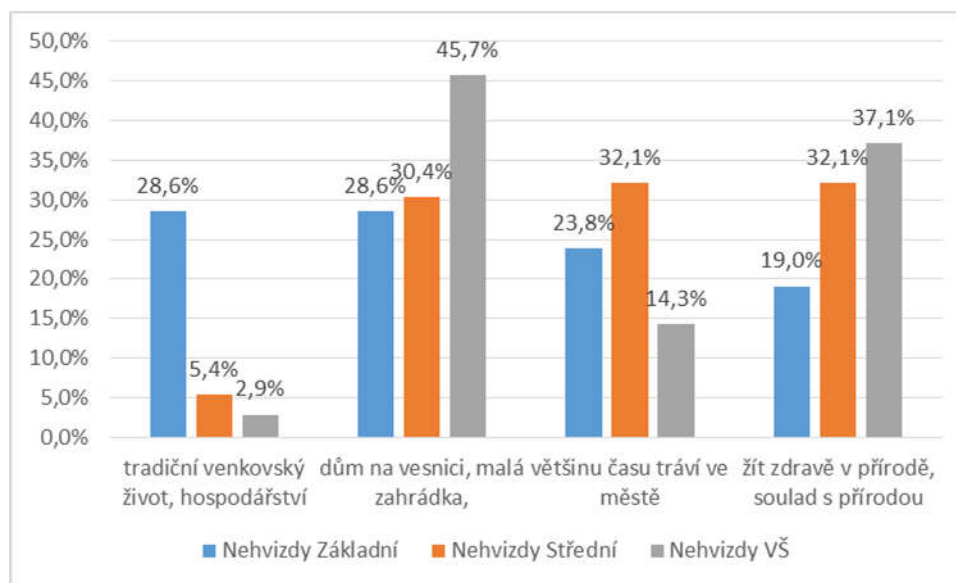
Podobný výsledek při hlubší analýze uvedené výše, podává i moje šetření v obci Nehvizdy. Graf č. 44 ukazuje podíly dle způsobu života ve sledované obci. Vyšší podíl životního způsobu v souladu s přírodou je zřejmě ovlivněn právě obyvateli satelitů. Vyplyvá to i ze srovnání výsledků podle vzdělání.

Graf č. 45 Způsob života podle vzdělání Projekt Český venkov 2006

Zpracování: autor, zdroj: Český venkov 2006-Sociální mobilita a kvalita života venkovské populace, s. 87

Graf č. 46 Způsob života podle vzdělání Nehvizdy (2016)

Zpracování: autor, zdroj: dotazníkové šetření

Z grafů č. 45 a č. 46 je zřejmé, že životní způsob ve sledované obci je výrazněji diferencován podle vzdělání. Je to nejzřetelnější u životního způsobu „žít zdravě v přírodě“ v Nehvizdech, které volí zejména vysokoškoláci. V celostátním výzkumu tak žije necelých 19 % a v Nehvizdech tento způsob života uvádí 37 % vysokoškolsky vzdělaných respondentů. Obdobným výsledkům se dochází také u otázky „mít dům na vesnici a zahrádku“.

6 Závěr

Předkládaná diplomová práce se zabývá analýzou života venkovské rodiny obce Nehvizdy. V teoretické části byly vymezeny základní pojmy, jako jsou rodina, životní styl a venkov, přičemž celá tato část byla zpracována na základě shromáždění a prostudování odborné literatury. Jako podklad byly zvoleny odborné publikace, statistické zdroje a internetové odkazy s danou tematikou.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, zda venkovské rodiny stále žijí tradičním způsobem života a zda se tento životní způsob objevuje i u nově přistěhovalých obyvatel satelitní čtvrti. Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že životní způsob obyvatel se zásadním způsobem nemění. Tradiční venkovský život, který je spojený s tím, že většina času je věnována domácímu hospodářství, obdělávání pole nebo větší zahrady ovšem žije jen menší část zkoumaných a spíše tradičních obyvatel obce. U nových obyvatel satelitu se tento životní způsob objevuje spíše sporadicky. Obyvatelé satelitu preferují více to, co zde označují jako veřejný život (společnost, zábava apod.) před rodinným životem než obyvatelé původní zástavby. Celkově tedy platí, že obyvatelé původní zástavby zastávají tradiční zásady a formy venkovského života více než obyvatelé satelitů.

Dílčím cílem bylo zjistit, jaký význam zaujímá rodina v hodnotovém žebříčku místních obyvatel. Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že rodina je pro místní obyvatele nejdůležitější hodnotou. Na hodnotovém žebříčku byla uvedena jako první nejdůležitější položka a v tomto ohledu se zásadně neliší noví a původní obyvatelé obce.

Na základě posouzení hypotéz stanovených pro výzkumnou sondu je možné uzavřít, že životní cíle venkovských obyvatel jsou v současné době stále výrazněji směřovány k rodinným hodnotám (partner, bydlení, děti) a dále k finančnímu zajištění domácnosti. Větší hodnotu než peníze, má však přátelství a dobré sousedské vztahy. Život na venkově se však proměňuje v závislosti na ekonomických, potažmo tržních, podmínkách. Tradiční venkovská obec Nehvizdy se díky své poloze v blízkosti hlavního města stala obcí, ve které probíhají suburbanizační procesy. Tyto suburbanizační procesy se projevují silnou výstavbou a tím spojeným nárůstem počtu obyvatel především v posledních patnácti letech. Tím se mění celkový charakter obce a také životní styl jejich obyvatel. V empirickém šetření se objevilo jen několik výroků vyjadřující nespokojenost

s novými satelity obce. Lze tedy konstatovat, že soužití nových a původních obyvatel obce není poznamenáno nějakými problémy, či konflikty.

Cíle diplomové práce byly tedy splněny. Závěrem práce je vhodné říci, že život na venkově si stále uchovává své kouzlo. Obyvatelé, kteří na venkově žijí, si svého prostoru váží a věřím tomu, že nadále budou přispívat k uchování místních tradic, zachování společenského života a budou se podílet na jeho dalším rozvoji. Lze si přát, aby si venkov nadále ponechal svoji tvář, zůstal tvůrčím, kulturním a společenským a výrobním prostorem nejen pro své obyvatele.

7 Seznam použité literatury

- BECK, U. *Riziková společnost (Na cestě k jiné moderně)*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. 431 s. ISBN 80-86429-32-6.
- BLAŽEK, B. *Venkovy: (anamnéza, diagnóza, terapie)*. 1. vydání. Brno: ERA, 2004. 184 s. ISBN 80-86517-90-X.
- ČÁBALOVÁ, D. *Pedagogika*. 1. vydání. Praha: Grada, 2011. 272 s. ISBN 978-80-247-2993-0.
- DUFFKOVÁ, J., URBAN, L., DUBSKÝ, J. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 237 s. ISBN 978-80-7380-123-6.
- HAMPLOVÁ, D., ŠALAMOUNOVÁ, P., ŠAMANOVÁ, G. *Životní cyklus: sociologické a demografické perspektivy*. 1. vydání. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. 307 s. ISBN 80-7330-082-6.
- HUNT, M. *Dějiny psychologie*. 2. vydání. Praha: Portál, 2000. 708 s. ISBN 80-7367-175-1
- JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001. 285 s. ISBN 80-7178-535-0.
- KELLER, J. *Teorie modernizace*. 1. vydání. Praha: SLON, 2007. 194 s. ISBN 978-80-86429-66-3.
- KLABOUC, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962. 281 s.
- KOLÁŘ, Z. a kolektiv, *Pedagogická psychologie*. 1. vydání. Praha: SPN 1980. 222s.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Velký sociologický slovník*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.
- KLEVETOVÁ, D., DLABALOVÁ I. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 202 s. ISBN 978-80-247-2169-9.
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008. 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*. 1. vydání. Praha: Grada, 2010. 272 s. ISBN 978-80-247-2456-0.

- KUBEŠ, J. *Problémy stabilizace venkovského osídlení ČR*. 1. vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita Pedagogická fakulta, 2000. 164 s. ISBN 80-7040-385-3.
- LIVI BACCI, M. *Populace v evropské historii*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. 272 s. ISBN 80-7106-495-5.
- MAJEROVÁ, V. *Český venkov 2000: Základní údaje*. 1. vydání. Praha: PEF ČZU, 2002. 150 s. ISBN 80-213-0915-6.
- MAJEROVÁ, V. *Český venkov 2005 : Rozvoj venkovské společnosti*. 1. vydání. Praha: PEF ČZU, 2005. 165 s. ISBN 80-213-1274-2.
- MAJEROVÁ, V. *Český venkov 2006: Sociální mobilita a kvalita života venkovské populace*. 1. vydání. Praha, 2007. 130 s. ISBN 978-80-213-1631-7.
- MAJEROVÁ, V. a kolektiv. *Sociologie venkova a zemědělství*. 4. vydání. Praha: Reprografické studio PEF ČZU: 2008. 254 s. ISBN 974-80-213-0651-6.
- MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. 1. vydání. Praha: Avicenum, 1986. 335 s. ISBN 08-011-86.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vydání. Praha: SLON, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.
- MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 1. vydání. Praha: SLON, 1999. 251 s. ISBN 80-85850-75-3
- MOŽNÝ, I. *Proč tak snadno...: některé rodinné důvody sametové revoluce*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1991. 81 s. ISBN 80-901059-0-4.
- OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J. *Sub urbs: Krajina, sídla a lidé*. 1. vydání. Praha: Academia, 2013. 338 s. ISBN 978-80-200-2226-4.
- OUŘEDNÍČEK, M. a autorský kolektiv. *Suburbanizace.cz*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 2008. 96 s. ISBN 978-80-86561-72-1.
- RADVANOVÁ, S. *O rodině, manželství a dětech*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1978. 167 s.
- SULLEROTOVÁ, E., *Krize rodiny*, Praha. Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-647-3.
- URBAN, L. *Sociologie trochu jinak*. 2. rozšířené vydání. Praha: Grada, 2011. 271 s. ISBN 978-80-247-3562-7.
- TONDL, L. *Hodnocení a hodnoty*. 1. vydání. Praha: Filosofie, Filozofický ústav AVČR. 1999. 178 s. ISBN 80-7007-131-1.

Internetové zdroje:

Český statistický úřad. [online]. [cit. 2012-10-01]. Dostupné z: <http://www.csu.cz>

Český statistický úřad. [online]. [cit. 2015-31-08]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/32713179/33012616.pdf/30972b84-38cf-4dac-9592-5f47729f55c6?version=1.15>

EpochaPlus [online]. [cit. 2015-22-09]. Dostupné z: <http://epochaplus.cz/?p=10265>

Geography. [online]. [cit. 2007-01-07]. Dostupné z: <http://geography.cz/geograficke-rozhledy/wp-content/uploads/2007/10/str2-9.pdf>

Kontaminovaná místa [online]. [cit. 2016-10-01]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

Mapy ČR [online]. [cit. 2016-10-01]. Dostupné z: www.mapy.cz

Městys Nehvizdy [online]. [cit. 2016-10-01]. Dostupné z: <http://www.nehvizdy.cz>

Wikipedie [online]. [cit. 2016-10-01]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Nehvizdy>

Seznam doporučené literatury

BURIÁNEK, J. *Sociologie*. 3. vydání. Praha: Fortuna, 2008. 143 s. ISBN 978-80-7373-028-4.

ČERMÁKOVÁ, M. *Rodina a měnící se gender role - sociální analýza české rodiny*. 1. vydání. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1997. ISBN 80-85950-42-1.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 978-80-246-0139-7.

GIDDENS, A. *Sociologie*. 1. vydání. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.

HORSKÝ, J., SELIGOVÁ, M. *Rodina našich předků*. Praha: Nakladatelství Lidových novin, 1996. ISBN 80-7106-195-6.

KAŠPAROVÁ, L. a kol. *Rozvoj vesnice*. 1. vydání. Brno: Ústav územního rozvoje, 2005. 109 s. ISBN 80-239-7753-9.

KOVAŘÍK, J., ŠMOLKA, P. *Současná rodina: problémy, konstanty, proměny, naděje*. Praha: Asociace manželských a rodinných poradců v ČR, 1996. 71 s.

KUBÁTOVÁ, H. a kol. *Mezigenerační proměny způsobu života na Hlučínsku*. 1. vydání. Praha: SLON, 2014. 355 s. ISBN 978-80-7419-190-9.

KUČERA, M., FIALOVÁ, L. *Demografické chování obyvatelstva České republiky během přeměny společnosti po roce 1989*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1996, 99 s. ISBN 80-85950-07-3.

MAJEROVÁ, V. *Český venkov 2007: Studie Jihočeského a Ústeckého kraje*. 1. vydání. Praha: ČZU - PEF, 2008. 246 s. ISBN 978-80-213-1768-0.

TUČEK, M. a kol. *Česká rodina v transformaci - stratifikace, dělba rolí a hodnotové orientace*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1998. 159 s. ISBN 80-85950-45-6.

ŠTENCLOVÁ, Š. *Venkov a urbanismus*. 1. vydání. Praha: Česká zemědělská univerzita, 1998. ISBN 80-213-0434-0.

VÁLKA, M.. *Sociokulturní proměny vesnice*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 224 s. ISBN 978-80-210-3908-7.

VONDRUŠKOVÁ, A., VONDRUŠKA, V. *Vesnice*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2014. 199 s. ISBN 978-80-7429-362-7.

8 Přílohy

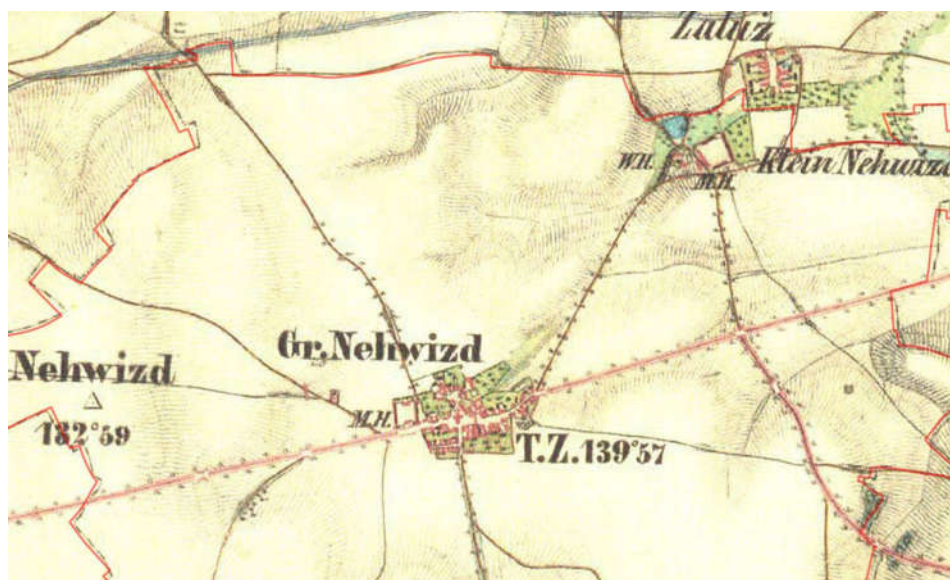
Příloha č. 1 Rozpočet obce Nehvizdy

ROZPOČET 2016	
PŘÍJMY	Kč
Daňové příjmy	27 976 366,00
Poplatek za likvidaci komunálních odpadů	1 520 000,00
Poplatek ze psů	102 000,00
Správní poplatky	105 000,00
Ostatní poplatky	222 500,00
Ost. transfery (přístavba ZŠ, 4 třídy u ZŠ, tělocvična)	56 863 445,00
Příjmy z těžebního průmyslu	1 200 000,00
Příjmy z poskytování služeb	77 515,00
Územní plánování a rozvoj	6 933 000,00
Příjmy za tříděný a ostatní odpad	216 500,00
Bytové a nebytové hospodářství	92 272,00
Přijaté dary a příspěvky	130 000,00
Splátky půjčených prostředků	6 005 000,00
Příjmy z úroků	1 500,00
Přijaté pojistné náhrady	700 000,00
Financování	11 522 068,99
Příjmy celkem	113 667 166,99
VÝDAJE	Kč
Silnice	400 000,00
Veřejná silniční doprava	1 170 000,00
Pitná voda a čistírna odp. vod (DUN u ČOV), rybník	18 640 000,00
Školství - mateřská škola (provoz a nájmy tříd v sokolovně)	1 315 500,00
- základní škola - provoz	2 369 800,00
- sportovní hala (nový projekt)	62 735 000,00
- dostavba přístavby ZŠ III. etapa	4 350 000,00
- 4 třídy u ZŠ čp. 243	12 000 000,00
Kultura	590 500,00
Tělovýchovná činnost + sportovní zařízení, ostatní	474 200,00
Volnočasové aktivity dětí a mládeže	80 000,00
Veřejné osvětlení	424 000,00
Nebytové hospodářství	267 000,00
Pohřebnictví	7 500,00
Komunální služby a územní rozvoj	398 700,00
Sběr a odvoz odpadů	1 881 000,00
Veřejná zeleň (údržba a nákup stromů)	200 000,00
Bezpečnost a pořádek, požární ochrana, kamerový systém	700 500,00
Zastupitelstvo	1 421 000,00
Činnost místní správy	3 906 260,00
Služby peněžním ústavům + pojištění majetku	235 000,00
Nespecifikované rezervy - ochrana obyvatelstva	101 206,99
Výdaje celkem	113 667 166,99

Zdroj: Nehvizdský Kurýr

Příloha č. 2 Mapy obce Nehvizdy

Obrázek č. 4 Mapa obce v 19. století

Zpracování: autor, zdroj: Mapy.cz

Obrázek č. 5 Letecký pohled na obec v roce 1953

Zpracování: autor, zdroj: Mapy.cz

Obrázek č. 6 Satelitní pohled na obec v roce 2003

Zpracování: autor, zdroj: Mapy.cz

Obrázek č. 7 Satelitní pohled na obec v současnosti

Zpracování: autor, zdroj: Mapy.cz

Příloha č. 3 Fotodokumentace obce Nehvizdy

Obrázek č. 8 a č. 9 Kostel sv. Václava

Zpracování: autor, zdroj: Městys Nehvizdy

Zpracování: autor, zdroj: Městys Nehvizdy

Obrázek č. 10 Pomník parašutistů

Zpracování: autor, zdroj: Městys Nehvizdy

Obrázek č. 11 Letecký pohled

Zpracování: autor, zdroj: Městys Nehvizdy

Příloha č. 4 Dotazník

Dobrý den,

pro svou diplomovou práci bych Vás rád požádal o anonymní vyplnění tohoto dotazníku. Prosím zakroužkujte vždy jednu odpověď, případně vypište. Předem děkuji za ochotu a Vaši upřímnost.

DOTAZNÍK – JE URČEN PRO DOSPĚLÉ OBYVATELE OBCE NEHVIZDY (n)

1. Jak dlouho bydlíte v Nehvizdech?

méně než 5 let	1
od 6 – do 10 let	2
od 11 – do 20 let	3
více jak 21 let	4

2. Bydlíte:

v rodinném domě – postaveném před rokem 1995	1
v rodinném domě – postaveném po roce 1995	2
v bytě bytového domu	3
jinak	4

3. Kolik osob žije společně s Vámi (včetně Vás) ve společné domácnosti? .....(vypište)

4. Kolik generací žije ve Vaší domácnosti?

jedna generace (já sám nebo s manželem/manželkou nebo partnerem/partnerkou)	1
dvě generace (děti + rodiče)	2
tři generace (děti + rodiče +prarodiče)	3

5. Jak jste celkově spokojen s bydlením v Nehvizdech

zcela spokojen	1
spíše spokojen až na některé maličkosti	2
spíše nespokojen uvažuji o odstěhování	3
zcela nespokojen určitě se odstěhuji	4

6. Co se vám v Nehvizdech nejvíce líbí – nelíbí (vypište)

- líbí:.....
- nelíbí:.....

7. Která z následujících charakteristik nejlépe vystihuje Váš způsob života?

Žijeme tradičním venkovským životem, většinu času věnujeme domácímu hospodářství, obděláváme pole nebo větší zahradu	1
Žijeme v domě ve vesnici, ale nemáme pozemek jen zahrádku, kde např. pěstujeme zeleninu jen pro svou potřebu, nemáme žádná, jen malá hospodářská zvířata	2
Bydlíme na venkově, ale většinu času trávíme ve městě, máme tam práci, přátele, nemáme domácí hospodářství	3
Máme dům na venkově, protože chceme žít zdravě, v klidu a v přírodě, v souladu s přírodou	4

8. Který z následujících výroků nejlépe charakterizuje Váš současný životní styl?

Většinu času věnuji rodině, domácnosti, koníčkům, příp. osobnímu hospodářství, zahrádce, ručním pracím, drobným opravám. Kromě užší rodiny se skoro s nikým nestýkám, nevyhledávám větší společnost, veřejných společenských, kulturních a sportovních akcí se téměř neúčastním.	1
Rodině věnuji dost času, ale občas se stýkám i s dalšími příbuznými, známými, sousedy " a zároveň se občas účastním veřejného života v obci (zábav, sportovních akcí atd.)	2
Rodině a domácnosti se věnuji přiměřeně, často se stýkám s dalšími příbuznými, známými, sousedy a zároveň se často účastním veřejného života v obci (zábav, sportovních akcí atd.)	3
Rodina a domácnost moc času nevyžaduje, hodně se stýkám s dalšími lidmi při společných činnostech volného času, zálibách, organizaci kulturního a sportovního života atd., podílím se na jeho organizaci a účastním se mnoha různých akcí	4

9. Nyní, prosím, pomocí pětibodové stupnice ohodnoťte, jak jsou následující věci pro Vás osobně důležité. 1 vyjadřuje nejmenší důležitost, 5 naopak největší. Při hodnocení využijte celou stupnici od jedničky do pětky a nezapomínejte, že 5 značí největší důležitost, a proto ji používejte jen výjimečně.

Prosím zakroužkujte odpověď v každém řádku!

nejméně důležité	1	2	3	4	5	nejvíce důležité
------------------	---	---	---	---	---	------------------

1. Mít co nejvyšší vzdělání	1	2	3	4	5
2. Mít čas na vlastní zájmy a koníčky	1	2	3	4	5
3. Mít zajímavou a užitečnou práci	1	2	3	4	5
4. Žít pro svou rodinu a děti	1	2	3	4	5
5. Mít úspěch a uznání spoluobčanů	1	2	3	4	5
6. Mít čas na přátele	1	2	3	4	5
7. Mít hodně peněz a dobře si žít	1	2	3	4	5
8. Žít klidně bez rizik a napětí	1	2	3	4	5

10. Váš současný rodinný stav? Jste:

Vdaná, ženatý	1
Svobodný(á)	2
Rozvedený(á)	3
Vdovec/vdova	4
Registrované partnerství	5

11. Jaké je vaše nejvyšší dosažené školní vzdělání (označte)

základní, vyučen	1
středoškolské s maturitou	2
vysokoškolské	3

12. Jste:

muž	1
žena	2

13. Váš věk .....

*Tímto dotazník končí, děkuji Vám za upřímné odpovědi. Pokud máte nějaké připomínky k otázkám, nebo se chcete k něčemu vyjádřit, pište, prosím, na volné řádky níže.
Děkuji, Jan Vacek*